

# **Sotungin etälukion opetussuunnitelma 2021**

|                             |                                           |
|-----------------------------|-------------------------------------------|
| <b>Nimi</b>                 | Sotungin etälukion opetussuunnitelma 2021 |
| <b>Kunta</b>                | Vantaa                                    |
| <b>Koulu</b>                | Sotungin lukio                            |
| <b>Hyväksymispäivämäärä</b> | 13.6.2022                                 |
| <b>Pdf luotu</b>            | 9.1.2023                                  |

# SISÄLTÖ

|                                                                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö. . . . .                                                              | 1  |
| 1.1. Opetussuunnitelman laatiminen. . . . .                                                                       | 1  |
| 1.2. Opetussuunnitelman sisältö. . . . .                                                                          | 2  |
| 2. Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta. . . . .                                                     | 3  |
| 2.1. Tehtävä. . . . .                                                                                             | 3  |
| 2.2. Arvoperusta. . . . .                                                                                         | 4  |
| 3. Opetuksen toteuttaminen. . . . .                                                                               | 6  |
| 3.1. Opintojen rakenne. . . . .                                                                                   | 6  |
| 3.2. Oppimiskäsitys. . . . .                                                                                      | 8  |
| 3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät. . . . .                                                                   | 9  |
| 3.4. Toimintakulttuuri. . . . .                                                                                   | 10 |
| 3.5. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys. . . . .                                                           | 13 |
| 4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen. . . . .                                                                       | 16 |
| 4.1. Ohjaus. . . . .                                                                                              | 16 |
| 4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki. . . . .                                                                 | 20 |
| 4.3. Opiskeluhoito. . . . .                                                                                       | 22 |
| 4.4. Turvallinen opiskeluympäristö ja työrauha. . . . .                                                           | 22 |
| 4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä. . . . .                                                         | 22 |
| 5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi. . . . .                                                          | 26 |
| 5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa. . . . .                                                | 26 |
| 5.2. Opintojakson arviointi. . . . .                                                                              | 27 |
| 5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät. . . . .                                                              | 27 |
| 5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot. . . . .                                                                | 28 |
| 5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi. . . . .                                                                   | 29 |
| 5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa. . . . .                                    | 29 |
| 5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen. . . . .                                             | 29 |
| 5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi. . . . .                                                                 | 31 |
| 5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi. . . . .                                                                     | 31 |
| 5.4. Lukion oppimäärän suoritus. . . . .                                                                          | 32 |
| 5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus. . . . . | 33 |
| 5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot. . . . .                                                            | 34 |
| 5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat. . . . .                                               | 36 |
| 6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt. . . . .                                                     | 38 |

|                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------|----|
| 6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet. . . . .                           | 38 |
| 6.2. Laaja-alainen osaaminen. . . . .                                | 39 |
| 7. Oppiaineet. . . . .                                               | 44 |
| 7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI). . . . .                        | 44 |
| 7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1). . . . .                   | 45 |
| Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1). . . . .             | 47 |
| Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2). . . . .                      | 49 |
| Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3). . . . .                                 | 50 |
| Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4). . . . .                                  | 51 |
| Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5). . . . .                             | 53 |
| Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6). . . . .                                | 54 |
| Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7). . . . .                                 | 55 |
| Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8). . . . .                                  | 57 |
| Äidinkielen YO-kertaus, 2 op (ÄIS12). . . . .                        | 58 |
| 7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6). . . . .          | 59 |
| Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21). . . . .             | 62 |
| Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22). . . . .                      | 64 |
| Vuorovaikutus 1, 1 op (S23). . . . .                                 | 65 |
| Kirjallisuus 1, 2 op (S24). . . . .                                  | 66 |
| Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25). . . . .                             | 67 |
| Kirjoittaminen 1, 1 op (S26). . . . .                                | 69 |
| Vuorovaikutus 2, 1 op (S27). . . . .                                 | 70 |
| Suomi toisena kielenä YO-kertaus, 2 op (S2S12). . . . .              | 71 |
| 7.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU). . . . .                 | 72 |
| 7.2.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1). . . . .                        | 76 |
| Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11). . . | 76 |
| Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12). . . . .                       | 77 |
| Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13). . . . .                           | 79 |
| Ympäristömme, 2 op (RUB14). . . . .                                  | 80 |
| Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15). . . . .                         | 81 |
| Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16). . . . .                      | 83 |
| Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17). . . . .                            | 84 |
| Starta på nytt!, 2 op (RUBS18). . . . .                              | 85 |
| Slutspurten – kohti yo-kirjoituksia!, 2 op (RUBS20). . . . .         | 86 |
| 7.3. Vieraat kielet (VK). . . . .                                    | 86 |
| 7.3.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1). . . . .       | 91 |
| Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1). . .  | 91 |
| Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2). . . . .                    | 93 |

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op<br>(ENA3). . . . . | 94  |
| Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4). . . . .                   | 95  |
| Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5). . . . .                              | 96  |
| Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6). . .               | 98  |
| Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7). . . . .                           | 99  |
| Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8). . . . .                                  | 100 |
| Kertaa englantia YO-kirjoituksiin, 2 op (ENAS9). . . . .                        | 102 |
| 7.3.2. Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (EAB). . . . .                     | 102 |
| Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (EAB31). . . . .                    | 103 |
| Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (EAB32). . . . .                            | 104 |
| Jokapäiväinen elämämme, 2 op (EAB33). . . . .                                   | 105 |
| Tavat tutuksi!, 2 op (EAB34). . . . .                                           | 106 |
| Voi hyvin!, 2 op (EAB35). . . . .                                               | 107 |
| Mitä tekisinkään ilman kulttuuria?, 2 op (EAB36). . . . .                       | 108 |
| 7.3.3. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB). . . . .                       | 109 |
| Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (SAB31). . . . .                    | 109 |
| Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (SAB32). . . . .                            | 110 |
| Jokapäiväinen elämämme, 2 op (SAB33). . . . .                                   | 112 |
| 7.3.4. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB). . . . .                      | 113 |
| Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (VEB31). . . . .                    | 113 |
| Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (VEB32). . . . .                            | 114 |
| Jokapäiväinen elämämme, 2 op (VEB33). . . . .                                   | 115 |
| Tavat tutuksi!, 2 op (VEB34). . . . .                                           | 116 |
| 7.4. Matematiikka (MA). . . . .                                                 | 117 |
| 7.4.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY). . . . .                   | 119 |
| Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1). . . . .                                          | 119 |
| 7.4.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA). . . . .                              | 121 |
| Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2). . . . .                                     | 121 |
| Geometria, 2 op (MAA3). . . . .                                                 | 122 |
| Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4). . . . .                         | 123 |
| Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5). . . . .                                     | 124 |
| Derivaatta, 3 op (MAA6). . . . .                                                | 126 |
| Integraalilaskenta, 2 op (MAA7). . . . .                                        | 127 |
| Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8). . . . .                                | 128 |
| Talousmatematiikka, 1 op (MAA9). . . . .                                        | 129 |
| 3D-geometria, 2 op (MAA10). . . . .                                             | 130 |
| Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11). . . . .                                 | 131 |

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).            | 133 |
| Pitkän matematiikan YO-valmennus, 2 op (MAAS14).      | 134 |
| 7.4.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB).            | 135 |
| Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).                   | 135 |
| Geometria, 2 op (MAB3).                               | 136 |
| Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).                   | 137 |
| Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).              | 138 |
| Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6).               | 139 |
| Talousmatematiikka, 1 op (MAB7).                      | 140 |
| Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8).                  | 141 |
| Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9). | 143 |
| Lyhyen matematiikan YO-valmennus, 2 op (MABS10).      | 144 |
| Matematiikan alkuaskel, 2 op (MAYS0).                 | 144 |
| 7.5. Biologia (BI).                                   | 145 |
| Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).                       | 148 |
| Ekologian perusteet, 1 op (BI2).                      | 149 |
| Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3).      | 150 |
| Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).                   | 152 |
| Ihmisen biologia, 2 op (BI5).                         | 153 |
| Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).          | 154 |
| Biologian yo-kertaus, 2 op (BIS7).                    | 156 |
| 7.6. Maantiede (GE).                                  | 157 |
| Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).                      | 159 |
| Sininen planeetta, 2 op (GE2).                        | 161 |
| Yhteinen maailma, 2 op (GE3).                         | 162 |
| Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4).   | 164 |
| Maantieteen yo-kertaus, 2 op (GES5).                  | 165 |
| 7.7. Fysiikka (FY).                                   | 166 |
| Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1).                 | 168 |
| Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2).       | 169 |
| Energia ja lämpö, 2 op (FY3).                         | 170 |
| Voima ja liike, 2 op (FY4).                           | 171 |
| Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).              | 172 |
| Sähkö, 2 op (FY6).                                    | 173 |
| Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).                  | 175 |
| Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).          | 176 |
| Fysiikan YO-valmennus, 2 op (FYS9).                   | 177 |
| 7.8. Kemia (KE).                                      | 178 |

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Kemia ja minä, 1 op (KE1).                                                      | 181 |
| Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2).                                       | 182 |
| Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).                                               | 183 |
| Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).                                                | 185 |
| Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).                                | 186 |
| Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).                                              | 187 |
| Kemian YO-kertaus, 2 op (KES7).                                                 | 188 |
| 7.9. Filosofia (FI).                                                            | 189 |
| Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).                                   | 192 |
| Etiikka, 2 op (FI2).                                                            | 193 |
| Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).                                               | 195 |
| Totuus, 2 op (FI4).                                                             | 197 |
| Filosofian YO-valmennus, 2 op (FIS5).                                           | 198 |
| 7.10. Historia (HI).                                                            | 199 |
| Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).                                     | 202 |
| Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI2).                                         | 203 |
| Kansainväliset suhteet, 2 op (HI3).                                             | 205 |
| Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).                                             | 206 |
| Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).                                         | 208 |
| Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6).                                      | 209 |
| Historian YO-valmennus, 2 op (HIS7).                                            | 210 |
| 7.11. Yhteiskuntaoppi (YH).                                                     | 211 |
| Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).                                            | 213 |
| Taloustieto, 2 op (YH2).                                                        | 215 |
| Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).                                | 216 |
| Lakitieto, 2 op (YH4).                                                          | 218 |
| Yhteiskuntaopin YO-valmennus, 2 op (YHS5).                                      | 219 |
| 7.12. Uskonto (KT).                                                             | 220 |
| 7.12.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).                                    | 222 |
| Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1). | 222 |
| Maailmanlaajuinen kristinuskon, 2 op (UE2).                                     | 223 |
| Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).                       | 225 |
| Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).                         | 226 |
| Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).                         | 228 |
| Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6).                                            | 229 |
| 7.12.2. Ortodoksinen uskonto (KT2).                                             | 230 |
| Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1). | 230 |

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2).                                           | 232 |
| Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3).                       | 233 |
| Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4).                         | 235 |
| Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO5).                           | 236 |
| Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO6).                                      | 238 |
| 7.12.3. Islamin uskonto (KT4).                                                  | 239 |
| Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1). | 239 |
| Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2).                                            | 241 |
| 7.12.4. Buddhalainen uskonto (UXB).                                             | 242 |
| Uskonto ilmiönä, 2 op (UXB1).                                                   | 242 |
| Maailmanlaajuinen buddhalaisuus, 2 op (UXB2).                                   | 244 |
| 7.13. Elämänkatsomustieto (ET).                                                 | 246 |
| Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1).                                                 | 248 |
| Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2).                                                | 250 |
| Kulttuurit, 2 op (ET3).                                                         | 251 |
| Katsomukset, 2 op (ET4).                                                        | 253 |
| Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET5).                                          | 255 |
| Tulevaisuus, 2 op (ET6).                                                        | 257 |
| 7.14. Psykologia (PS).                                                          | 258 |
| Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).                                          | 260 |
| Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2).                                                  | 262 |
| Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).                                         | 264 |
| Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).                                           | 266 |
| Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).                              | 268 |
| Psykologian YO-valmennus, 2 op (PSS9).                                          | 270 |
| 7.15. Kuvataide (KU).                                                           | 271 |
| Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1).                                      | 271 |
| Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2).                                 | 272 |
| 7.16. Terveystieto (TE).                                                        | 273 |
| Terveys voimavarana, 2 op (TE1).                                                | 273 |
| Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).                                               | 274 |
| Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).                                             | 275 |
| Terveystiedon YO-valmennus, 2 op (TES4).                                        | 276 |
| 7.17. Informaatioteknologia ja sovellukset (ITS).                               | 277 |
| Digivalmiudet lukiossa, 2 op (ITS1).                                            | 277 |
| Ohjelmoinnin alkeet, 2 op (ITS2).                                               | 278 |
| 7.18. Bisnes (BSN).                                                             | 279 |

|                                                                                                                                                  |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Oman talouden hallinta, 2 op (BSN1).                                                                                                             | 279        |
| Työelämäosaaminen, 2 op (BSN2).                                                                                                                  | 279        |
| 7.19. Yrittäjyys ja talous (YRT).                                                                                                                | 280        |
| Yrittäjyyden perusteet, 2 op (YRT1).                                                                                                             | 280        |
| Raha ja sijoittaminen, 2 op (YRT2).                                                                                                              | 281        |
| 7.20. Temaattiset opinnot (TO).                                                                                                                  | 282        |
| Tutkiva työskentely, 2 op (TOS1).                                                                                                                | 283        |
| <b>8. Liitteet.</b>                                                                                                                              | <b>284</b> |
| 8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.                                                                                                  | 284        |
| 8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.                                                                                              | 284        |
| 8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.                | 291        |
| 8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.                    | 291        |
| 8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.                 | 297        |
| 8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.                     | 297        |
| 8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. | 302        |
| 8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.     | 303        |



# 1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

## 1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

*Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat*

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

*Kaikki aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos aikuisten lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Aikuisten lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät koulutuksen tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.*

*Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään oppilaitoksen opetus- ja sivistystyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman pohjalta lukuvuosittaisen suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.*

*Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon oppilaitoksen toimintaympäristö ja erityisresurssit, oppilaitoksen sijaintialueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet, elinkeino- ja kulttuurielämä sekä muiden oppilaitosten opetustarjonta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan ja tarkennetaan aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.*

*Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä ja ruotsinkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.*

*Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.*

*Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla oppilaitoksen opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata kaikille aikuisten lukiokoulutukseen osallistuville opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Alle*

18-vuotiaiden opiskelijoiden vanhemmilla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan aikuisten lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

## 1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) tuntijaon mukainen koulutuksen järjestäjän hyväksymä aikuisten lukiokoulutuksen tuntijako
- kieliohjelma
- toimintakulttuurin pääpiirteet
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineiden tehtävät, oppiaineiden opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- yhteistyö muiden lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- työelämä- ja kansainvälisyysosaaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Opetussuunnitelmassa tulee kuvata kaikkien siihen sisältyvien opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Mikäli oppilaitos järjestää vieraskielistä opetusta, etäopetusta, opetusta rangaistuslaitoksessa tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

## 2. Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

### 2.1. Tehtävä

*Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.*

*Lukioaikanaan opiskelija kartuttaa ja syventää olennaista ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Opetus auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään elämässä ja maailmassa vallitsevista monitahoisista keskinäisriippuvuuksista sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.*

*Aikuisten lukiokoulutuksella on opetus- ja sivistystehtävä, jonka tavoitteisiin kuuluu myös aikuisväestön syrjäytymisen ehkäisy ja kotoutumisen tukeminen. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Aikuisten lukiokoulutus lisää opiskelijan työelämässä menestymisen yleisiä edellytyksiä sekä kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan.*

*Aikuisten lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Aikuisten lukiokoulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä. Aikuisten lukiokoulutus ehkäisee syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuuden jatkaa tai aloittaa lukio-opintoja aikuisena. Koulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, kansainvälisyyteen ja jatkuvaan oppimiseen.*

*Aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos voi järjestää opiskelijoilleen mahdollisuuden*

- suorittaa lukion oppimäärän*
- suorittaa yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän*
- suorittaa yksittäisiä opintojaksoja*
- suorittaa muita lukion tehtävään kuuluvia yleissivistäviä aineita tai temaattisia opintoja*
- suorittaa ylioppilastutkinnon tai sen osan.*

Sotungin etälukio on verkossa toimiva Sotungin lukion aikuislinja. Etälukio on jatkuvasti kehittyvä oppilaitos, joka toimii tiiviissä yhteistyössä Vantaan muiden oppilaitosten kanssa. Etälukio mahdollistaa eri elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden opiskelun tarjoamalla joustavan opintojen aloittamisen ja aiempien kesken jääneiden opintojen jatkamisen.

Sotungin etälukiossa voi suorittaa

- lukion oppimäärän
- yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän
- yksittäisiä opintojaksoja
- muita lukion tehtävään kuuluvia yleissivistäviä aineita tai temaattisia opintoja
- ylioppilastutkinnon tai sen osan.

## 2.2. Arvoperusta

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Aikuisten lukiokoulutuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Aikuisten lukiokoulutus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Aikuisten lukiokoulutuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Opetus kannustaa kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Oppilaitoksessa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman oppilaitoksen kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Arvoperustaa konkretisoi näissä aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Sotungin etälukion arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin, joita ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Vantaan kaupungin arvot näkyvät Vantaalla ja Sotungin etälukiossa muun muassa seuraavin tavoin.

### Avoimuus

Avoimuus tarkoittaa päätöksentekomme ja koko toimintakulttuurimme läpinäkyvyyttä. Kuuntelemme ja jaamme tietoa. Opiskelijat tietävät, miten opintojaksolla toimitaan ja mihin heidän

suoritusensa arvioinnit perustuvat. Seuraamme aktiivisesti omassa toimintaympäristössämme tapahtuvia muutoksia ja tiedotamme omasta toiminnastamme.

### **Rohkeus**

Pidämme yllä kokeilemisen kulttuuria, jossa toimimme ennakkoluulottomasti ja haastamme totutut tavat. Luomme sellaisen ilmapiirin, jossa epäonnistumiset ja erehdykset ovat sallittu osa oppimisprosessia. Kannustamme esittämään omia ideoita ja ajatuksia.

### **Vastuullisuus**

Tärkeitä arvoja toiminnassamme ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus. Etäopiskelu opettaa itseohjautuvuuteen ja vastuunkantamiseen omasta itsestä. Ohjaamme opiskelijoita tiedostamaan kestävän elämäntavan välttämättömyyden, jotta hyvä elämä voidaan turvata nykyisille ja tuleville sukupolville.

### **Yhteisöllisyys**

Oikeudenmukainen toiminta, moninaisuuden ymmärtäminen ja kunnioittaminen luo yhteisöllisyyttä.

## 3. Opetuksen toteuttaminen

### 3.1. Opintojen rakenne

*Aikuisten lukiokoulutusta kehitetään osana lukiokoulutusta ja aikuisille suunnattua koulutusta. Opiskelumahdollisuuksien tarjonnan lähtökohtana on, että aikuinen rakentaa osaamistaan elämäkokemukselleen, aikaisemmin omaksumilleen tiedoille ja taidoille sekä mahdollisesti rinnakkaisille opinnoille. Opetustarjonnan valinnaisuus ja vaihtoehdot mahdollistavat opiskelun ja yksilölliset opintopolut erilaisissa elämäntilanteissa.*

*Aikuisten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän laajuus on 88 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 2 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.*

*Opetushallitus on laatinut temaattisia opintoja lukuun ottamatta opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukaisiin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin, joista aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos tarjoaa kyseisen asetuksen liitteen 2 mukaisen määrän.*

*Biologiassa, maantieteessä, fysiikassa ja kemiassa oppilaitos tarjoaa pakollisten opintojen lisäksi valtakunnallisia valinnaisia opintoja yhteensä vähintään 10 opintopisteen verran. Näissä oppiaineissa opiskelija suorittaa kolmessa oppiaineessa pakollisia opintoja kahden ja yhdessä neljän opintopisteen verran.*

*Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijoille. Opiskelijalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 2 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.*

*Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.*

#### **Sotungin etälukion tuntijako**

| Oppiaineryhmä ja oppiaine                                                                   | Pakolliset opinnot opintopisteinä | Valtakunnalliset valinnaiset opinnot opintopisteinä | Koulukohtaiset valinnaiset opinnot opintopisteinä |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i> |                                   |                                                     |                                                   |
| Äidinkieli ja kirjallisuus                                                                  |                                   |                                                     |                                                   |
| suomen kieli ja kirjallisuus                                                                | 10                                | 2                                                   | 2                                                 |
| suomi toisena kielenä ja kirjallisuus                                                       | 10                                |                                                     | 2                                                 |
| A-kieli, englanti                                                                           | 12                                | 2                                                   | 2                                                 |
| B1-kieli, ruotsi                                                                            | 10                                | 2                                                   | 4                                                 |
| B3-kielet                                                                                   |                                   |                                                     |                                                   |
| espanja                                                                                     |                                   | 12                                                  |                                                   |
| saksa                                                                                       |                                   | 6                                                   |                                                   |
| venäjä                                                                                      |                                   | 8                                                   |                                                   |
| <i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>                                              |                                   |                                                     |                                                   |
| Matematiikan yhteiset opinnot                                                               | 2                                 |                                                     |                                                   |
| Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä                                                      |                                   |                                                     |                                                   |
| - Lyhyt                                                                                     | 10                                | 4                                                   | 4                                                 |
| - Pitkä                                                                                     | 18                                | 6                                                   | 2                                                 |
| Biologia, maantiede, fysiikka ja kemia yhteensä                                             | 10                                | 32                                                  | 8                                                 |
| - Biologia                                                                                  | 2 tai 4                           | 6 tai 8                                             | 2                                                 |
| - Maantiede                                                                                 | 2 tai 4                           | 4 tai 6                                             | 2                                                 |
| - Fysiikka                                                                                  | 2 tai 4                           | 10 tai 12                                           | 2                                                 |
| - Kemia                                                                                     | 2 tai 4                           | 6 tai 8                                             | 2                                                 |
| <i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>                                                 |                                   |                                                     |                                                   |
| Uskonto tai elämäntutkimus, historia, yhteiskuntaoppi ja filosofia yhteensä                 | 12                                | 36                                                  | 12                                                |

|                                             |           |    |   |
|---------------------------------------------|-----------|----|---|
| - Uskonto tai elämänkatsomustieto           | 2         | 10 | 4 |
| - Historia                                  | 4         | 8  | 2 |
| - Yhteiskuntaoppi                           | 4         | 4  | 2 |
| - Filosofia                                 | 2         | 6  | 2 |
| - Psykologia                                |           | 10 | 2 |
| <i>Taito- ja taideaineet</i>                |           |    |   |
| - Kuvataide                                 |           |    | 4 |
| <i>Terveystieto</i>                         |           |    | 8 |
| <i>Temaattiset opinnot</i>                  |           | 2  |   |
| <i>Informaatioteknologia ja sovellukset</i> |           |    | 4 |
| <i>Bisnes</i>                               |           |    | 8 |
| <i>Yrittäjyys ja talous</i>                 |           |    | 4 |
| Pakolliset opinnot yhteensä                 | 66 tai 74 |    |   |
| Opinnot vähintään yhteensä                  | 88        |    |   |

Lisäksi opiskelijalle voidaan hyväksyä osaksi opintoja muita aikuisten valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa 2019 kuvattuja moduuleita, jotka on suoritettu muussa oppilaitoksessa.

### Sotungin etälukion kieliohjelma

Sotungin etälukiossa voi opiskella

A-kielenä englantia

B1-kielenä ruotsia

B3-kielenä espanjaa, saksaa ja venäjää.

## 3.2. Oppimiskäsitys

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia aineistojen pohjalta sekä tietojään ja taitojaan uudella tavalla yhdistäen. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat opiskelijan myönteistä minäkuvaa ja luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa sekä auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosessistaan tietoinen opiskelija oppii vähitellen yhä paremmin arviomaan ja kehittämään opiskelu- ja

ajattelutaitojaan. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen.

Sotungin etälukiossa opiskelijan oma opiskelutausta ja elämäkokemus ovat lähtökohtana lukio-opinnoille. Etälukiossa otetaan huomioon yksilöllisiä tarpeita ja tuetaan opiskelijaa opintojen aikana, jotta hän saa onnistumisia ja myönteisiä oppimiskokemuksia.

Sotungin etälukiossa opiskellaan verkossa ja hyödynnetään digitaalisia sovelluksia. Digitaaliset opetusmenetelmät mahdollistavat yksilöllistämisen ja syvemmän oppiaiheisiin perehtymisen. Vuorovaikutus etälukion kursseilla tapahtuu digitaalisten työkalujen avulla.

### 3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat koulutusta ohjaava oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden yhdenvertaisuus, edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet. Aikuisten lukiokoulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet, joista keskeisin on aikuisopiskelijoiden opiskelulähtökohtien moninaisuus. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien avulla luodaan mahdollisuuksia joustaviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin opiskelumahdollisuuksiin.

#### Opiskeluympäristöt

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa opiskeluympäristöt ovat monipuolisia, turvallisia ja viihtyisiä. Ne edistävät opiskelumotivaatiota ja rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia sekä tarjoavat mahdollisuuksia itselle sopivien opiskelumenetelmien hyödyntämiseen. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään monin tavoin sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Suorittaessa aikuisten lukiokoulutusta vankilassa lukiokoulutusta säätelevien normien lisäksi otetaan huomioon vankeuslain ja -asetuksen säännökset sekä kansainväliset vankilaopetusta koskevat suositukset. Opetuksessa otetaan huomioon yhdenvertaisuus sekä rikosseuraamuslaitoksessa noudatettava normaalisuusperiaate ja mahdollisuuksien tasa-arvo. Vankilaopetus tukee opiskelijoiden yhteiskuntaan integroitumista. Vankilaopetus edistää vankeuslain (767/2005) 1 §:n mukaisia tavoitteita parantaa vankien elämänhallintataitoja sekä ohjaa rikoksettomaan elämään.

## Opiskelumenetelmät

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla voidaan rakentaa myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia. Elämäkokemus sekä taito arvioida omaa ajatteluaan ja oppimistaan ovat aikuisten lukiokoulutuksessa erityinen voimavara.

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavien oppilaitosten opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija saa tilaisuuksia käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä ja päivittää digitaalista osaamistaan.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Sotungin etälukio on verkossa toimiva Sotungin lukion aikuislinja. Opiskelu on opettajan ohjaamaa etäopiskelua digitaalisissa oppimisympäristöissä ja perustuu opiskelijan itseohjautuvuuteen. Sotungin etälukiossa otetaan huomioon aikuisopiskelijoiden opiskelulähtökohtien moninaisuus tarjoamalla monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumuotoja. Sotungin etälukion opiskelujärjestelyt mahdollistavat joustavan, yksilöllisen ja vuorovaikutusta edistävän henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman. Etäopiskelu mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisen etenemisen ja henkilökohtaiset oppimispolut sekä tukee opiskelutaitojen kehittymistä.

## 3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta oppilaitoksen tehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella aikuisten lukiokoulutusta järjestävällä oppilaitoksella on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua oppilaitoksen opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestäväää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

## **Oppiva yhteisö**

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppilaitos luo henkilöstönsä ja opiskelijoidensa avulla toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

## **Osallisuus ja yhteisöllisyys**

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvuksi aktiiviseen kansalaisuuteen. Oppilaitoksessa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista.

## **Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus**

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea oppilaitoksen toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta. Opiskelijaa kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään ja liikunnalliseen elämäntapaan.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävästi tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiiriin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus on oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

## **Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

Oppilaitos edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolittietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

### **Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus**

Aikuisten lukiokoulutusta järjestävässä oppilaitoksessa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa oppilaitoksessa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja. Vieraskielisten opiskelijoiden kotoutumista tuetaan vahvistamalla opetuskielen hallintaa osana kaikkien oppiaineiden opetusta ja oppilaitoksen muuta toimintaa.

### **Oppiva yhteisö**

Sotungin etälukion toiminta on opiskelijalähtöistä ja vuorovaikutteista. Opintojaksojen aikana vuorovaikutus tapahtuu pääasiassa digitaalisissa oppimisympäristöissä opettajan ja opiskelijan välillä. Opettaja antaa tukea, ohjausta ja palautetta, mutta myös opiskelijat antavat palautetta opintojakson toteutuksesta. Siten opiskelijat vaikuttavat oppilaitoksen käytänteiden ja opintojaksojen kehittämiseen.

### **Osallisuus ja yhteisöllisyys**

Sotungin etälukiossa opiskelijoita kannustetaan ilmaisemaan mielipiteensä ja osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen. Opiskelijat vastaavat säännöllisesti palautekyselyihin ja näiden vastausten perusteella kehitetään etälukion toimintaa ja opetusjärjestelyjä. Opiskelijoilla on mahdollisuus antaa palautetta jatkuvasti opetuksesta, opetusjärjestelyistä ja etälukion toiminnasta koko opintojensa ajan. Yhteisöllisyyttä ja asioihin vaikuttamismahdollisuuksia edistetään myös vuosittain järjestettävillä iltatapahtumilla, joissa etälukion henkilöstöä on tavattavissa.

### **Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus**

Sotungin etälukiossa ohjaus nähdään kaikkien toimijoiden yhteisenä tehtävänä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa kaikissa hänen opintojensa vaiheissa. Avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus ovat toimintaperiaatteita, jotka näkyvät kaikessa toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Opintojen yksilöllinen suunnittelu ja opintojen joustavuus tukevat opiskelijan hyvinvointia.

Vantaalla laaditaan valtuustokauden mukaisesti kestävä kehityksen toimintasuunnitelma, joka ohjaa myös lukiodien toimintaa. Kestävää kehitystä tuetaan Vantaalla myös mahdollisuuksina tehdä muiden toimijoiden kanssa yhteistyötä.

### **Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

Sotungin etälukiossa on laadittu yhdessä Sotungin lukion kanssa tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti. Sotungin etälukion digitaaliset oppimisympäristöt mahdollistaa opiskelun eri elämäntilanteissa ja lähtötilanteissa oleville opiskelijoille, mikä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tätä tuetaan opintojen aikaisella ohjauksella.

### **Kulttuurien moninaisuus ja kielitietoisuus**

Sotungin etälukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja ja kielitietoinen opettaminen on osa etälukion toimintakulttuuria. Kielitietoinen näkökulma huomioidaan opettajan laatimissa oppimateriaaleissa. Opetusjärjestelyissä ja opintojen ohjauksessa huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat. Vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille tarjotaan suomi toisena kielenä -opetusta.

### 3.5. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §).

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Oppilaitoksen opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan oppilaitoksen toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

#### **Korkeakouluyhteistyö**

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukio-opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Oppilaitoksen ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa kannustetaan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa

korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Oppilaitoksessa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisella tasolla.

### **Työelämävalmiudet**

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukio-opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista jatkuvasti muuttuva työelämä häneltä edellyttää. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Oppilaitos luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämää ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa oppilaitoksen toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia oppilaitoksen ja työelämän sekä oppilaitoksen, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava oppilaitoksen ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämää valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämää vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Oppilaitos linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

### **Kansainvälinen osaaminen**

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys rikastaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävässä toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon

*YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.*

*Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.*

*Oppilaitoksen opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan yhdistää kansainvälisen ja työelämäosaamisen elementtejä sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Opiskelijaa ohjataan vahvistamaan kansainvälistä osaamistaan hyödyntämällä lukion toimintaympäristön kansainvälisyyttä, virtuaalisen kansainvälisyyden mahdollisuuksia, oppilaitoksen tarjoamia tai omaehtoisia vaihto-ohjelmia, tutustumis- ja opiskelujaksoja ulkomailla sekä muita kansainvälisen yhteistyön muotoja.*

*Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.*

*Kansainvälisen osaamisen painotukset ja oppilaitoksen kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisella tasolla.*

### **Korkeakouluysteistyö**

Sotungin etälukiossa korkeakouluysteistyö toteutetaan yhdessä Sotungin lukion kanssa. Opiskelijoille tarjotaan tutustumismahdollisuuksia korkeakouluopintoihin esimerkiksi oppilaitos- ja kampusvierailujen sekä muiden yhteistyötapahtumien avulla. Yhteistyössä voidaan hyödyntää virtuaalitekniologiaa. Opiskelijoilla on lisäksi mahdollisuus suorittaa tiettyjä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukursseja jo lukioaikana ja hyväksilukea suoritettut kurssit osaksi lukio-opintoja.

### **Työelämävalmiudet**

Sotungin etälukion opiskelijat ovat aikuisia, joista monet ovat jo työelämässä, vaihtamassa alaa tai heillä on selkeä jatko-opintotavoite jo opintojen alussa. Lukioaikaisella ohjauksella tuetaan opiskelijaa oman tavoitteensa saavuttamisessa.

Yrittäjyyskasvatus on mukana Sotungin etälukion opintotarjonnassa.

### **Kansainvälinen osaaminen**

Sotungin etälukiossa opiskelu tapahtuu verkossa ja on aikaan ja paikkaan sitomatonta. Tämä mahdollistaa lukio-opinnot esimerkiksi vaihto-opintojen tai ulkomailla olevan työn ohessa.

Sotungin etälukion kielitarjonta mahdollistaa opiskelijan kielitaidon laajentamisen.

## 4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

### 4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Ohjauksen avulla opitaan lisäksi tunnistamaan, miten lukiokoulutuksen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukainen opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempana yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, ihmisenä kasvua ja kehittymistä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan monialaisena yhteistyönä.

Ohjaus on oppilaitoksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen käytännön koordinoinnista ja toteutuksesta. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä.

Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen sopia tavoista, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Oppilaitoksen ohjaussuunnitelman tulee sisältää aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa ja suoritettaessa mahdollisia kahden tutkinnon opintoja: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukiokoulutukseen ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti ja tarvittaessa päivitetään lukio-opintojen aikana. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa aikuisten lukiokoulutukseen hakeutuville henkilöille, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

### **Henkilökohtainen opintosuunnitelma**

Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelija laatii opetushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä

jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Henkilökohtainen opintosuunnitelma ohjaa opiskelijan tiedollista ja taidollista kehittymistä koko opintojen ajan. Suunnitelmassa jäsennetään opiskelun tavoitteet ja arvioidaan niiden saavuttamiseen kuluva aika yhdessä opiskelijan kanssa. Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon opiskelijan elämäntilanne, valmiudet ja opiskelun tavoitteet sekä tunnistetaan aiemmin opittu. Myös opiskelijan opiskeluhistoria, erityisesti aikaisemmat opintosuoritukset ja oppimiskokemukset otetaan huomioon henkilökohtaista opintosuunnitelmaa laadittaessa. Aikuisten lukiokoulutuksessa tulee lukiolain (714/2018) 27 §:n mukaan tunnistaa ja tunnustaa opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1. opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus, erityisesti aikaisemmin suoritettut lukio-opinnot ja ammatilliset opinnot sekä mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus tai muu kokemus
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- mahdolliset muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot ja/tai työelämään tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve

1. ylioppilastutkintosuunnitelma

2. jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle mahdollisesti aiemmin tehty henkilökohtainen opintosuunnitelma ja sen toteutuminen. Suunnitelma laaditaan oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella opintojen alussa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

### Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Sotungin etälukiassa ohjaustoiminta on kokonaisuus, joka suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä rehtorin, etälukiakoordinaattorin, opinto-ohjaajien, aineenopettajien ja etäohjaajien kanssa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja omaa vastuullisuutta. Etälukion opinto-ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaaminen. Ohjauksen toteuttamisessa huomioidaan opiskelijan tarpeet lukio-opintojen eri vaiheissa.

Ohjauksen avulla opiskelija kehittää valmiuksia, joita tarvitaan lukio-opinnoissa:

- Tuntemaan lukio-opintojen rakenteen ja ainevalintojen merkityksen
- Kehittämään oppimaan oppimistaitoja
- Ottamaan vastuuta opintojen etenemisestä
- Kehittämään itsearviointia ja oman oppimisen reflektointia
- Vahvistamaan omaa toimijuuttaan ja vastuullisuuttaan
- Tekemään jatko-opintosuunnitelman sekä ura- ja elämänsuunnittelua

### Ohjauksen toimijat ja työnjako

**Opiskelija** suunnittelee opintojaan ja tekee jatko-opinto- ja urasuunnittelua ohjauksen eri toimijoiden tuella ja vastaa suunnitelmien päivittämisestä ja toteuttamisesta.

**Opinto-ohjaaja** laatii opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mahdollisimman pian etälukioon ilmoittautumisen jälkeen. Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan opintojen edetessä. Opinto-ohjauksen painopisteenä on opiskelun suunnitteleminen opiskelijan omista lähtökohdista ja elämäntilanteesta käsin. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tavat ja vahvuudet opiskelijana. Opinto-ohjaajat ovat tavattavissa henkilökohtaisesti ajanvarauksella Sotungin lukiossa tai etäyhteyden kautta.

**Etäohjaaja** tukee opiskelijaa opinnoissa, tiedottaa ja opastaa käytännön asioissa, seuraa opintosuorituksia ja -suunnitelmaa ja pitää opiskelijaan yhteyttä. Jokaisella tutkintotavoitteisella opiskelijalla on oma etäohjaaja.

**Aineenopettaja** ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa, auttaa kehittämään oppimaan oppimisen taitoja sekä oppimisen valmiuksia. Opettajaan voi olla yhteydessä Wilman kautta, sähköpostilla, verkko-oppimisympäristön kautta ja puhelimitse. Viesteihin vastataan pääsääntöisesti seuraavana työpäivänä.

**Varian lukiokoordinaattori** vastaa kaksoistutkinto-opiskelijoiden etäopintojen tuesta. Lukiokoordinaattori pitää säännöllisesti lukiopajaa, jossa Varian opiskelijoilla on mahdollista saada tukea lukio-opintoihinsa. Lukiokoordinaattori tiedottaa ja opastaa käytännön asioissa, seuraa opintosuorituksia ja -suunnitelmaa ja pitää opiskelijaan yhteyttä. Lukiokoordinaattori tiedottaa Varian opinto-ohjaajia opiskelijan opintojen etenemisestä.

**Etälukion opintosihteeri** vastaa opiskelijoiden opintoihin liittyviin kysymyksiin sekä tiedottaa säännöllisesti opiskelijoita etäopiskeluun liittyvistä asioista.

**Etälukion rehtori ja etälukiokoordinaattori** tukevat ohjauksessa tehtävää yhteistyötä ja suunnittelua. Rehtori vastaa aikaisempien opintojen hyväksilukujen ja osaamisen tunnustamisen päätöksistä sekä muista opintoihin liittyvistä hallinnollisista päätöksistä yhteistyössä etälukiokoordinaattorin kanssa.

Kaikkien ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako on määritelty tarkemmin Sotungin etälukion Ohjauksen tehtävät ja työnjako -suunnitelmassa. Sitä päivitetään ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään lukuvuosittain.

Ohjauksen toteutumisesta pyydetään vuosittain opiskelijapalautetta ja ohjausta kehitetään palautteen perusteella. Opinto-ohjaajat ja etäohjaajat arvioivat lukuvuoden aikana ohjauksen toimivuutta.

### Ohjaus siirtymävaiheissa

Etälukion aloittava tutkintotavoitteinen opiskelija laatii opinto-ohjaajan avustuksella henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman lukio-opinnoista. Opiskelusuunnitelma sisältää hyväksiluvut mahdollisista aikaisemmista opinnoista ja osaamisesta sekä erityisen tuen tarpeet. Opiskelusuunnitelmassa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi opiskelutausta, elämäntilanne ja hänen tavoitteensa lukio-opinnoissa. Ylioppilaskirjoitussuunnitelma tehdään yhdessä opinto-ohjaajan ja opiskelijan kanssa, jonka toteutumista seurataan ja päivitetään tarpeen mukaan.

Etälukiosta valmistuville opiskelijoille tiedotetaan jatko-opintoihin liittyvistä hakukäytännöistä ja tarjotaan mahdollisuutta henkilökohtaiseen opinto-ohjaajan tapaamiseen. Opiskelijoiden siirtymistä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin tuetaan korkeakoulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Opiskelijan, jonka ylioppilaaksi valmistumisesta on kulunut maksimissaan yksi vuosi, on mahdollisuus saada jatko-ohjausta. Opiskelija voi olla yhteydessä etälukion opinto-ohjaajaan, joka arvioi hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa ja tarvittaessa ohjaa hänet esimerkiksi Ohjaamon palveluiden piiriin.

Lukio-opintonsa keskeyttävä tai keskeyttämistä harkitseva opiskelija saa halutessaan ura- ja työelämäohjausta opinto-ohjaajalta. Jos alle 29-vuotias nuori keskeyttää opintonsa lukiokoulutuksessa ilman jatkosuunnitelmia Sotungin etälukio luovuttaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot hänen kotikuntansa etsivää nuorisotyötä varten (Nuorisolaki 11 §).

Perusopetuksen oppilailla on mahdollisuus tutustua Vantaan lukio-opintoihin jo perusopetuksessa suorittamalla lukio-opintoja Sotungin etälukion kautta.

### Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa

Lukio-opintojen aikana opiskelijaa ohjataan urasuunnittelussa. Urasuunnittelussa korostuu yksilöllinen ohjaus, jossa huomioidaan opiskelijan oma elämäntilanne ja muut tavoitteet.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sotungin etälukiossa koskee alle 18-vuotiaana etälukio-opinnot aloittaneita opiskelijoita. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat saavat tietoa opintojen edistymisestä Wilman kautta. Huoltajien kanssa järjestetään palaveria tarpeen vaatiessa.

### Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Sotungin etälukiossa henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa korostuu opiskelijälähtöisyys. Suunnitelman tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa omat tavoitteensa, etenee tavoitteidensa mukaisesti ja osaa suunnitella opintojaan ottaen huomioon oman elämäntilanteensa.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma tehdään yhteistyössä opiskelijan ja opinto-ohjaajan kanssa opintojen alussa ja siinä kysytään vain oppimisen ja opiskelun kannalta tarpeellisia tietoja.

## 4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

*Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja jatko-opinnoissa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijan omat lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet.*

*Oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa mahdollisimman hyvin, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijalle ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan opiskelijan tavoitteellista oppimista.*

*Tukea on oikeus saada riippumatta siitä, mistä syystä tuen tarve aiheutuu. Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi kielellisistä, matemaattisista tai tarkkaavuuden ongelmista tai opiskelutaitojen puutteista. Se voi liittyä myös sairauden tai vamman aiheuttamiin oppimisvaikeuksiin tai sosiaalisiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen vaikeuksiin.*

*Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan ja tarvittaessa huoltajien kanssa sekä heiltä saatu tieto. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella saatuihin tietoihin tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.*

*Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.).*

*Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä ja tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettaja tukee ja ohjaa opiskelijan oppimista monipuolisilla opetus- ja arviointimenetelmillä. Opiskelijaa ohjataan käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.*

*Tukitoimia voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja hyödyntämällä tuen tarpeen huomioon ottavia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan*

oppimista voidaan tukea myös tarjoamalla tukiopetusta tai muuta opiskelijan tarpeen mukaista tukea sekä tarjoamalla erilaisia oppimista ja hyvinvointia edistäviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai muiden toimijoiden kanssa.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan omien vahvuuksien ja oppimisen haasteiden tunnistamista. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamista eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Erityisjärjestelyihin tulee antaa mahdollisuus lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Näiden kokemusten perusteella erityisopettaja arvioi yhdessä opiskelijan ja muiden opettajien kanssa erityisjärjestelyjen hyödyllisyyttä sekä ohjaa opiskelijan tarvittaessa hakemaan erityisjärjestelyjä myös ylioppilastutkinnon kokeissa. Järjestelyjen tarpeen arvioinnissa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon kanssa. Opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten. Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan.

Lukiolain (417/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita (lukiolaki 714/2018, 29 § 3 mom.). Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee määritellä, miten opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan ja miten tuki toteutetaan käytännössä.

Sotungin etälukiossa tutkintotavoitteisen opiskelijan alkuohjaustapaamisessa opinto-ohjaaja kartoittaa opiskelijan aiemmissa opinnoissa saadut tuen muodot. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa erityisopettajalle tai muulle asiantuntijalle erityisjärjestelyjen tarpeen selvittämiseksi. Sotungin etälukion erityisopettaja tekee tarvittaessa etälukion tutkintotavoitteiselle opiskelijalle myös erityisen tuen suunnitelman.

Ennen opintojakson alkua opiskelija ilmoittaa aineenopettajalle erityisen tuen tarpeistaan, jotka voivat johtua lukivaikeuksista tai muista syistä. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tukemisen toteuttamisen esimerkiksi yksilöllisillä ratkaisulla. Tarvittaessa tukitoimien suunnittelussa konsultoidaan erityisopettajaa. Kukin aineenopettaja tukee opiskelijaa oman aineensa opiskelutaitojen kehittämisessä. Aineenopettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja ja kielitietoisuuteen kiinnitetään huomiota opintojaksojen toteutuksessa.

Sotungin etälukiossa erityisiä tukimuotoja voivat olla esimerkiksi etätunnit, koulukohtaiset valinnaiset opinnot, erityisopettajan tapaamiset, laskutreenit ja osaamisen monipuoliset näyttömahdollisuudet. Ylioppilaskirjoituksia varten haettavat erityisjärjestelyt suunnitellaan opiskelijan, erityisopettajan ja rehtorin yhteistyönä.

### 4.3. Opiskeluhoolto

Koulutuksen järjestäjän käytettävissä olevien toimien avulla edistetään opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehditaan oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista, opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan kuvata koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltoon liittyvät käytänteet.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) ei sovelleta sellaiseen opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti eikä lukion aineopiskelijoihin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n mukaan aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti lukio-opintoja suorittavat oppivelvolliset opiskelijat kuuluvat opiskeluhoollon piiriin. Näiden opiskelijoiden opiskeluhoollon toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollasuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Opiskeluhoollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään (Määräys OPH-2263-2019). Tällöin opiskeluhoollon osuus paikallisessa opetussuunnitelmassa korvataan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollasuunnitelmalla.

### 4.4. Turvallinen opiskeluympäristö ja työrauha

Lukiolain (714/2018, muutettu lailla 165/2022) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käytäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan kuvata koulutuksen järjestäjän turvalliseen opiskeluympäristöön ja työrauhaan liittyvät käytänteet.

### 4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

#### Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija jatkaa oman suhteensa kehittämistä kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkeasteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoille on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

## **Romanit**

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että opiskelija jatkaa oman suhteensa kehittämistä kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän muista yhteyksistään, esimerkiksi yhteisöstään ja perusopetuksesta, saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

## Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan aikuisten lukiokoulutuksen yleisiä tavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka oppilaitos ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin.

Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisille opiskelijoille on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

## Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, aikuisen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään, ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiokoulutuksessa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

*Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.*

Sotungin etälukion tavoitteena on toteuttaa kieli- ja kulttuurisensitiivistä opetusta ja ohjausta siten, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus menestyä opinnoissaan omaa osaamistaan vastaavalla tasolla. Erilaisia opiskelu- ja arviointimenetelmiä käyttämällä opiskelijoilla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa opintojaksoissa.

Sotungin etälukiossa vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta. Opintojen alussa vieraskielisiä opiskelijoita ohjataan osallistumaan S2-opettajan järjestämään kielitaitotasotestiin. Testin avulla saadaan tietoa opiskelijan suomen kielen taitotasosta ja sen mukaan opiskelija ohjataan valitsemaan hänelle parhaiten sopiva suomen kielen oppimäärä (suomen kieli ja kirjallisuus tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus) tai hänet ohjataan opiskelemaan suomen kielen alkeis- ja peruskursseja ennen lukio-opintojen aloittamista, jos kielitaito ei riitä lukio-opintojen suorittamiseen. S2-opettaja ohjeistaa vieraskielisyystodistuksen hankkimisessa. S2-opettaja tiedottaa vieraskielisiä opiskelijoita kielitestaukseen ja vieraskielisyystodistukseen liittyvistä kysymyksistä.

Opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman uskonnon opetusta. Opetuksessa noudatetaan Opetushallituksen antamia perusteita.

## 5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

### 5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

*Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)*

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. *Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
2. *Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltujen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

*Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltuihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.*

*Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.*

*Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.*

*Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät oppilaitoksen arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.*

*Sotungin etälukiossa palautteen antamisella ja arvioinnilla ohjataan opiskelijaa omien opiskelutavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa sekä työskentelytapojen kehittämisessä.*

Opintojakson arviointi perustuu opintojakson aikana formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan säännöllisesti palautetta etälukion käytössä olevilla digitaalisilla työvälineillä. Opettajan antaman palautteen lisäksi itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää osana opintojakson aikaista formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu eri tavoin todennettuun näyttöön.

## 5.2. Opintojakson arviointi

*Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)*

*Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)*

*Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.*

*Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.*

*Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.*

Sotungin etälukiossa opintojaksojen arviointiperusteet ovat luettavissa verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Opintojakson arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Opiskelijat tietävät opintojakson arviointiin vaikuttavien eri osioiden painoarvon opintojakson alkaessa. Oppimisen edistymisen seuranta, palautteen antaminen ja vuorovaikutus tapahtuvat digitaalisissa ympäristöissä.

### 5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

*Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)*

*Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat. Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.*

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Sotungin etälukiassa pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opintojaksoista annetaan numeroarvosana lukuun ottamatta temaattisia opintoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S=hyväksytty, H=hylätty). Myös arvosanalle 4 määritellään opintojakson alkaessa kriteerit opintojaksokohtaisesti. Koulukohtaisista valinnaisista kuvataiteen ja terveystiedon opinnoista, jotka ovat nuorisosteella pakollisia opintoja, annetaan numeroarvosana. Muut koulukohtaiset valinnaiset opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä, ellei opintojaksokohtaisesti ole opetussuunnitelmaan muuta kirjattu.

Opintojakso on suoritettu, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson tavoitteet on saavutettu opintojakson alussa sovitulla tavoilla.

Mikäli opintojakso on osittain suoritettu, annetaan opintojaksosta Z. Kesken olevan opintojakson osasuoritusten arvioinnin opettaja kirjaa hallintojärjestelmään. Lopullisen arvosanan saamiseksi opintojakson puuttuvat osat täytyy suorittaa hyväksytysti. Z:n yleisistä täydentämiskäytännöistä tiedotetaan opinto-oppaassa lukuvuoden alkaessa.

Keskeytynyt opintojakso arvioidaan K-merkinnällä, jolloin opintojakso täytyy suorittaa kokonaan uudelleen. K-merkintä poistetaan opiskelijan rekisteristä ennen päättöarviointia.

Hylätyn arvosanan (arvosana 4 tai H) voi korottaa joko osallistumalla uudelleen opintojaksolle tai suorittamalla opettajan määräämät opintojakson osat hyväksytysti. Hyväksyttyä opintojakson arvosanaa voi korottaa osallistumalla uudelleen opintojaksolle tai suorittamalla opettajan määräämät opintojakson osat uudelleen. Opintojakson arvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

## 5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisällyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvien osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Etälukiassa opintojakson itsenäinen suorittaminen tarkoittaa opintojakson suorittamista opintojaksotarjottimen ulkopuolella. Luvan opintojakson suorittamiseksi opintojaksotarjottimen ulkopuolella antaa opinto-ohjaajan suosituksesta rehtori tai rehtoria

etälukioasioissa sijaistava henkilö. Opintojakson suorittaminen opintojaksotarjottimen ulkopuolella tehdään aina opettajan ohjauksessa ja samoilla opintojakson tavoitteilla kuin muutenkin opintojaksolla.

### 5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

*Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.*

*Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.*

Sotungin etälukiassa ei järjestetä suullisen kielitaidon opintojaksoa. Suullisen kielitaidon opintojakson voi suorittaa joko Sotungin lukiossa, Vantaan aikuislukiossa tai muussa oppilaitoksessa, ja se hyväksiluetaan Sotungin etälukion opintoihin.

### 5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

*Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)*

*Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.*

*Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, oppilaitos voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.*

Sotungin etälukion ohjaussuunnitelmaan on kirjattu alle 18-vuotiaan opiskelijan kohdalla noudatettavat käytänteet. Opiskelijan edistymistä opinnoissa seurataan etälukion ohjaussuunnitelman mukaisesti.

### 5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

*Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.*

Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyäessä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa oppilaitoksen rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten oppilaitos voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Oppilaitoksen rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

| asteikko 1–5   | lukioasteikko                    | asteikko 1–3 |
|----------------|----------------------------------|--------------|
| 1 (tydyttävä)  | 5 (välttävä)                     | 1            |
| 2 (tydyttävä)  | 6 (kohtalainen)                  | 1            |
| 3 (hyvä)       | 7 (tydyttävä)                    | 2            |
| 4 (hyvä)       | 8 (hyvä)                         | 2            |
| 5 (kiitettävä) | 9 (kiitettävä), 10 (erinomainen) | 3            |

Tapauksissa, joissa oppilaitos ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden

mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppimäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Sotungin etälukiossa lukio-opintojen alussa opinto-ohjaaja ja opiskelija käyvät yhdessä läpi muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisen. Osaaminen tunnustetaan yhteistyössä aineenopettajan kanssa. Rehtori tekee päätöksen hyväksilukemisesta. Hyväksilukeminen ja osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan edun mukaisesti.

Muualla suoritettuja opintoja voidaan hyväksilukea, jos ne vastaavat laajuudeltaan ja sisällöltään opetussuunnitelman tavoitteita

## 5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

## 5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

| Opiskelijan opiskelemissa pakollisia ja valinnaisia opintoja, | joista voi olla hylättyjä opintoja enintään |
|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| 2–5 opintopistettä                                            | 0 opintopistettä                            |
| 6–11 opintopistettä                                           | 2 opintopistettä                            |
| 12–17 opintopistettä                                          | 4 opintopistettä                            |
| 18 opintopistettä tai enemmän                                 | 6 opintopistettä                            |

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttää ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamisena näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukiokoulutuksen tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Oppiaineen arvosanan korottamismahdollisuus erillisessä kuulustelussa järjestetään opiskelijoille yhteistyössä Sotungin lukion kanssa. Korottamismahdollisuudesta tiedotetaan etälukion viestintäkanavien kautta.

## 5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 88 opintopistettä. (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät)

sekä opinto-ohjausta. Taito- ja taideaineiden opinnot ovat kuitenkin vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1–2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 88 opintopistettä täyttyy. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 88 on joka tapauksessa täyttyttävä.

## **5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus**

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisääjän myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäncatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

Sotungin etälukio tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta opinto-oppaassa.

## 5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimäärästä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Aikuisten lukiokoulutuksessa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi

- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä

*S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä*

*A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä*

*B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä*

*B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä*

*B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä*

*ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)*

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

*Lukion päättötodistukseen merkitään "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä".*

*Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/ elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.*

*Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.*

*Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelema oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).*

*Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.*

*Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.*

*Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.*

*Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).*

*Oppilaitoksessa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.*

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hyläytyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

## 5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksyttyjen ja hylätyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely

- *todistusten ulkoasu.*

## 6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

### 6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

*Aikuisten lukiokoulutuksen opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä aikuisopiskelijoille annettavan lukiokoulutuksen erityisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.*

*Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.*

*Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.*

*Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivaroaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.*

*Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.*

*Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittämään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.*

*Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia*

ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

## 6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille aikuisten lukiokoulutusta järjestäville oppilaitoksille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon oppilaitoksen toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija

hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella,

tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija syventää tietojään ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Sotungin etälukiossa ylläpidetään ja kehitetään opiskelijoiden hyvinvointia edistävää turvallista ilmapiiriä ja välittämisen kulttuuria. Opiskelija saa tietoa hyvinvointipalveluista ja valmiuksia hakea tarvittaessa apua.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisen yhteydessä opiskelija saa tukea ja ohjausta monipuolisten ainevalintojen tekemiseksi ja otetaan huomioon opiskelijan yksilöllinen tilanne.

Lukio-opintojen aikana opiskelija saa valmiuksia kokonaisvaltaiseen kasvuun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia käsitellä ajankohtaisia kysymyksiä ja tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia eri oppiaineissa.

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Sotungin etälukiossa opiskelijan vuorovaikutusosaaminen kehittyy kannustavan toimintakulttuurin kautta. Etälukiossa digitaaliset viestintävälineet ja niiden mukanaan tuomat kohtaamis- ja viestintätavat ovat keskeisessä osassa.

Vuorovaikutus on osana oppimista kaikissa oppiaineissa. Opiskelijaa kannustetaan omien näkemystensä esille tuomiseen ja toisten näkökulmien huomioon ottamiseen. Opiskelijoiden näkökulmia kuullaan ja otetaan huomioon opetuksen kehittämisessä ja oppilaitoksen päätöksenteossa.

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Sotungin etälukiossa etäopiskelu edellyttää osallistuvaa, itsenäistä ja monilukutaitoista otetta, ja näiden taitojen kehittymistä tuetaan. Digiosaaminen on luonteva osa etälukio-opintoja. Lukioaikanaan opiskelija tutustuu erilaisiin digitalisuuden luomiin mahdollisuuksiin ja kehittää omaa monilukutaitoaan. Opiskelija osaa huolehtia tietoturvastaan sekä ottaa huomioon viestinnän eettiset vastuukysymykset.

Kielitietoisuus on läsnä kaikessa opiskelussa. Osana kunkin oppiaineen opiskelua opiskelija tutustuu eri tieteen- ja taiteenaloille ominaisiin tapoihin käyttää kieltä sekä esittää ja rakentaa todellisuutta. Opiskelijan kehittymistä tekstien tulkitsijana tukevat opiskelussa hyödynnettävät monipuoliset materiaalit.

Etälukiossa tiedotetaan mahdollisuuksista suorittaa avoimen korkeakoulun ja yliopiston opintoja jo lukioaikana ja osallistua korkeakoulujen avoimiin oviin.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Sotungin etälukiossa opiskelijat ovat aktiivisia omien opintojensa suunnittelijoita ja ottavat vastuuta omista valinnoistaan. Tämä korostuu etenkin aikuisopiskelijoilla etälukio-opintojen luonteesta johtuen. Lukio-opinnot lisäävät valmiuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa lukion toiminnan kehittämiseen. Etälukiossa kerätään palautetta ja opintojaksoja kehitetään palautteen pohjalta. Lisäksi tarjotaan opiskelijoille mahdollisuus vaikuttaa etälukion kehittämiseen vuosittaisen palautekyselyn kautta.

Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus osallistua Sotungin lukiossa järjestettäviin koulutus- ja työelämätapauksiin. Etälukiossa on mahdollista valita yrittäjyyteen liittyviä opintoja.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Sotungin etälukiossa kestävää elämäntapaa tarkastellaan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta opintojaksojen sisältöjen kautta. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on mahdollista saavuttaa vain kaikkien näiden näkökulmien yhteensovittamisella.

Lukio-opinnoissa opiskelija saa valmiuksia pohtia omien valintojensa ja tekojensa merkitystä ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Opiskelija oppii näkemään asioiden välisiä yhteyksiä ja hahmottamaan yhä suurempia kokonaisuuksia sekä toimimaan globaalista näkökulmasta.

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Sotungin etälukiossa opiskelija saa eri oppiaineiden sisältöjen kautta valmiuksia vahvistaa omaa kulttuuri-identiteettiään ja verrata sitä muihin kulttuureihin.

## 7. Oppiaineet

### 7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

#### Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatkoopintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

## Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

### 7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

#### Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kuusi kokonaisteosta.

## Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

### Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

### Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

### Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden

opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

### **Opintojaksot**

#### **Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1)**

##### **Opintojakson moduulit**

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen

##### **Tavoitteet**

*Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan etäopiskeluympäristöön.
- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana viikoittain palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

### Keskeiset sisällöt

*Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Paikallinen lisäys

- Äidinkielen ja kirjallisuuden työtapoihin perehtyminen, etälukion erityispiirteiden hyödyntäminen ja mahdollisesti paikallisten aiheiden käyttö kirjoitustehtävissä ja luettavissa teksteissä.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelijan itsetuntemus ja identiteetti kehittyvät omien taitojen tunnistamisella ja niiden vahvistamisella. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen edistää tätä prosessia.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta.

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija oppii tunnistamaan ja tulkitsemaan erilaisia digitaalisia journalistisia tekstejä. Hän tarkastelee aiheita monista eri näkökulmista. Opiskelija käyttää luovuutta kirjoitustaidon vastausten ideoinnissa, rajaamisessa ja näkökulman valinnassa.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op, ÄI1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa opiskellaan eri tekstilajeja sekä niiden rakennetta ja tavoitteita. Siinä painotetaan monimuotoisten tekstikokonaisuuksien ominaisuuksien ja rakenteiden ymmärtämistä, analysointia ja tulkitsemista. Opetellaan kirjoitusprosessia, erilaisten tekstien pohjalta kirjoittamista, kuten referointia ja kommentointia, sekä vahvistetaan kirjoittajan käsitystä itsestään kirjoittajana. Opiskelija oppii hyödyntämään aineistoja omissa teksteissään. Kerrataan kielenhuoltoa.

## Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2)

### Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Kieli- ja tekstitietoisuus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

#### Paikallinen lisäys

- Monikulttuurisen Vantaan etälukiassa opiskeleva hahmottaa alueen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä oppii arvostamaan ja hyödyntämään monimuotoisuutta.

### Keskeiset sisällöt

*Kieli- ja tekstitietoisuus*

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

#### Paikallinen lisäys

- Tekstejä tuotetaan erilaisille digialustoille.
- Etätyöskentelyssä käytetään vaihtelevia työmenetelmiä.
- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

#### Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kieli- ja tekstitietoisuus sekä monilukutaito.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen. Se ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1op, ÄI2, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana kehitetään kieli- ja tekstitietoisuutta sekä monilukutaitoa. Jakso tutustuttaa kieleen rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä.

## **Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3)**

### **Opintojakson moduulit**

- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

### **Tavoitteet**

*Vuorovaikutus 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään audiovisuaalisia välineitä ja erilaisia digiohjelmia suullisissa harjoituksissa.

### **Keskeiset sisällöt**

*Vuorovaikutus 1*

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*

- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

Paikallinen lisäys

- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta. Yhteistyötaitoja vahvistetaan digitaalisilla alustoilla tapahtuvalla ryhmätyöskentelyllä.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Erialaisten puhe- ja viestintäharjoitusten avulla opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat monipuoliset vuorovaikutustaidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Vuorovaikutus 1, 1op, ÄI3, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana keskitytään lisäämään viestintärohkeutta, syventämään viestijäkuvausta sekä käsitystä kielestä ja identiteetistä. Jakson aikana harjoitellaan ryhmäviestintätaitoja ja opitaan analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä ja tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

## **Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4)**

### **Opintojakson moduulit**

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Kirjallisuus 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*

- *tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.*

#### Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana perehdytään multimodaalisiin teksteihin, jotka voivat sisältää mm. ääntä, liikkuvaa kuvaa ja interaktiivisuutta.

### Keskeiset sisällöt

#### *Kirjallisuus 1*

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja*

#### Paikallinen lisäys

- Etätöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

- Kirjallisuuden elämyksellisen ja kokemuksellisen lukemisen kautta opiskelija syventää näkemystään omasta identiteetistään, ihmisistä ja maailmasta. Kirjallisuuden monitulkintaisuus lisää kykyä kohdata ristiriitoja. Eettisten ja ajankohtaisten kysymysten käsittely kirjallisuudessa lisää kykyä nähdä moniulotteisesti.
- Kirjallisuus auttaa muutosten maailmassa elämisessä ja kehittää ajattelun taitoja.

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää globaaleja kysymyksiä erilaisista näkökulmista lukemansa kauno- ja tietokirjallisuuden kautta. Kirjojen tematiikan pohjana voi käyttää ajankohtaista yhteiskunnallista keskustelua.

#### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kirjallisuuden lajien ja ilmaisukeinojen tunteminen, monilukutaito ja kirjallisuuden monitulkintaisuuden ymmärtäminen.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen ja eettisyys ja ympäristöosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Kirjallisuus 1, 2 op, ÄI4, pakollinen, numeroarvointi

Opintojaksossa perehdytään kirjallisuuden lajeihin, lukemisen tapoihin ja kertomuksellisuuteen erilaisissa teksteissä. Kirjallisuutta käsitellään analysoiden ja elämyksellisesti. Opintojaksossa havainnoidaan tulkintojen ja eläytymisen yksilöllisyyttä ja kaunokirjallisuutta väylänä toisten ihmisten tunteisiin, kokemusmaailmaan ja kulttuureihin.

## Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5)

### Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

### Tavoitteet

#### *Tekstien tulkinta 1*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

#### Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana hyödynnetään kirjoittamisessa ja teksteihin tutustumisessa entistä laajemmin erilaisia verkkoalustoja ja sovelluksia kriittisen lukutaidon, erityisesti medialukutaidon, syventämiseksi.

### Keskeiset sisällöt

#### *Tekstien tulkinta 1*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

#### Paikallinen lisäys

- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa käsitellään median roolia yhteiskunnan vaikuttajana. Opintojaksossa kehitetään kriittistä medialukutaitoa ja opitaan tunnistamaan erilaisia kielellisiä ja audiovisuaalisia vaikuttamisen keinoja. Opiskelijaa rohkaistaan omaksumaan aktiivisen, vastuullisen ja eettisen kansalaisen taitoja.

## Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa opitaan tunnistamaan ja käyttämään monipuolisesti vaikuttamisen keinoja vuorovaikutustilanteissa. Mm. dialogeissa ja debateissa on mahdollista harjoitella eettisiä argumentoinnin tapoja ja retoriikkaa.

## Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opitaan tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä tietoja ideologisista ja eettisistä lähtökohdista. Opintojaksossa käsitellään myös mediaetiikkaa, sananvapautta ja tekijänoikeuksia

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kieli- ja tekstitietoisuus sekä monilukutaito.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu yhteiskunnallinen osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Tekstien tulkinta 1, 2op, ÄI5, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa keskitytään medialukutaidon kehittämiseen ja vaikuttamisen kielellisten ja audiovisuaalisten keinojen opiskeluun. Opiskeltavana ovat myös muun muassa median rooli yhteiskunnan vaikuttajana, sananvapaus, mediaetiikka, lähdekritiikki ja tekijänoikeudet.

## Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6)

### Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen

### Tavoitteet

#### *Kirjoittaminen 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana syvennetään kirjoitustaitoja käyttämällä mahdollisuuksien mukaan oman kirjoittamisen pohjana myös paikallisia tekstejä.

## Keskeiset sisällöt

### Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### Paikallinen lisäys

- Etätöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

### Paikallinen lisäys

## Laaaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson sisältöjä opiskelemalla opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Tehtävien avulla opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kieli- ja tekstitietoisuus sekä monilukutaito.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaaja-alaisen osaamisen alueista korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen ja monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kirjoittaminen 1, 1op, ÄI6, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa syvennetään kirjoitusprosessin eri vaiheiden hallintaa, tekstien pohjalta kirjoittamista sekä käsitystä tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin. Jakson aikana kerrataan myös kielen- ja tekstinhuoltoa.

## Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7)

### Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

## Tavoitteet

### Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään audiovisuaalisia välineitä ja erilaisia digiohjelmia puheesityksissä.
- Viestintään ja sen eettisyyttä analysoidaan ja arvioidaan erilaisilla digitaalisilla alustoilla.

## Keskeiset sisällöt

### Vuorovaikutus 2

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### Paikallinen lisäys

- Perehdytään keinoihin hallita esiintymisjännitystä esimerkiksi rentoutumisharjoituksilla.
- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

### Paikallinen lisäys

## Laaaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta. Yhteistyötaitoja vahvistetaan digitaalisilla alustoilla tapahtuvalla ryhmätyöskentelyllä.

### Hyvinvointiosaaminen

Erilaisten puhe- ja viestintäharjoitusten avulla opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat monipuoliset vuorovaikutustaidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Vuorovaikutus 2, 1op, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana keskitytään lisäämään viestintäroheutta, vähentämään esiintymisjännitystä ja syventämään viestijäkuvaa. Jakson aikana harjoitellaan puheenvuoron rakentamista ja esittämistä sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

## Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8)

### Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Kirjallisuus 2*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

#### Paikallinen lisäys

- Tutustutaan etäopiskelu ympäristöön.
- Etätyöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana viikoittain palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.
- Käytetään mahdollisuuksien mukaan hyödyksi opiskelijoiden kansainvälisiä yhteyksiä ja suomalaista monikulttuurisuutta.

### Keskeiset sisällöt

#### *Kirjallisuus 2*

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

#### Paikallinen lisäys

- Äidinkielen ja kirjallisuuden työtapoihin perehtyminen, etälukion erityispiirteiden hyödyntäminen ja mahdollisesti paikallisten aiheiden käyttö kirjoitustehtävissä ja luettavissa teksteissä.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Maailmankirjallisuuden ja suomalaisen kirjallisuuden lukeminen avartaa opiskelijoiden näkemystä kulttuurien yhteyksistä ja monikulttuurisuudesta. Opintojaksossa pyritään kielellisen ja kulttuurisen

moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnustamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Kirjallisuuden lukeminen näyttää, miten merkitys syntyy erilaisten kerronnan näkökulmien ja erilaisten lukijoiden vuoropuhelussa. Kirjallisuuden lukeminen kontekstissaan lisää ymmärrystä historiallisten, sosiaalisten ja kulttuuristen olosuhteiden merkityksestä ihmisyyteille ja yksilölle.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Lukeminen laajentaa näkemystä monenlaisista identiteeteistä. Opiskelijan identiteetti avartuu kirjallisuuden lukemisen avulla. Lukeminen itsessään lisää hyvinvointia.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksossa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Lukeminen lisää yhteiskunnallista ymmärrystä.

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojaksossa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Lukeminen lisää yhteiskunnallista ymmärrystä.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin, joissa korostuvat Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisten teosten ja teemojen tuntemus sekä niiden analysointi osana kulttuurikontekstia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä hyvinvointiosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kirjoittaminen 2, 2 op, ÄI8, valtakunnallinen valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan kaunokirjallisuutta osana erilaisia konteksteja ja luetaan tekstejä eri näkökulmista. Suomen kirjallisuutta tarkastellaan osana maailmankirjallisuutta.

## **Äidinkielen YO-kertaus, 2 op (ÄIS12)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana syvennetään kirjoitustaitoja ja tekstien analysoinnin taitoja käyttämällä mahdollisuuksien mukaan aineistoina myös paikallisia tekstejä.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Etätöskentelyä rytmitetään opintojakson aikana säännöllisesti palautettavilla tehtävillä ja vaihtelevilla työtavoilla.

Paikallinen lisäys

### **Laaaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija syventää opintojakson aikana kirjoitusprosessin hallinnan sekä monimuotoisten tekstien analysoinnin taitojaan. Tätä kautta kriittinen ajattelu ja laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen vahvistuvat.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat ylioppilaskokeen tehtävissä vaadittavat taidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaaja-alaisen osaamisen alueista korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Äidinkielen YO-kertaus, 2 op, ÄIS12, valinnainen koulukohtainen, suoritusmerkintä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson aikana kerrataan sekä luku- että kirjoitustaidon ylioppilaskokeessa vaadittavia taitoja. Syvennetään taitoja tuottaa tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia esseitä. Syvennetään myös taitoja analysoida ja tulkita erilaisia tekstejä, kuvia ja videoita.

## **7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)**

### **Oppiaineen tehtävä**

*Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.*

*Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa*

yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kolme kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

### **Tavoitteet**

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa

#### **Tekstien tulkitseminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä

#### **Tekstien tuottaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia

## Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarojaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi

## Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen moduulien luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

#### *Kielitietoisuuden kehittyminen*

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

## **Opintojaksot**

### **Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

##### *Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

#### **Paikallinen lisäys**

- Tutustutaan opiskelussa käytettäviin digitaalisiin oppimisympäristöihin.

## Keskeiset sisällöt

### *Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen*

- *pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen*
- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

### Paikallinen lisäys

- Suomi toisena kielenä -oppiaineen työtapoihin perehtyminen, oman lähikirjaston käyttöön kannustaminen, mahdollisesti paikallisten aiheiden käyttö kirjoitustehtävissä ja luettavissa teksteissä.

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan ja tulkitsemaan erilaisia digitaalisia journalistisia tekstejä. Opiskelijaa kannustetaan käyttämään omaa luovuuttaan ja erityisosaamistaan opintojakson tehtävissä.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2op, S21, pakollinen, numeoarviointi

Opintojaksossa opiskellaan eri tekstilajeja sekä niiden rakennetta ja tavoitteita. Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja opitaan ymmärtämään niiden tavoitteita. Harjoitellaan myös pitkien tekstien lukustrategioita. Opetellaan tekstien kirjoittamista prosessina ja vahvistetaan opiskelijan käsitystä itsestään kirjoittajana.

## Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22)

### Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen

### Tavoitteet

*Kieli- ja tekstitietoisuus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan*
- *ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle*
- *oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarojaan oppimisessa*
- *oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.*

### Paikallinen lisäys

- Monikulttuurisella pääkaupunkiseudulla opiskeleva opiskelija hahmottaa alueen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä oppii arvostamaan ja hyödyntämään monimuotoisuutta.

### Keskeiset sisällöt

*Kieli- ja tekstitietoisuus*

- *suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet*
- *eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot*
- *opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat*

### Paikallinen lisäys

- Työskentelyssä käytetään vaihtelevia työmenetelmiä.
- Kannustetaan opiskelijoita suunnittelemaan opiskelurytmiään ja ajankäyttöään.

### Paikallinen lisäys

### Laaaja-alainen osaaminen

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson sisältöjä opiskelemalla opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kieli- ja tekstitietoisuus.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1op, S22, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana kehitetään kieli- ja tekstitietoisuutta sekä monilukutaitoa. Tarkastellaan kieltä rakenteina, merkitysten muodostajana sekä sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä. Perehdytään mm. suomen kielen ominaispiirteisiin sekä yleis- ja puhekielen eroihin.

## Vuorovaikutus 1, 1 op (S23)

### Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

### Tavoitteet

#### Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

### Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa perehdytään vuorovaikutukseen digitaalisilla alustoilla.

### Keskeiset sisällöt

#### Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

### Paikallinen lisäys

- Työskentelyä rytmitetään vaihtelevilla tehtävätyypeillä.

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta. Yhteistyötaitoja vahvistetaan digitaalisilla alustoilla tapahtuvalla ryhmätyöskentelyllä.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat vuorovaikutustaidot sekä kyky havainnoida ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu vuorovaikutusosaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Vuorovaikutus 1, 1op, S23, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana harjoitellaan ryhmäviestintätaitoja digitaalisilla alustoilla. Opitaan analysoimaan ja arvioimaan erilaisia ryhmäviestinnän ilmiöitä. Syvennetään käsitystä omasta itsestä viestijänä.

## Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

### Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Kirjallisuus 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä*
- *kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista*
- *kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta*
- *oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa perehdytään multimodaalisiin teksteihin, jotka voivat sisältää esim. ääntä, liikkuvaa kuvaa ja interaktiivisuutta.

### Keskeiset sisällöt

*Kirjallisuus 1*

- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta*
- *kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna*

Paikallinen lisäys

- Työskentelyä rytmitetään vaihtelevilla tehtävätyypeillä.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Hyvinvointiosaaminen**

Kirjallisuuden elämyksellisen ja kokemuksellisen lukemisen kautta opiskelija syventää näkemystään omasta identiteetistään, ihmisistä ja maailmasta. Kirjallisuuden monitulkintaisuus lisää kykyä kohdata ristiriitoja. Eettisten ja ajankohtaisten kysymysten käsittely kirjallisuudessa lisää kykyä nähdä moniulotteisesti.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija ymmärtää globaaleja kysymyksiä erilaisista näkökulmista lukemansa kauno- ja tietokirjallisuuden kautta. Kirjojen tematiikan pohjana voi käyttää ajankohtaista yhteiskunnallista keskustelua.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kaunokirjallisuuden ilmaisukeinojen ymmärtäminen ja taito perustella omia havaintoja.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kirjallisuus 1, 2op, S24, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksolla perehdytään kirjallisuuden lajeihin, lukemisen tapoihin ja kertomuksellisuuteen erilaisissa teksteissä. Analysoidaan kirjallisuutta ja opetellaan perustelemaan omia havaintoja; käsitellään kirjallisuutta myös elämyksellisesti. Harjaannutaan ymmärtämään kielen kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta.

## **Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)**

### **Opintojakson moduulit**

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

##### *Tekstien tulkinta 1*

##### *Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen*

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana

- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

#### Paikallinen lisäys

- Hyödynnetään kirjoittamisessa ja teksteihin tutustumisessa erilaisia verkkoalustoja ja multimodaalisia tekstejä.

### Keskeiset sisällöt

#### *Tekstien tulkinta 1*

- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot*
- *perustelemisen harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot*
- *kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli*
- *yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos*

#### Paikallinen lisäys

- Tutustutaan paikallisen vaikuttamisen keinoihin, esimerkiksi paikallislehteen lähetettävän mielipidekirjoituksen kirjoittamiseen.

#### Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksossa käsitellään median roolia yhteiskunnan vaikuttajana. Opintojaksossa kehitetään kriittistä medialukutaitoa ja opitaan tunnistamaan erilaisia kielellisiä ja audiovisuaalisia vaikuttamisen keinoja. Opiskelijaa rohkaistaan omaksumaan aktiivisen, vastuullisen ja eettisen kansalaisen taitoja.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Opintojaksossa opitaan tunnistamaan ja käyttämään monipuolisesti vaikuttamisen keinoja vuorovaikutustilanteissa. Mm. dialogeissa ja debateissa on mahdollista harjoitella eettisiä argumentoinnin tapoja ja retoriikkaa.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opintojaksossa opitaan tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä tietoja ideologisista ja eettisistä lähtökohdista. Opintojaksossa käsitellään myös mediaetiikkaa ja tekijänoikeuksia.

#### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat medialukutaito, argumentoivan kielenkäytön keinojen hallinta sekä taito perustella omat mielipiteensä.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tekstien tulkinta 1, 2op, S25, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksolla perehdytään median rooliin yhteiskunnassa. Tarkastellaan tekstien vaikuttamisen keinoja erityisesti kielen kannalta ja opitaan perustelemaan omia mielipiteitä. Tutustutaan myös muun muassa sananvapauteen, mediaetiikkaan ja tekijänoikeuksiin.

## Kirjoittaminen 1, 1 op (S26)

### Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen

### Tavoitteet

#### *Kirjoittaminen 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä*
- *oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.*

### Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjaannutaan kirjoittamaan monimediaisessa ympäristössä.
- Käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisia aiheita käsitteleviä aineistoja.

### Keskeiset sisällöt

#### *Kirjoittaminen 1*

- *kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot*
- *sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys*
- *asiatyyllille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet*

### Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla käytetään vaihtelevia työmenetelmiä ja tehtävätyyppejä.

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija syventää opintojakson aikana kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan. Tätä kautta kriittinen ajattelu ja laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen vahvistuvat.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat kirjoittamisprosessin hallinnan taidot sekä vuorovaikutuksen, kuten kuullun ymmärtämisen taidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Kirjoittaminen 1, 1op, S26, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksolla harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita ja kirjoitetaan aineistoja hyödyntäen. Vahvistetaan tekstien rakenteiden ymmärtämistä sekä kerrataan kelioppia. Opintojakson aikana perehdytään S2-ylioppilaskokeeseen ja harjoitellaan sen tehtävätyyppejä.

## Vuorovaikutus 2, 1 op (S27)

### Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

### Tavoitteet

*Vuorovaikutus 2*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja*
- *lisää viestintärohketta ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*
- *hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta*
- *oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa perehdytään vuorovaikutukseen digitaalisilla alustoilla.

### Keskeiset sisällöt

*Vuorovaikutus 2*

- *kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen*
- *yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa*
- *esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen*

Paikallinen lisäys

- Työskentelyä rytmitetään vaihtelevilla tehtävätyypeillä.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta. Yhteistyötaitoja vahvistetaan digitaalisilla alustoilla tapahtuvalla ryhmätyöskentelyllä.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat vuorovaikutus- ja kuullun ymmärtämisen taidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu vuorovaikutusosaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Vuorovaikutus 2, 1op, S27, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana syvennetään käsitystä omasta itsestä viestijänä ja esiintyjänä. Havainnoidaan viestintätilanteita erityisesti kuullun ymmärtämisen näkökulmasta. Opintojakson aikana perehdytään S2-ylioppilaskokeeseen ja harjoitellaan sen tehtävätyyppejä.

## **Suomi toisena kielenä YO-kertaus, 2 op (S2S12)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla perehdytään digitaaliseen ylioppilaskokeeseen.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla käytetään vaihtelevia työmenetelmiä ja tehtävätyyppejä.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija syventää opintojakson aikana kirjoitusprosessin sekä luetun- ja kuullunymmärtämisen hallinnan taitojaan. Tätä kautta kriittinen ajattelu ja laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen vahvistuvat.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tuottamisen ja ymmärtämisen taidot.

Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Tämä ohjaa opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttaa sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Suomi toisena kielenä YO-kertaus, S2S12, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakso valmentaa S2-ylioppilaskoetta varten. Opintojaksolla syvennetään tekstien kirjoittamisessa ja ymmärtämisessä tarvittavia taitoja. Perehdytään ylioppilaskokeeseen ja harjoitellaan sen tehtävätyyppejä.

## 7.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

### Oppiaineen tehtävä

*Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.*

*Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.*

*Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.*

*Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.*

### Laaja-alainen osaaminen

*Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja*

yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kielenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kielenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

### Tavoitteet

| <b>Kieli ja oppimäärä</b>    | <b>Taito toimia vuorovaikutuksessa</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) | <b>Taito tulkita tekstejä</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) | <b>Taito tuottaa tekstejä</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) |
|------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| A-oppimäärä                  | B2.1 (A2.2)                                                                                                      | B2.1 (A2.2)                                                                                             | B1.2 (A2.1)                                                                                             |
| B1-oppimäärä                 | B1.1 (A1.3)                                                                                                      | B1.1 (A1.3)                                                                                             | B1.1 (A1.3)                                                                                             |
| B3-oppimäärä                 | A2.2                                                                                                             | A2.2                                                                                                    | A2.1                                                                                                    |
| Äidinkielenomainen oppimäärä | B2.2 (B1.2)                                                                                                      | B2.2 (B1.2)                                                                                             | B2.2 (B1.2)                                                                                             |

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

### Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

## **Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot**

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

### **Osaamisen arviointi**

#### **Arviointi**

*Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.*

*Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.*

*Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.*

*Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.*

*Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.*

*Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.*

#### **Suullisen kielitaidon arviointi**

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)*

*Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.*

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

## 7.2.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

### Opintojaksot

### Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11)

#### Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

#### Paikallinen lisäys

- Pyritään tekemään kieliaineiden välistä yhteistyötä ensimmäisten opintojaksojen kesken keskittyen kieliaineiden yhteisiin piirteisiin, monikieliseen kompetenssiin, kielten oppimisen taitoihin ja eri kielten rinnakkaiseen käyttöön.
- Opiskelija kehittää digitaalisten hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Käytetään hyödyksi kaksikielisen Vantaan tarjoamia mahdollisuuksia molempien kansalliskielten osaamisen, kieliryhmien keskinäisen ymmärryksen ja kulttuurikompetenssin lisäämiseksi.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

## Keskeiset sisällöt

### *Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen*

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op, RUB11, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Opintojakson tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja asemasta Suomessa sekä ohjata opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta.

## **Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

## Tavoitteet

*Ruotsin kieli arjessani*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

### Paikallinen lisäys

- Pyritään tekemään kieliaineiden välistä yhteistyötä ensimmäisten opintojaksojen kesken keskittymällä kieliaineiden yhteisiin piirteisiin, monikieliseen kompetenssiin, kielten oppimisen taitoihin ja eri kielten rinnakkaiseen käyttöön.
- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opintojaksossa käytetään hyödyksi kaksikielisen Vantaan tarjoamia mahdollisuuksia molempien kansalliskielten osaamisen, kieliryhmien keskinäisen ymmärryksen ja kulttuurikompetenssin lisäämiseksi.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

## Keskeiset sisällöt

*Ruotsin kieli arjessani*

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ruotsin kieli arjessani, 3 op, RUB12, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

## **Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)**

### **Opintojakson moduulit**

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Kulttuuri ja mediat*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä*
- *tuntee ruotsinkielisiä medioita*
- *osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa*
- *pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kolme opiskelijointa ohjataan kehittämään digitaitoja, jotka tukevat kielten oppimista ja kannustetaan jakamaan digiosaamistaan.
- Kulttuuri ja mediat –teema mahdollistaa monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien luontevan soveltamisen. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi.

#### **Keskeiset sisällöt**

*Kulttuuri ja mediat*

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija tutustuu eri taiteen aloihin sekä mediaan ja rohkaistuu itse kokeilemaan luovuuttaan.

## Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

## Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu eri Pohjoismaiden kulttuurien eroihin ja yhtäläisyyksiin sekä suomenruotsalaiseen kulttuuriin ja oppii ymmärtämään kulttuurien eri piirteitä.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Kulttuuri ja mediat, 2 op, RUB13, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

## Ympäristömme, 2 op (RUB14)

### Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

### Tavoitteet

*Ympäristömme*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelijaa ohjataan hankkimaan tietoa Vantaan ympäristöasioista käyttäen hyödykseen monipuolisesti digitaitojaan.
- Kaksikielisen Vantaan tarjoamia mahdollisuuksia käytetään hyödyksi molempien kansalliskielten osaamisen, kieliryhmien keskinäisen ymmärryksen ja kulttuurikompetenssin lisäämiseksi.

## Keskeiset sisällöt

### *Ympäristömme*

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija ymmärtää vastuullisen elämän merkityksen ja osaa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon ja ympäröivän maailman hyvinvoinnin.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu eri kulttuuripiirien eroihin ja yhtäläisyyksiin sekä oppii ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ympäristömme, 2 op, RUB14, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu moduulissa erilaisiin tekstityyppeihin.

## **Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Opiskelu- ja työelämä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen*
- *pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.*

#### Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ruotsin kielen tarpeen työelämässä ja jatko-opinnoissa. Opintojakson toteutuksessa hyödynnetään opinto-ohjauksen kanssa tehtävää oppiainerajat ylittävää yhteistyötä.
- Opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään ja kehittämään kielitaitoaan myös perinteisten oppimisympäristöjen ulkopuolella.

### Keskeiset sisällöt

#### Opiskelu- ja työelämä

- *opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *tulevaisuuden suunnitelmat*
- *vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *erilaisten hakemusten laatiminen*

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan rakenteita ja suuntaa katseensa lukion jälkeiseen elämään.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelu- ja työelämä, 2 op, RUB15, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

## Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

### Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Viesti ja vaikuta puhuen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *vankentaa puhumisen sujuvuutta*
- *tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen*
- *tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ruotsin kielen tarpeen työelämässä ja jatko-opinnoissa.
- Opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään ja kehittämään kielitaitoaan myös perinteisten oppimisympäristöjen ulkopuolella.

#### Keskeiset sisällöt

*Viesti ja vaikuta puhuen*

- *vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen*
- *puhumisen eri piirteet*
- *aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä*

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op, RUB16, valinnainen, numeroarviointi

*Opintojaksoa ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.*

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

## Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

### Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Kestävä elämäntapa*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille*
- *laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä*
- *tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.*

Paikallinen lisäys

- Kestävä elämäntapa –teema mahdollistaa monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien luontevan soveltamisen. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi.
- Kestävä elämäntapa mahdollistaa luontevan oppiainerajat ylittävän yhteistyön.

#### Keskeiset sisällöt

*Kestävä elämäntapa*

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*
- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

### Laaaja-alainen osaaminen

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää vastuullisen elämän merkityksen ja osaa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon ja ympäröivän maailman hyvinvoinnin.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu eri kulttuuripiirien eroihin ja yhtäläisyyksiin sekä oppii ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan jakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Kestävä elämäntapa, 2 op, RUB17, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten opintojaksojen teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

## Starta på nytt!, 2 op (RUBS18)

### Tavoitteet

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ruotsin kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan opintojakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Starta på nytt!, 2 op, RUBS18, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Ruotsin kertausta erityisesti opintojaan lukiossa aloitteleville. Opintojakson aikana kerrataan ruotsin kielen perusrakenteet ja lisäksi laajennetaan ja vahvistetaan sanastoa. Opintojakson voi valita myös myöhemmin, jos kokee tarvitsevänsä kertausta ja tukea ruotsin kielen opinnoissa

## Slutspurten – kohti yo-kirjoituksia!, 2 op (RUBS20)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijaa ohjataan kehittämään digitaitoja, jotka tukevat kielten oppimista ja kannustetaan jakamaan digiosaamistaan.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija käyttää hyväkseen ylioppilaskirjoituksiin valmistautuessaan laaja-alaisesti ja luovasti erilaisia oppimistekniikoita ja –alustoja. Opiskelija tutustuu eri tieteenalojen sisältöihin tekstin- ja kuullunymmärryksen harjoituksissa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty suoritusmerkintä edellyttää kaikkien opintojakson aikaisten tehtävien suorittamista ja testien läpäisemistä. Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### Opintojakson vapaa kuvaus

Slutspurten – kohti yo-kirjoituksia!, 2 op, RUBS20, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson aikana kerrataan koko lukion oppimäärän rakenteet ja tehdään runsaasti yo-kuunteluita, yo-tekstejä sekä kirjoitetaan aine. Opintojakson päätteeksi on preliminäärikoe (yo-kokeen harjoituskoe).

## 7.3. Vieraat kielet (VK)

### Oppiaineen tehtävä

*Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.*

*Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäättään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielen ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.*

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

### **Koodit**

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalilainen kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltäviä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja

asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kieli politiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnot mahdollistavat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön.

Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

## Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

| <b>Kieli ja oppimäärä</b>                 | <b>Taito toimia vuorovaikutuksessa</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) | <b>Taito tulkita tekstejä</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) | <b>Taito tuottaa tekstejä</b><br>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet) |
|-------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Englanti,<br>A-oppimäärä                  | B2.1 (B1.1)                                                                                                      | B2.1 (B1.1)                                                                                             | B2.1 (B1.1)                                                                                             |
| Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä     | A2.2–B1.1 (A2.1)                                                                                                 | A2.2–B1.1 (A2.1)                                                                                        | A2.2–B1.1 (A2.1)                                                                                        |
| Muut kielet,<br>A-oppimäärä               | B1.2 (A2.2)                                                                                                      | B1.2 (A2.2)                                                                                             | B1.2 (A2.2)                                                                                             |
| Englanti,<br>B1-oppimäärä                 | B1.2                                                                                                             | B1.2                                                                                                    | B1.2                                                                                                    |
| Muut kielet,<br>B1-oppimäärä              | B1.1 (A1.3)                                                                                                      | B1.1(A1.3)                                                                                              | B1.1 (A1.3)                                                                                             |
| Englanti,<br>B2-oppimäärä                 | B1.1                                                                                                             | B1.1                                                                                                    | B1.1                                                                                                    |
| Muut kielet,<br>B2-oppimäärä              | A2.2 (A1.3)                                                                                                      | A2.2 (A1.3)                                                                                             | A2.2 (A1.2)                                                                                             |
| Englanti,<br>B3-oppimäärä                 | B1.1                                                                                                             | B1.1                                                                                                    | A2.2                                                                                                    |
| Aasian ja Afrikan kielet,<br>B3-oppimäärä | A2.1                                                                                                             | A2.1 (puhuttu teksti)<br>A1.3 (kirjoitettu teksti)                                                      | A2.1 (puhuttu teksti)<br>A1.3 (kirjoitettu teksti)                                                      |
| Muut kielet,<br>B3-oppimäärä              | A2.1                                                                                                             | A2.1                                                                                                    | A2.1                                                                                                    |

## Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkiksi äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen

- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

## Opiskelutaidot

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

## Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

## Osaamisen arviointi

### **Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin**

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

## Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatua arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

### 7.3.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

#### Opintojaksot

#### Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1)

##### Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen

##### Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kieltenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä, kuten tekstinkäsittelyä, visuaalisia työkaluja ja sähköisiä oppimisalustoja
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1

#### Keskeiset sisällöt

##### *Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen*

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

#### Paikallinen lisäys

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Hyvinvointiosaaminen**

Opintojaksossa toteutuu laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaaminen. Minäpystyvyyttä kasvatetaan opintojaksossa tehtävän Kieliprofiilin myötä.

##### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja mahdollinen loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

##### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1op, ENA1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Opintojakso totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

## Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2)

### Opintojakson moduulit

- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

### Tavoitteet

*Englanti globaalina kielenä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

### Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on hyödyntää opiskelijoiden monikielisyyttä ja tukea myös S2-opiskelijoiden kielitaitoa.

### Keskeiset sisällöt

*Englanti globaalina kielenä*

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätäytyli erilaisissa medioissa

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään äänitallenteita ja sähköisiä oppimisalustoja.

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa toteutuvat opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kasvattaminen.

#### Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa toteutuu laaja-alaisen osaamisen osa-alueista globaali- ja kulttuuriosaaminen. Gloaali- ja kulttuuriosaaminen vahvistuvat opintojakson teemojen käsittelyn myötä, kun opiskelija tutustuu englannin kieleen lingua francana ja sen variaatioihin eri maissa.

### Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Englanti globaalina kielenä, 3op, ENA2, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Opintojaksossa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

## Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

### Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä*
- *vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- Opiskelija pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- Opiskelija oppii käyttämään visuaalisia työkaluja ja yhdistämään eri alustoja ja tiedostomuotoja erilaisiin esityksiin
- Opiskelija vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä

#### Keskeiset sisällöt

*Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä*

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

#### Paikallinen lisäys

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

#### Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opintojaksossa toteutuu erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen opiskelijan tutustuessa eri kulttuureista lähtöisin olevan taiteen eri lajeihin ja opiskelemalla taiteeseen liittyvää sanastoa.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja mahdollinen loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2op, ENA3, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Opintojaksossa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

## **Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)**

### **Opintojakson moduulit**

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Englannin kieli vaikuttamisen välineenä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- Opiskelija kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- Opiskelija hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä

#### **Keskeiset sisällöt**

*Englannin kieli vaikuttamisen välineenä*

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

#### Paikallinen lisäys

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

#### Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksossa opiskelija kehittää kriittistä medialukutaitoa ja oppii tunnistamaan erilaisia kielellisiä ja audiovisuaalisia vaikuttamisen keinoja. Hän oppii tunnistamaan ja käyttämään monipuolisesti vaikuttamisen keinoja vuorovaikutustilanteissa.

##### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson teemojen media, ihmisoikeuskysymykset, vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa ja sananvapaus kautta opiskelija laajentaa näkemystään yhteiskunnasta ja globaalista maailmasta.

##### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja mahdollinen loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

##### Opintojakson vapaa kuvaus

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2op, ENA4, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Opintojaksossa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

## Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

##### Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

##### Tavoitteet

*Kestävä tulevaisuus ja tiede*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä

#### Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- opiskelija kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin
- opiskelija vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta

#### Keskeiset sisällöt

##### *Kestävä tulevaisuus ja tiede*

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys*
- *englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet*

#### Paikallinen lisäys

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaaja-alainen osaaminen**

##### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojakson teemojen ja työtapojen kautta vahvistetaan opiskelijan luovaa ja monitieteellistä osaamista. Teemoja ovat eri tieteenalat, teknologia, uudet innovaatiot ja tulevaisuudenvisiot, joita käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista. Opintojakson tehtävien avulla opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

##### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja mahdollinen loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

##### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2op, ENA5, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

## Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

### Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

### Tavoitteet

*Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

### Paikallinen lisäys

- opiskelija vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- opiskelija rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- opiskelija kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä
- opiskelija oppii tiedonhakua, tekstinkäsittelyä sekä videon käyttöä

### Keskeiset sisällöt

*Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä*

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

### Paikallinen lisäys

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson teemojen ja työtapojen kautta vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Teemoja opiskelu, työelämä ja talous käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista. Opiskelija oppii ymmärtämään työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan rakenteita ja suuntaa katseensa lukion jälkeiseen elämään.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan minäpystyvyyttä kasvatetaan opintojaksossa tehtävän Kieliprofiilin myötä. Opiskelijan itsetuntemus ja identiteetti kehittyvät omien taitojen tunnistamisella ja niiden vahvistamisella.

## Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

**Kuvaus, miten.**

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2op, ENA6, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Opintojaksossa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

## Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

### Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Ympäristö ja kestävä elämäntapa*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- opiskelija vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- opiskelija kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- opiskelija osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin

#### Keskeiset sisällöt

*Ympäristö ja kestävä elämäntapa*

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

### **Laaaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opintojakson teemojen ja työtapojen kautta vahvistetaan opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Teemoja luonto ja ympäristö käsitellään monipuolisesti eri näkökulmista ja opintojakson aikana tehtävien töiden avulla.

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu opintojakson aikana tehtävien töiden ja tehtävien avulla. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja loppukoe vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2op, ENA7, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opintojaksossa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

## **Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Viesti ja vaikuta puhuen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- opiskelija syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- opiskelija vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- opiskelija oppii viestimään vuorovaikutuksessa myös viestintäteknologiaa apuna käyttäen
- opiskelija vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- opiskelija harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista

## Keskeiset sisällöt

### *Viesti ja vaikuta puhuen*

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

### Paikallinen lisäys

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

### Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Hyvinvointiosaaminen**

Erilaisten puhe- ja viestintäharjoitusten avulla opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta.

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Opiskelija kokeilee ja kehittää omia vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti ja saa valmiuksia toimia erilaisissa viestintätilanteissa. Esiintymisvarmuus paranee ja opiskelija tiedostaa omat voimavaransa erilaisissa viestinnällisissä rooleissa.

### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön. Opintojaksolla tehtävät työt, tuntiosaaminen ja loppukoe tai muut näytöt vaikuttavat opintojakson numeroarvosanaan.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Viesti ja vaikuta puhuen, 2op, ENA8, valinnainen, numeroarviointi

*Opintojaksoa ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.*

Opintojakson tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

## Kertaa englantia YO-kirjoituksiin, 2 op (ENAS9)

### Tavoitteet

### Keskeiset sisällöt

#### Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana kerrataan sanastoa ja rakenteita sekä vahvistetaan englannin kielen osaamista ylioppilaskirjoituksia varten.
- Opintojakson aikana harjoitellaan erityisesti luetunymmärtämistä ja ylioppilaskirjoitusten koetyyppejä.
- Aihealueita ovat ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet.
- Kerrataan kaikkien englannin pakollisten ja syventävien valtakunnallisten opintojaksojen aihepiirejä.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointi asteikolla hyväksytty/hylätty.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kertaa englantia YO-kirjoituksiin, 2 op, ENS9, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson aikana kerrataan sanastoa ja rakenteita sekä vahvistetaan englannin kielen osaamista ylioppilaskirjoituksia varten. Opintojakson aikana harjoitellaan erityisesti luetunymmärtämistä ja ylioppilaskirjoitusten koetyyppejä. Aihealueita ovat ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet. Kerrataan kaikkien englannin pakollisten ja syventävien valtakunnallisten opintojaksojen aihepiirejä.

## 7.3.2. Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (EAB)

### Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

## Opintojaksot

### Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (EAB31)

#### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

#### Tavoitteet

##### *Perustason alkeet 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

##### Paikallinen lisäys

- Pyritään tekemään kieliaineiden välistä yhteistyötä ensimmäisten opintojaksojen kesken keskittyen kieliaineiden yhteisiin piirteisiin, monikieliseen kompetenssiin, kielten oppimisen taitoihin ja eri kielten rinnakkaiseen käyttöön.
- Opiskelijat kehittävät digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

#### Keskeiset sisällöt

##### *Perustason alkeet 1*

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

##### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

##### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

#### **Opintojakson arviointi**

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-

alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op, EAB31, valinnainen, numeroarvointi

Tässä opintojaksossa harjoitellaan rutiininomaisia viestintätilanteita, keskeisimpiä viestintästrategioita sekä tavallisimpia kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

## Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (EAB32)

### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Perustason alkeet 2*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

#### Keskeiset sisällöt

*Perustason alkeet 2*

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op, EAB32, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjoitellaan oman lähipiirin ja arjen kuvailua, sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa ja tavanomaisia asiointitilanteita.

## **Jokapäiväinen elämämme, 2 op (EAB33)**

### **Opintojakson moduulit**

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Perustason alkeet 3*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

#### **Keskeiset sisällöt**

*Perustason alkeet 3*

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Jokapäiväinen elämämme, 2 op, EAB33, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjoitellaan tavanomaisimpia asiointitilanteita sekä sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa. Lisäksi opitaan kertomaan omasta vapaa-ajasta, harrastuksista ja opiskelusta.

### **Tavat tutuksi!, 2 op (EAB34)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Perustaso 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

#### **Keskeiset sisällöt**

*Perustaso 1*

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieleen.

##### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Tavat tutuiksi!, 2 op, EAB34, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa vertaillaan kulttuurieroja ja keskustellaan arjen tavoista ja traditioista. Muita keskeisiä sisältöjä ovat kohdekielen maantieteellinen levinneisyys ja variantit sekä Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta.

### **Voi hyvin!, 2 op (EAB35)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Perustaso 2*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

**Paikallinen lisäys**

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

#### **Keskeiset sisällöt**

*Perustaso 2*

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

**Paikallinen lisäys**

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

#### **Opintojakson arviointi**

**Paikallinen lisäys**

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Voi hyvin!, 2 op, EAB35, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellään tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Opintojaksossa harjoitellaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyvää sanastoa.

## Mitä tekisinkään ilman kulttuuria?, 2 op (EAB36)

### Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Perustaso 3*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

#### Keskeiset sisällöt

*Perustaso 3*

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu eri kulttuuripiirien eroihin ja yhtäläisyyksiin sekä oppii ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta.

##### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan rakenteita ja suuntaa katseensa lukion jälkeiseen elämään.

##### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu eri taiteen aloihin sekä mediaan ja rohkaistuu itse kokeilemaan luovuuttaan.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-

alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Mitä tekisinkään ilman kulttuuria?, 2 op, EAB36, valinnainen, numeroarvionti

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojaksossa käsitellään ajankohtaisia kulttuuriaiheita.

## 7.3.3. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB)

### Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

### Opintojaksot

#### Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (SAB31)

#### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

#### Tavoitteet

##### *Perustason alkeet 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

#### Paikallinen lisäys

- Pyritään tekemään kieliaineiden välistä yhteistyötä ensimmäisten opintojaksojen kesken keskittyen kieliaineiden yhteisiin piirteisiin, monikieliseen kompetenssiin, kielten oppimisen taitoihin ja eri kielten rinnakkaiseen käyttöön.
- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

## Keskeiset sisällöt

### Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

#### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös saksan kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan opintojakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely, osaaminen kirjallisissa ja suullisissa kokeissa sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op, SAB31, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Tässä opintojaksossa harjoitellaan rutiininomaisia viestintätilanteita, keskeisimpiä viestintästrategioita sekä tavallisimpia kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

## Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (SAB32)

#### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

#### Tavoitteet

### Perustason alkeet 2

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

**Paikallinen lisäys**

- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

## **Keskeiset sisällöt**

*Perustason alkeet 2*

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

**Paikallinen lisäys**

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

### **Opintojakson arviointi**

**Paikallinen lisäys**

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös saksan kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan opintojakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely, osaaminen kirjallisissa ja suullisissa kokeissa sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op, SAB32, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

Opintojaksossa harjoitellaan oman lähipiirin ja arjen kuvailua, sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa ja tavanomaisia asiointitilanteita.

## Jokapäiväinen elämämme, 2 op (SAB33)

### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Perustason alkeet 3*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

#### Keskeiset sisällöt

*Perustason alkeet 3*

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

##### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

#### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, joissa korostuvat tekstien tulkinta ja tuottaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös saksan kielen oppimisen kannalta olennaisten digitaitojen käytön kehittyminen.

Arvioinnissa huomioidaan opintojakson tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen työskentely, osaaminen kirjallisissa ja suullisissa kokeissa sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Jokapäiväinen elämämme, 2 op, SAB33, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Opintojaksossa harjoitellaan tavanomaisimpia asiointitilanteita sekä sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa. Lisäksi opitaan kertomaan omasta vapaa-ajasta, harrastuksista ja opiskelusta.

## 7.3.4. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB)

### Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

### Opintojaksot

#### Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2 op (VEB31)

#### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

#### Tavoitteet

##### *Perustason alkeet 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

#### Paikallinen lisäys

- Pyritään tekemään kieliaineiden välistä yhteistyötä ensimmäisten opintojaksojen kesken keskittyen kieliaineiden yhteisiin piirteisiin, monikieliseen kompetenssiin, kielten oppimisen taitoihin ja eri kielten rinnakkaiseen käyttöön.
- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.
- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofilia.

## Keskeiset sisällöt

### *Perustason alkeet 1*

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Hyvää päivää - tutustutaan toisiimme!, 2op, VEB31, valinnainen, numeroarviointi

Tässä opintojaksossa harjoitellaan rutiininomaisia viestintätilanteita, keskeisimpiä viestintästrategioita ja tavallisia kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

## **Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op (VEB32)**

### **Opintojakson moduulit**

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

##### *Perustason alkeet 2*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää digitaitojen hyödyntämistä kielen opinnoissaan.
- Vantaalla tehdään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä kielten opetuksessa ja pyritään luomaan yhteisiä oppimissisältöjä tai opintojaksoja.

- Opiskelijaa kannustetaan opiskelemaan useita kieliä, ja opiskelija kehittää itselleen monipuolista kieliprofiilia.

## Keskeiset sisällöt

### *Perustason alkeet 2*

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kotona ja matkalla maailmalla, 2 op, VEB32, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjoitellaan oman lähipiirin ja arjen kuvailua, sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa ja tavanomaisia asiointitilanteita.

## Jokapäiväinen elämämme, 2 op (VEB33)

### Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Perustason alkeet 3*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

## Keskeiset sisällöt

### *Perustason alkeet 3*

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä ja edistämään omaa hyvinvointiaan.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Jokapäiväinen elämämme, 2 op, VEB33, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjoitellaan sosiaalisen kohtaamisen tilanteita arjessa, tavanomaisia asiointitilanteita, opitaan kertomaan omasta vapaa-ajan vietosta ja harrastuksista sekä opiskelusta.

## Tavat tutuksi!, 2 op (VEB34)

### Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Perustaso 1*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa digitaitoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tehtävien ja oppimisympäristöjen avulla.

## Keskeiset sisällöt

### Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurieroja vertailua

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu uuden kielialueen kulttuuriin erityispiirteisiin ja vertaa niitä omaan kieleensä ja kulttuuriinsa sekä jo aiemmin opiskelemiinsa kieliin.

### Vuorovaikutusosaaminen

Tuetaan opiskelijan motivaatiota ja rohkeutta osallistua kielelliseen vuorovaikutukseen. Opiskelija oppii arvioimaan vuorovaikutuskäyttäytymisensä sopivuutta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä vuorovaikutustilanteissa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat osaaminen opintojakson kirjallisissa kokeissa ja mahdollisissa suullisissa kokeissa sekä opintojakson aikainen työskentely ja palautettavat tehtävät. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tavat tutuksi!, 2 op, VEB34, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa vertaillaan kulttuurieroja ja keskustellaan arjen tavoista ja traditioista ja muita keskeisiä sisältöjä ovat kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit ja Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta.

## 7.4. Matematiikka (MA)

### Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyä hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

## **Laaja-alainen osaaminen**

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

## **Tavoitteet**

**Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että**

*opiskelija*

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilemaan ja tutkimaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

## Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perusteleamiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

## Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

| Pitkän oppimäärän moduuli | Lyhyen oppimäärän moduuli |
|---------------------------|---------------------------|
| MAA2                      | MAB2                      |
| MAA3                      | MAB3                      |
| MAA6                      | MAB8                      |
| MAA8                      | MAB5                      |
| MAA9                      | MAB7                      |

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

### 7.4.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

#### Opintojaksot

#### Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

#### Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

## Tavoitteet

### Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaat prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaat potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön osana matematiikan opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

### Luvut ja yhtälöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

### Paikallinen lisäys

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan vuorovaikutusosaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija tottuu keskustelemaan kulttuuriin verkko-oppimisessa, tottuu esittämään kysymyksiä sekä tekemään oletuksia ja päätelmiä. Vuorovaikutteisen palautteen kautta opiskelija harjaantuu oman toiminnan arvioimisessa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Luvut ja yhtälöt, 2 op, MAY1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjoitellaan matematiikan perustaitoja, esimerkiksi prosenttilaskentaa, murtolukuja ja yhtälöitä.

## 7.4.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

### Opintojaksot

#### Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2)

##### Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

##### Tavoitteet

*Funktiot ja yhtälöt 1*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

##### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön osana matematiikan opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

##### Keskeiset sisällöt

*Funktiot ja yhtälöt 1*

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

##### Paikallinen lisäys

##### Laaja-alainen osaaminen

##### Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Matematiikan opiskelu harjaannuttaa opiskelijaa rohkeaan kokeilemiseen, epävarmuuden ja epäonnistumisen sietämiseen sekä kehittää opiskelijan sinnikkyyttä. Onnistumisen kokemukset kehittävät minäpystyvyyden tunnetta. Opiskelijan hyvinvoinnin vuoksi kiinnitetään huomiota

opiskelun oikeanlaiseen rytmittämiseen. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op, MAA2, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään yksinkertaisiin funktioihin, opitaan ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä ja epäyhtälöitä. Opitaan käyttämään ohjelmistoja potenssi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ratkaisemisessa.

## Geometria, 2 op (MAA3)

### Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

### Tavoitteet

*Geometria*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa*
- *osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa*
- *harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita*
- *osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu geometriaohjelmien käyttöön osana geometrian opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Geometria*

- *kuvioden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen*
- *ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa*
- *suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Geometrian opiskelun yhteydessä opiskelija tutustuu matematiikan historiaan sekä matematiikan merkitykseen menneissä kulttuureissa. Tuodaan esille matematiikan merkitys luonnontieteiden työvälineenä globaalien ongelmien ratkaisemisessa sekä matematiikan luonne universaalina kielenä. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Geometria, 2op, MAA3, pakollinen, numeroarviointi

Keskeisinä sisältöinä opintojaksossa ovat geometriset kappaleet, yhdenmuotoisuus, ympyrät sekä tasogeometria. Tämän lisäksi opetellaan sinilauseen ja kosinilauseen käyttöä.

## Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

### Opintojakson moduulit

- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

### Tavoitteet

*Analyttinen geometria ja vektorit*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrysten ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa  $|f(x)| = a$  tai  $|f(x)| = |g(x)|$  olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu soveltuvien ohjelmistojen käyttöön osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

### *Analyttinen geometria ja vektorit*

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Geometria, analyttinen geometria ja vektorit tarjoavat ongelmanratkaisuihin erilaisia lähestymistapoja, joten opiskelijaa rohkaistaan käyttämään erilaisia luovia ongelmanratkaisutapoja. Opiskelijaa harjaannutetaan käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Tuodaan esille matematiikan roolia monien tieteiden työvälineenä. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op, MAA4, pakollinen, numeroarviointi

Tutkitaan suorien ja käyrien käyttäytymistä tasossa sekä käyrien leikkauspisteitä. Tutustutaan yhtälöryhmän ratkaisemiseen sekä vektoreiden maailmaan.

## Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5)

### Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

### Tavoitteet

#### *Funktiot ja yhtälöt 2*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla

- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä  $\sin f(x) = a$  tai  $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä  $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään ohjelmistoja osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Eksponentti- ja logaritmifunktioilla mallinnetaan monia luonnonilmiöitä ja ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksia, joten tällä opintojaksolla opiskelija huomaa, miten matematiikka toimii työvälineenä globaalien ongelmien ratkaisemisessa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Funktiot ja yhtälöt 2, 2op, MAA5, pakollinen, numeroarviointi

Tutustutaan trigonometrisiin funktioihin sekä yksikköympyrään. Ratkotaan logaritmi- ja eksponenttiyhtälöitä.

## Derivaatta, 3 op (MAA6)

### Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

### Tavoitteet

#### Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii ohjelmsitojen tarkoituksenmukaista hyödyntämistä osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### Derivaatta

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Derivaattalaskennan keinoin voidaan käsitellä laajasti moninaisia ongelmia, joten opintojaksolla tuodaan esille matematiikan roolia useiden tieteiden työvälineenä. Avoimet ongelmat ovat hyvä tapa kehittää opiskelijan luovaa ongelmanratkaisutaitoa. Opiskelijaa harjaannutetaan käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Derivaatta, 3 op, MAA6, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutkitaan funktioiden raja-arvoja, jatkuvuutta ja derivaattaa eli muutosnopeutta.

## Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

### Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

### Tavoitteet

#### *Integraalilaskenta*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita*
- *ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä*
- *osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla*
- *perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään integraalilaskentaan soveltuvia ohjelmistoja osana opiskeluaan.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### *Integraalilaskenta*

- *integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi*
- *määrätty integraali*
- *suorakaidesääntö*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys luonnontieteiden työvälineenä globaalien ongelmien ratkaisemisessa sekä matematiikan luonne universaalina

kielenä. Tuodaan esille matematiikan historiaa ja kehityskulkua sopivissa asiayhteyksissä. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Integraalilaskenta, 2op, MAA7, pakollinen, numeroarviointi

Opitaan integroimaan erilaisia funktioita sekä tutustutaan keinoihin laskea pinta-aloja ja tilavuuksia integraalifunktioiden avulla.

## Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)

### Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

### Tavoitteet

*Tilastot ja todennäköisyys*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja*
- *osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin*
- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään taulukkolaskentaohjelmaa ja muita tarkoituksen mukaisia ohjelmia tilastollisten aineistojen ja jakaumien käsittelyssä
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Tilastot ja todennäköisyys*

- *keskiluvut ja keskihajonta*
- *korrelaatio ja lineaarinen regressio*
- *klassinen ja tilastollinen todennäköisyys*

- *permutaatiot ja kombinaatiot*
- *todennäköisyyden laskusäännöt*
- *binomijakauma*
- *diskreetti todennäköisyysjakauma*
- *diskreetin jakauman odotusarvo*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksolla harjaannutetaan opiskelijaa lähdekriittisyyteen esimerkiksi tilastollisten aineistojen tarkastelussa. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä. Kiinnitetään huomiota matematiikan merkitykseen teknologiayhteiskunnassa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op, MAA8, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutkitaan todennäköisyyden käsitettä ja sen laskusääntöjä. Harjaannutaan käyttämään taulukkolaskentaa tilastojen tutkimisessa.

## **Talousmatematiikka, 1 op (MAA9)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Talousmatematiikka*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa osaamistaan ohjelmistojen käytössä.

- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

### Talousmatematiikka

- *aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat*
- *korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus*
- *talletukset ja lainat*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opiskelija ymmärtää matematiikan merkityksen taloudessa ja teknologiayhteiskunnassa. Opiskelija harjaantuu lähdekriittisyyteen esimerkiksi ymmärtämällä matemaattisten mallien rajoitukset. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä, ja opiskelijan oman työn merkitys hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tulee näkyväksi. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Talousmatematiikka, 1op, MAA9, pakollinen, numeroarviointi

Tutustutaan taloudellisiin tilanteisiin soveltuviin matemaattisiin malleihin. Tutkitaan lukujonoja ja summia.

## 3D-geometria, 2 op (MAA10)

### Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

### Tavoitteet

#### 3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa*
- *oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla*
- *vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä*

- *tutustuu kahden muuttujan funktioon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön kolmiulotteisessa avaruudessa osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### 3D-geometria

- *vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa*
- *piste- ja ristitulo*
- *piste, suora ja taso avaruudessa*
- *kulma avaruudessa*
- *yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa*
- *kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa*

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksilla tuodaan esille matematiikan rooli monien tieteiden työvälineenä. Opiskelijaa harjaannutetaan käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Tällä tavoin myös opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Tuodaan esille erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa ja rohkaistamme opiskelijoita luovaan ongelmanratkaisemiseen. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formattiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

3D-geometria, 2op, MAA10, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjaannutaan laskemaan vektoreilla kolmiulotteisessa avaruudessa. Harjoitellaan ristitulon ja pistetulon laskemista.

## Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

### Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

## Tavoitteet

### Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta
- käyttää ohjelmistoja ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisia ohjelmistoja osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

### Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujenjaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opiskelija oppii ymmärtämään algoritmien ja ohjelmoinnin merkityksen yhteiskunnassa. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä, ja opiskelijan oman työn merkitys hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tulee näkyväksi. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Algoritmit ja lukuteoria, 2op, MAA11, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa harjaannutaan käyttämään algoritmeja erilaisten ongelmien ratkaisemiseksi. Tutustutaan logiikan peruskäsitteisiin.

## Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

### Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

### Tavoitteet

*Analyysi ja jatkuva jakauma*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

### Keskeiset sisällöt

*Analyysi ja jatkuva jakauma*

*Keskeiset sisällöt*

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksilla sekä jakaumien yhteyksissä tuodaan esille matematiikan rooli monien tieteiden työvälineenä. Opiskelijaa harjaannutetaan käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Tällä tavoin myös opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Tuodaan esille erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa ja rohkaistaan opiskelijaa luovaan ongelmanratkaisemiseen. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa

ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op, MAA12, valinnainen, numeroarviointi

Syvennetään tietämystä funktion jatkuvuudesta ja derivoituvuudesta, tutkitaan käänteisfunktioita ja määritetään raja-arvoja äärettömyydessä. Täydennetään integraalilaskennan taitoja ja sovelletaan jakaumia.

## **Pitkän matematiikan YO-valmennus, 2 op (MAAS14)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija varmistaa riittävän osaamisensa ohjelmistojen käytössä osana matematiikan osaamistaan.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Pitkän matematiikan sisältöjen kertaaminen, kokoaminen ja vahvistaminen.
- Digitaalisten taitojen varmistaminen.
- Aiempiin pitkän matematiikan ylioppilaskirjoituskokeisiin tutustuminen.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Rohkaistaan opiskelijaa rohkeaan kokeilemiseen ja epävarmuuden sietämiseen. Kannustetaan opiskelijaa sinnikkääseen työhön ja sietämään epäonnistumista. Onnistumisen kokemuksilla kehitetään minäpystyvyyden tunnetta. Kiinnitetään huomiota opiskelijan oikeanlaiseen työn ja palautumisen rytmittämiseen.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksytyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Pitkän matematiikan YO-valmennus, MAAS14, 2 op, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakso toimii tukena valmistauduttaessa YO-kirjoituksiin.

### 7.4.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

#### Opintojaksot

#### Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

##### Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

##### Tavoitteet

*Lausekkeet ja yhtälöt*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostaa lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

##### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

##### Keskeiset sisällöt

*Lausekkeet ja yhtälöt*

*Keskeiset sisällöt*

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

##### Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Matematiikan opiskelu harjaannuttaa opiskelijaa rohkeaan kokeilemiseen, epävarmuuden ja epäonnistumisen sietämiseen sekä kehittää opiskelijan sinnikkyyttä. Onnistumisen kokemukset kehittävät minäpystyvyyden tunnetta. Opiskelijan hyvinvoinnin vuoksi kiinnitetään huomiota opiskelun oikeanlaiseen rytmittämiseen. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

##### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Lausekkeet ja yhtälöt, 2op, MAB2, pakollinen, numeroarviointi

Harjoitellaan yhtälöiden ratkaisua. Tutkitaan lukujonoja ja summia.

## Geometria, 2 op (MAB3)

### Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

### Tavoitteet

*Geometria*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista*
- *vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen*
- *osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii geometriaohjelmistojen käyttöä osana opintojakson opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Geometria*

*Keskeiset sisällöt*

- *kuvioiden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Geometrian opiskelun yhteydessä opiskelija tutustuu matematiikan historiaan sekä matematiikan merkitykseen menneissä kulttuureissa. Tuodaan esille matematiikan merkitys luonnontieteiden työvälineenä globaalien ongelmien ratkaisemisessa sekä matematiikan luonne

universaalina kielenä. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Geometria, 2 op, MAB3, pakollinen, numeroarviointi

Opiskellaan tasogeometrian peruskäsitteitä.

## Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

### Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

### Tavoitteet

*Matemaattisia malleja*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Matemaattisia malleja*

*Keskeiset sisällöt*

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen*
- *ennusteet ja mallin hyvyys*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Eksponenttifunktiolla mallinnetaan monia luonnonilmiöitä ja ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksia, joten tällä opintojaksolla opiskelija huomaa, miten matematiikka toimii työvälineenä globaalien ongelmien ratkaisemisessa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Matemaattisia malleja, 2op, MAB4, pakollinen, numeroarviointi

Opetellaan mallintamaan tilanteita suoran yhtälön sekä eksponentiaalisen mallin avulla.

## Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

### Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Tilastot ja todennäköisyys*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja*
- *perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Tilastot ja todennäköisyys*

*Keskeiset sisällöt*

- *tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen*
- *regression ja korrelaation käsitteet*
- *havainto ja poikkeava havainto*
- *ennusteiden tekeminen*

- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksolla harjaannutetaan opiskelijaa lähdekriittisyyteen esimerkiksi tilastollisten aineistojen tarkastelussa. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä. Kiinnitetään huomiota matematiikan merkitykseen teknologiayhteiskunnassa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op, MAB5, pakollinen, numeroarviointi

Tutustutaan tilastotieteen peruskäsitteisiin sekä todennäköisyyden laskusääntöihin.

### **Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen

#### **Tavoitteet**

*Talousmatematiikan alkeet*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

*Talousmatematiikan alkeet*

*Keskeiset sisällöt*

- *suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen*
- *indeksi*
- *korkokäsite, yksinkertainen korko*
- *verotus*
- *valuutat*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opiskelija ymmärtää matematiikan merkityksen taloudessa ja teknologiayhteiskunnassa. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä, ja opiskelijan oman työn merkitys hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tulee näkyväksi. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Talousmatematiikan alkeet, 1op, MAB6, pakollinen, numeroarviointi

Harjoitellaan mm. prosenttilaskentaa, korkolaskua sekä indeksien käyttöä taloudellisissa sovelluksissa.

## Talousmatematiikka, 1 op (MAB7)

### Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

### Tavoitteet

*Talousmatematiikka*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

#### Keskeiset sisällöt

##### *Talousmatematiikka*

##### *Keskeiset sisällöt*

- *aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat*
- *korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus*
- *talletukset ja lainat*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia*

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Talousmatematiikassa käsitellään laajasti moninaisia ongelmia ja tuodaan esille matematiikan roolia useiden tieteiden työvälineenä. Opiskelija harjaantuu käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Tällä tavoin opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Tuodaan esille erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa ja rohkaistaan opiskelijaa luovaan ongelmanratkaisemiseen. Avoimet ongelmat ovat hyvä tapa kehittää opiskelijan luovaa ongelmanratkaisutaitoa.

##### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

##### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Talousmatematiikka, 1 op, MAB7, pakollinen, numeroarviointi

Syvennetään opintojakson Talousmatematiikan alkeet taitoja.

#### **Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)**

##### **Opintojakson moduulit**

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

##### **Tavoitteet**

*Matemaattinen analyysi*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### Matemaattinen analyysi

##### Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Matematiikassa käsitellään laajasti moninaisia ongelmia. Tuodaan esille matematiikan roolia useiden tieteiden työvälineenä. Opiskelija harjaantuu käyttämään luovasti eri sovelluksia ja välineitä ongelmanratkaisussa. Tällä tavoin opiskelijan digiosaaminen vahvistuu. Tuodaan esille erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa ja rohkaistaan opiskelijaa luovaan ongelmanratkaisemiseen. Avoimet ongelmat ovat hyvä tapa kehittää opiskelijan luovaa ongelmanratkaisutaitoa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Matemaattinen analyysi, 2 op, MAB8, valinnainen, numeroarviointi

Tutkitaan funktion hetkellistä muutosnopeutta eli derivaattaa ja sen sovelluksia.

## Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

### Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

### Tavoitteet

*Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen käytössä osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat*

*Keskeiset sisällöt*

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksolla harjaannutetaan opiskelijaa lähdekriittisyyteen esimerkiksi tilastollisten aineistojen tarkastelussa. Matematiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä. Kiinnitetään huomiota matematiikan merkitykseen teknologiayhteiskunnassa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon myös opintojakson tehtävien valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op, MAB9, valinnainen, numeroarviointi

Syvennetään opintojakson Tilastot ja todennäköisyys (MAB5) taitoja.

### Lyhyen matematiikan YO-valmennus, 2 op (MABS10)

#### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa käyttää monipuolisesti ohjelmistoja osana laadukkaan vastauksen laatimista.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelija osaa rytmittää opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

#### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Rohkaistaan opiskelijaa rohkeaan kokeilemiseen ja epävarmuuden sietämiseen. Kannustetaan opiskelijaa sinnikkääseen työhön ja sietämään epäonnistumista. Onnistumisen kokemuksilla kehitetään minäpystyvyyden tunnetta. Kiinnitetään huomiota opiskelijan oikeanlaiseen työn ja palautumisen rytmittämiseen.

#### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### Opintojakson vapaa kuvaus

Lyhyen matematiikan YO-valmennus, 2 op, MABS10, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakso toimii tukena ylioppilaskokeisiin valmistauduttaessa.

### Matematiikan alkuaskel, 2 op (MAYS0)

#### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön osana opiskelua.
- Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

### Paikallinen lisäys

- Matematiikan perustaitojen harjoittelu.
- Prosenttilaskut
- Murtoluvut
- Yhtälöt

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista tässä opintojaksossa painotetaan vuorovaikutusosaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija tottuu keskustelemaan kulttuuriin verkko-oppimisessa, tottuu esittämään kysymyksiä sekä tekemään oletuksia ja päätelmiä. Vuorovaikutteisen palautteen kautta opiskelija harjaantuu oman toiminnan arvioimisessa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiperusteet ja eri osa-alueiden painoarvot esitellään verkko-oppimisympäristössä opintojakson alkaessa. Arviointiperusteissa tarkennetaan, mitä vaaditaan opintojakson hyväksyttyyn suoritukseen. Formatiivista arviointia opiskelija saa jatkuvasti tehtävien palautteissa ja mahdollisissa arviointikeskusteluissa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### Opintojakson vapaa kuvaus

Matematiikan alkuaskel, 2 op, MAYSO, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa harjoitellaan matematiikan perustaitoja, esimerkiksi prosenttilaskentaa, murtolukuja ja yhtälöitä.

## 7.5. Biologia (BI)

### Oppiaineen tehtävä

*Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.*

*Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään*

biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

**Vuorovaikutusosaamisen** osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattaessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

### **Tavoitteet**

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

## Biologinen tarkastelutapa

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

## Biologiset ilmiöt ja prosessit

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

## Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

*Tavoitteena on, että opiskelija*

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

## Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

## Opintojaksot

### Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

#### Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

#### Tavoitteet

##### *Elämä ja evoluutio*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

#### Keskeiset sisällöt

##### *Elämä ja evoluutio*

##### *Biologia tieteenä*

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

##### *Evoluutio*

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

##### *Eliökunta*

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojakso rakentaa pohjaa luonnontieteellisen tiedon ymmärtämiselle. Monitieteellistä ja luovaa osaamista voidaan vahvistaa myös tarkastelemalla tieteellisen tutkimuksen prosessia. Näin havainnollistetaan biologian eri tieteenalojen merkitystä ja vahvistetaan ajatusta tutkimusmenetelmistä osana luonnontieteitä. Luovaa ajattelua edustaa biologisten ilmiöiden kokeellinen tutkiminen.

## Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuu biologian yhteiskunnallinen merkitys eri tieteenalojen, työelämän ja innovaatioiden kautta.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Elämä ja evoluutio, 2 op, BI1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin, perehdytään evoluution pääkohtiin ja keskeisiin mekanismeihin, sekä eliökunnan rakenteeseen. Opintojaksossa harjoitellaan biologialle tyypillistä tapaa hankkia ja kuvata tietoa.

## Ekologian perusteet, 1 op (BI2)

### Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Ekologian perusteet*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen*
- *osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla*
- *osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.*

### Keskeiset sisällöt

*Ekologian perusteet*

*Ekologian perusteet*

- *ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus*
- *hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä*
- *populaatioiden ominaisuudet*
- *sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys*
- *lajien väliset suhteet*

*Luonnon monimuotoisuus*

- *lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus*
- *monimuotoisuuden merkitys*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen lähtökohtana on vahva luontosuhde. Luontosuhdetta voidaan vahvistaa mm. retkeilemällä lähialueilla tai museovierailuilla, jolloin tieto ankkuroituu opittuun omien havaintojen ja kokemusten kautta.

Ekologian perusteiden ymmärrys on välttämätöntä, jotta opiskelija voi hahmottaa aikamme ongelmia ja toimia kestävän tulevaisuuden edistämiseksi. Tällaisia ongelmia ovat mm. ilmastonmuutos, biodiversiteetin heikkeneminen ja nälänhätä.

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Hyvinvointiosaaminen vahvistuu monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksen ymmärtämisestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ekologian perusteet, 1 op, BI2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa keskeisinä teemoina ovat ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus, alkuaineiden kierrot ja energian virtaus ekosysteemeissä, populaatioiden ominaisuudet, lajien väliset suhteet sekä ekolokeron käsite. Tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

## **Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia*
- *osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyysnäkemyksen kannalta*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.*

## Keskeiset sisällöt

*Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin*

*Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja*

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

*Kestävää tulevaisuutta kohti*

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Tavoitteena on ymmärtää ihmisen vaikutus niin ympäristöongelmiin kuin niiden ratkaisukeinoihinkin sekä Suomessa että muualla maailmassa. Opiskelija tarkastelee ajankohtaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Vakavimmat ympäristöongelmat ovat mittakaavaltaan globaaleja.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Ympäristöongelmat ovat luonteeltaan yhteiskunnallisia, joten niitä myös ratkaistaan vaikuttamalla yhteiskunnallisesti.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op, BI3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson sisältöjä ovat aikamme ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos, happamoituminen, rehevöityminen, ympäristömyrkyt ja mikromuovit. Näiden lisäksi käsitellään biologisen monimuotoisuuden tasot, ihmisen vaikutus monimuotoisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden merkitys. Tutustutaan myös ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

## Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

### Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Solu ja perinnöllisyys*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

### Keskeiset sisällöt

*Solu ja perinnöllisyys*

*Tumallisen solun rakenne ja toiminta*

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

*Solujen lisääntyminen*

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

*Periytymisen perusteet*

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelyminen sukupuusta

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija perehtyy solun toimintaan ja tietoihin, jotka on saatu eri tieteenalojen yhteistyöllä. Luonnontieteellinen maailmankuva on monitieteinen, tutkiva ja luova.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Solu ja perinnöllisyys, 2 op, BI4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, energiataloutta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita.

## Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

### Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

### Tavoitteet

*Ihmisen biologia*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

### Keskeiset sisällöt

*Ihmisen biologia*

*Solu, kudokset, elin*

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

*Elimistön säätely*

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

*Aineenvaihdunta*

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

*Liikkuminen*

- tuki- ja liikuntaelimistö

*Elimistön sopeutuminen ympäristöön*

- iho ja lämmönsäätely
- aistit

- puolustusjärjestelmä

#### *Lisääntyminen*

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelijan oppii aikaisempaa syvemmin fyysisen terveyden ja elimistöjen toimintaa fysiologian ja anatomian opiskelussa. Opintojaksossa tarkastellaan muun muassa yksilön ravitsemusta, liikkumista ja hormonaalista toimintaa hyvinvoinnin perustana.

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteisyyttä vaaditaan kattavaan tieteelliseen ihmistuntemukseen. Ihminen on monitahoinen fyysis-psykkinen ja sosiaalinen eläin. Kokeellisissa töissä ja tutkimuksissa voivat yhdistyä esim. terveystieto, liikunta, fysiikka, matematiikka ja biokemia.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ihmisen biologia, 2 op, BI5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

## **Biitekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Biitekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Biitekniikka ja sen sovellukset*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot*
- *osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biitekniikassa*
- *syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa*

- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

## Keskeiset sisällöt

### *Bioteknikka ja sen sovellukset*

#### *Mikrobit*

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

#### *DNA:n muokkaus ja tutkiminen geeniteknikalla*

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

#### *Bioteknikan keskeiset sovellukset ja merkitys*

- perinteinen ja geeniteknikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

### Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksossa voidaan luontevasti perehtyä jatko-opintomahdollisuuksiin ja uratarinoihin, tutustua solu- ja molekyylibiologian eri tieteenaloihin (tutkimukset, artikkelit, uutisseuranta) sekä eri ammattiryhmiin, alan tutkijoihin ja tutkimuslaitoksiin sekä niiden kehittämiin innovaatioihin.

### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset, sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op, BI6, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa sekä kestävästä kehityksestä mahdollistajina. Keskeisiä aiheita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset.

## Biologian yo-kertaus, 2 op (BIS7)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla valmistaudutaan biologian yo-kirjoituksiin kokoamalla keskeisimpiä sisältöjä pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opintojaksoista. Tavoitteena on saavuttaa hyvät valmiudet ylioppilaskirjoituksissa.
- Opiskelija kehittää kykyä rytmittää ja jäsentää työskentelyään itselleen sopiviksi kokonaisuuksiksi.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tehtävien kautta opiskelija tutustuu aikaisempiin yo-kokeisiin ja kertaan digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käyttöä. Opintojakson materiaalit ja tehtävät ovat pääasiassa digitaalisessa muodossa.

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso on kertaava yhteenveto biologian opintojaksojen keskeisimmistä oppisisällöistä. Opiskelijan ymmärrys tieteiden ja oppiaineiden välisistä yhteyksistä syvenee. Opiskelija oppii soveltamaan tietoa luovasti ja monipuolisesti. Luonnontieteellinen maailmankuva on monitieteinen, tutkiva ja luova.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Jatkuva arviointi tapahtuu harjoitustehtävistä ja preliminäärikokeesta annettavan palautteen muodossa sekä opiskelijan ja opettajan muussa viestinnässä.

Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan. Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on opintojakson harjoitustehtävien suorittaminen arviointikriteerien mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen kaikkia biologiaan liittyviä opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Biologian yo-kertaus, 2 op, BIS7, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa kerrataan biologian oppisisällöt koko lukioajalta tavoitteena saavuttaa hyvät valmiudet ylioppilaskirjoituksissa.

## 7.6. Maantiede (GE)

### Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi kartoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

### Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävän kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa

opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

## Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

### Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

### Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti

- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

### Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

### Opintojaksot

## Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

### Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

### Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävä kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomediala hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

## Keskeiset sisällöt

### *Maailma muutoksessa*

#### *Maantiede tieteenalana*

- *miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa*
- *miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa*
- *alueelliset ajankohtaiset uutiset*

#### *Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja*

- *ilmastonmuutosten mekanismit*
- *nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia*
- *kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat*
- *ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä*

#### *Ihmiskunnan muutoksia*

- *väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset*
- *puhtaan veden puute, nälkä*
- *hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys*
- *pakolaisuus*
- *kestävän kehityksen sitoumukset*

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä. Saadaan valmiuksia soveltaa maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vakavimmat ympäristöongelmat ovat mittakaavaltaan globaaleja.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset, sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Maailma muutoksessa, 2 op, GE1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään muuttuvan ympäristön ja ihmiskunnan ilmiöihin, seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan ilmiöitä alueellisesti sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Käsitellään myös mahdollisuuksia ennakoida, hillitä, varautua ja sopeutua muutoksiin.

## Sininen planeetta, 2 op (GE2)

### Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Sininen planeetta*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

### Keskeiset sisällöt

*Sininen planeetta*

*Luonnonmaantieteellinen ajattelu*

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

*Ilmakehä ja vesikehä*

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeit, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

*Kivikehä*

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

*Paikallinen lisäys*

### Laaja-alainen osaaminen

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opiskelijalle tulee tutuksi elottoman luonnon tunteminen ja ymmärtäminen, ja sitä kautta elottoman luonnon arvostaminen osana luonnon monimuotoisuuden perustaa.

## Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii digitaalisten karttojen tulkitsemista, harjoittelee sekä tietojen etsimistä että esittämistä erilaisissa geomedian kartta-alustoissa sekä oppii diagrammien laatimista.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset, sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Sininen planeetta, 2 op, GE2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet alueellisesta näkökulmasta. Käsitellään näihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

## Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

### Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Yhteinen maailma*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä*
- *tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet*
- *osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla*
- *osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita*
- *osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.*

#### Keskeiset sisällöt

*Yhteinen maailma*

*Ihmismaantieteellinen ajattelu*

- *ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*

- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

#### *Väestö, asutus ja kulttuurit*

- väestörakenne ja väestömuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

#### *Kaupungit ja kaupungistuminen*

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekaupungit

#### *Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö*

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

#### *Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus*

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

#### **Paikallinen lisäys**

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opintojakso keskittyy ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtämiseen sekä globaalien vuorovaikutussuhteiden tunnistamiseen eri aluetasoilla. Opiskelija rakentaa ymmärrystä ihmistoiminnan alueellisista piirteistä vahvistaen globaali- ja kulttuuriosaamista.

##### **Hyvinvointiosaaminen**

Opintojaksossa tarkastellaan ajankohtaisia ihmistoiminnan ilmiöitä sekä ihmistoiminnan vastuullisuutta ja ympäristön hyvinvointia kehittäen yhteiskunnallista ja hyvinvointiosaamista.

##### **Opintojakson arviointi**

###### **Paikallinen lisäys**

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa suoritettavat työt, koesuoritukset, sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

##### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Yhteinen maailma, 2 op, GE3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja vuorovaikutuksia. Keskeisinä näkökulmina ovat ihmistoiminnan ja luonnonvarojen esiintymisen alueelliset piirteet sekä ympäristön hyvinvointi.

## Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4)

### Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

### Keskeiset sisällöt

*Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta*

*Maantieteellinen tutkimus*

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä

*Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet*

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

*Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)*

- näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta
- tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä

**Paikallinen lisäys**

**Laaja-alainen osaaminen**

**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija harjoittelee eri tavoin havainnollistetun tiedon tulkintaa sekä sen tuottamista samalla hahmottaen aluesuunnittelun periaatteita.

## **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija harjoittelee eri tavoin havainnollistetun tiedon tulkintaa sekä sen tuottamista samalla hahmottaen aluesuunnittelun periaatteita.

## **Vuorovaikutusosaaminen**

Ympäristöongelmat ovat luonteeltaan yhteiskunnallisia, joten niitä myös ratkaistaan vaikuttamalla yhteiskunnallisesti.

## **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa sekä erilaiset oppijat huomioivaa.

Arvioinnissa otetaan huomioon opintojaksoon sisältyvät tuotokset, tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

## **Opintojakson vapaa kuvaus**

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op, GE4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa sovelletaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Sisältöjä ovat myös aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

## **Maantieteen yo-kertaus, 2 op (GES5)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla valmistaudutaan maantieteen yo-kirjoituksiin kokoamalla keskeisimpiä sisältöjä pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opintojaksoista.
- Opiskelija kehittää kykyä rytmittää ja jäsentää työskentelyään itselleen sopiviksi kokonaisuuksiksi.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Tehtävien kautta opiskelija tutustuu aikaisempiin yo-kokeisiin ja kertaa digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käyttöä. Opintojakson materiaalit ja tehtävät ovat pääasiassa digitaalisessa muodossa.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen. Maantieteen oppisisältöjä kertaava opetus tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Formativinen arviointi tapahtuu harjoitustehtävistä ja preliminäärikokeesta annettavan palautteen muodossa, sekä opiskelijan ja opettajan muussa viestinnässä.

Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan. Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on opintojakson harjoitustehtävien suorittaminen arviointikriteerien mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen kaikkia maantieteeseen liittyviä opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Maantieteen yo-kertaus, 2 op, GES5, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa kerrataan maantieteen oppisisällöt koko lukioajalta tavoitteena saavuttaa hyvät valmiudet ylioppilaskirjoituksissa.

## 7.7. Fysiikka (FY)

### Oppiaineen tehtävä

*Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.*

*Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.*

*Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.*

### Laaja-alainen osaaminen

*Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.*

*Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta*

työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä hyvinvointiosaamista.**

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

## Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

## Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

## Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

## Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

### Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

### Opintojaksot

## Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1)

### Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen

### Tavoitteet

*Fysiikka luonnontieteenä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

### Keskeiset sisällöt

*Fysiikka luonnontieteenä*

*Keskeiset sisällöt*

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti vuorovaikutusosaamista. Opiskelija harjoittelee päätelmien, ratkaisujen ja tuloksien esittämistä ja kehittää omaa toimintaansa saamansa palautteen avulla.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan yhteisesti opintojakson alussa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat harjoitukset sekä muu opintojaksolla tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Fysiikka luonnontieteenä, 1 op, FY1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa opiskelija perehtyy fysiikkaan kokeellisena luonnontieteenä. Tutustutaan tiedonhankintamenetelmiin sekä suunnitellaan ja toteutetaan yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita. Harjoitellaan tuloksien esittämistä graafisesti.

## **Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2)**

### **Opintojakson moduulit**

- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

### **Tavoitteet**

*Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja*
- *osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön osana fysiikan opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselle sopivia tapoja opiskella ja palautua opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### **Keskeiset sisällöt**

*Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta*

*Keskeiset sisällöt*

- *energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen*
- *energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen*
- *energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastomuutokseen*

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *yhteiskunnallista osaamista*. Opintojaksossa kiinnitetään huomiota fysiikan merkitykseen yhteiskunnassamme sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan yhteisesti opintojakson alussa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat harjoitukset sekä muu opintojaksolla tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op, FY2, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakson aikana opiskelija perehtyy energialajeihin, energian tuotantotapoihin ja harjaantuu arvioimaan eri tuotantotapoja ja niiden ympäristövaikutuksia. Näiden ja energian muuntumisen ja hyötysuhteeseen liittyvien käsitteiden hallinta antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksen tekoon energiatalouden näkökulmasta.

## **Energia ja lämpö, 2 op (FY3)**

### **Opintojakson moduulit**

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Energia ja lämpö*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä*
- *osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa*
- *tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu ohjelmistojen käytössä osana fysiikan opiskelua.
- Opiskelija osaa tauottaa opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### **Keskeiset sisällöt**

*Energia ja lämpö*

*Keskeiset sisällöt*

- *voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana*
- *mekaaninen työ*
- *termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttujat*
- *lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine*
- *energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä*

- *aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset*
- *lämpölaajeneminen*
- *kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *eettisyyttä ja ympäristöosaamista*. Opintojakson aikana opiskelija syventää ympäristöosaamistaan sekä valmiuksiaan tehdä vastuullisia valintoja. Opiskelija kehittää myös valmiuksiaan osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojakson tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Energia ja lämpö, 2 op, FY3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

## **Voima ja liike, 2 op (FY4)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Voima ja liike*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä*
- *osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta*
- *ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa*
- *tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu yhä monipuolisemmin ohjelmistojen käytössä osana fysiikan opiskelua.
- Opiskelija osaa tauottaa opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

#### **Keskeiset sisällöt**

*Voima ja liike*

*Keskeiset sisällöt*

- *tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike*
- *kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait*
- *voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö*
- *paino ja kitka*
- *liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia*
- *mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate*
- *liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset*

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Hyvinvointiosaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *hyvinvointiosaamista*. Fysiikka oppiaineena kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja epäonnistumisen sietokykyä - onnistumisen kokemukset puolestaan kehittävät opiskelijan itsevarmuuden ja osaamisen tunnetta. Opintojakson sisältöjen omaksuminen auttaa opiskelijaa ymmärtämään liikenneturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, työt ja harjoitukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Voima ja liike, 2 op, FY4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan voimaan ja liikkeeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä sekä niihin liittyviä fysiikan lakeja. Opintojaksossa kehitetään kokeellisen työskentelyn taitoja ja pohditaan mm. fysiikan merkitystä liikenneturvallisuuden kannalta.

## **Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)**

### **Opintojakson moduulit**

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

### **Tavoitteet**

*Jaksollinen liike ja aallot*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä*
- *perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä*
- *osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä*
- *osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti osana luovaa ongelmanratkaisua.
- Opiskelija oppii tauottamaan työskentelyn ja palautumisen rytmiä hänelle sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

*Jaksollinen liike ja aallot*

*Keskeiset sisällöt*

- *momentti ja kappaleen kiertyminen*
- *tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa*
- *tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys*
- *gravitaatiolaki ja planetaarinen liike*
- *jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi*
- *harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia*
- *mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen*
- *mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot*
- *ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *monitieteistä ja luovaa osaamista*. Opintojaksossa korostetaan fysiikan yhteyksiä muihin tieteisiin. Opiskelija tutustuu erilaisten fysiikan sovellusten hyödyntämiseen eri tieteenaloilla sekä harjaantuu miten eri mittaustapoja ja -laitteita, sovelluksia ja välineitä käytetään ongelmanratkaisussa ja tulosten esittämisessä.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op, FY5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään ympyrä-, värähtely- ja aaltoliikkeeseen. Opiskelija oppi kuvaamaan jaksollista liikettä fysiikan ja matematiikan käsitteiden avulla sekä tutustuu fysiikan sovelluksiin eri tieteenaloilla.

## Sähkö, 2 op (FY6)

### Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

### Tavoitteet

*Sähkö*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa*
- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti osana luovaa ongelmanratkaisua ja tulosten esittämistä.
- Opiskelija oppii tauottamaan työskentelyn ja palautumisen rytmiä hänelle sopivalla tavalla.

#### Keskeiset sisällöt

##### Sähkö

##### Keskeiset sisällöt

- *jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä*
- *resistanssi ja Ohmin laki*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait*
- *akut ja akun latauspiiri*
- *Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä*
- *potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä*
- *kondensaattori ja kondensaattorin energia*
- *puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä*
- *sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus*

#### Paikallinen lisäys

#### Laaaja-alainen osaaminen

##### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *monitieteistä ja luovaa osaamista sekä hyvinvointiosaamista*. Opinjakson aikana opiskelijaa rohkaistaan luovaan ongelmanratkaisuun ja monipuoliseen tulosten esittämiseen. Hyvinvointiosaaminen painottuu sähköturvallisuuden näkökulmasta.

##### Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen painottuu sähköturvallisuuden näkökulmasta.

##### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

##### Opintojakson vapaa kuvaus

Sähkö, 2 op, FY6, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään sähköisiin perusilmiöihin, sähköisiin komponentteihin sekä kytkentöihin. Opintojaksossa opitaan mm. perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta.

## Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

### Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

### Tavoitteet

*Sähkömagnetismi ja valo*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä*
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ohjelmistojen monipuolisena käyttäjänä osana fysiikan tutkimuksia sekä tulosten analysointia, mallintamista ja esittämistä.
- Opiskelija ymmärtää myös palautumisen merkityksen osana tavoitteellista opiskelua.

### Keskeiset sisällöt

*Sähkömagnetismi ja valo*

*Keskeiset sisällöt*

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli*
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä*
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima*
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat*
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla*
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri*
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen*
- valon interferenssi ja diffraktio*
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti*

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *yhteiskunnallista osaamista ja monitieteistä ja luovaa osaamista*. Opintojaksossa korostetaan sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten merkitystä modernin yhteiskunnan sekä sen kehityksen kannalta. Opintojaksossa perehdytään myös fysiikan sovellusten hyödyntämiseen eri tieteenaloilla, erityisesti esimerkiksi lääketieteessä.

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *yhteiskunnallista osaamista ja monitieteistä ja luovaa osaamista*. Opintojaksossa korostetaan sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten merkitystä modernin yhteiskunnan sekä sen kehityksen kannalta. Opintojaksossa perehdytään myös fysiikan sovellusten hyödyntämiseen eri tieteenaloilla, erityisesti esimerkiksi lääketieteessä.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan yhteisesti alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op, FY7, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään sähkömagnetismiin, sähkömagneettiseen säteilyyn sekä sähköenergian tuotantoon ja siirtoon.

## Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

### Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

### Tavoitteet

*Aine, säteily ja kvantittuminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön*
- *tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan*
- *ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa käyttää ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti mittaustulosten analysoinnissa, tulkinnassa ja havainnollistamisessa.
- Opiskelija osaa tauottaa työ- ja opiskelurytmiään hänelle sopivalla ja oppimisen kannalta tehokkaalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

*Aine, säteily ja kvantittuminen*

*Keskeiset sisällöt*

- *energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *globaali- ja kulttuuriosaamista* sekä *yhteiskunnallista osaamista*. Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan sekä ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa. Opintojaksossa tuodaan esille fysiikan osaamisen merkitystä globaalissa sekä lokaalissa päätöksenteossa. Opiskelija harjaantuu myös mediakriittisyyteen.

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *globaali- ja kulttuuriosaamista* sekä *yhteiskunnallista osaamista*. Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan sekä ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa. Opintojaksossa tuodaan esille fysiikan osaamisen merkitystä globaalissa sekä lokaalissa päätöksenteossa. Opiskelija harjaantuu myös mediakriittisyyteen.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan yhteisesti alussa. Arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op, FY8, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa syvennetään tietämystä aineen rakenteesta ja perusvuorovaikutuksista. Opintojaksossa perehdytään kvanttifysiikan maailmankuvaan alkeishiukkasista kosmologiaan ja tutustutaan myös kvanttifysiikan teknologisiin sovelluksiin sekä ionisoivaan säteilyyn.

## Fysiikan YO-valmennus, 2 op (FYS9)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa käyttää ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti mittaustulosten analysoinnissa, tulkinassa ja havainnollistamisessa.
- Opiskelija osaa tauottaa työ- ja opiskelurytmiään hänelle sopivalla ja oppimisen kannalta tehokkaalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kerrataan, kootaan ja harjoitellaan aiempien opintojaksojen sisältöjä ja tehdään ja palautetaan vanhoja YO-tehtäviä.
- Kerrataan YO-kokeessa vaadittavia digitaalisia taitoja.

Paikallinen lisäys

## **Laaaja-alainen osaaminen**

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *monitieteistä ja luovaa osaamista sekä hyvinvointiosaamista*. Opinjakson aikana opiskelija oppii hyödyntämään monipuolisesti kaikkea osaamistaan luovassa ongelmanratkaisussa. Myös opiskelijan itsetuntemus hyvinvointiosaamisen näkökulmasta on esillä - opiskelijan on tärkeää löytää itselleen sopiva työnteon ja palautumisen rytmi.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Opintojaksossa painotetaan erityisesti *monitieteellistä ja luovaa osaamista sekä hyvinvointiosaamista*. Opinjakson aikana opiskelija oppii hyödyntämään monipuolisesti kaikkea osaamistaan luovassa ongelmanratkaisussa. Myös opiskelijan itsetuntemus hyvinvointiosaamisen näkökulmasta on esillä - opiskelijan on tärkeää löytää itselleen sopiva työnteon ja palautumisen rytmi.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan yhteisesti opintojakson alussa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Fysiikan YO-valmennus, 2 op, FYS9, koulukohtainen valinnainen, suoritusmerkintä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa kerrataan, kootaan ja harjoitellaan aiempien opintojaksojen sisältöjä ja tehdään ja palautetaan vanhoja YO-tehtäviä. Kerrataan YO-kokeessa vaadittavia digitaalisia taitoja. Hyväksytyn suorituksen kriteereistä sovitaan opintojakson alussa. Suoritusmerkintä.

## **7.8. Kemia (KE)**

### **Oppiaineen tehtävä**

*Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.*

*Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.*

*Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee*

käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

## Laaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastomuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

### Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

### Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

### Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

### Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## Opintojaksot

### Kemia ja minä, 1 op (KE1)

#### Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Kemia ja minä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmistojen käyttöön osana kemian opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselle sopivia tapoja opiskella ja palautua opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

#### Keskeiset sisällöt

*Kemia ja minä*

*Keskeiset sisällöt*

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

#### Paikallinen lisäys

- Tutustutaan paikallisiin kemian alan yrityksiin ja jatko-opintomahdollisuuksiin virtuaalisesti.

#### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostuvat hyvinvointiosaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Tutustutaan kemian merkitykseen työelämässä ja jatko-opinnoissa.

### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painotetaan myös vuorovaikutusosaamista. Opiskelija harjoittelee päätelmien, ratkaisujen ja tuloksien esittämistä ja kehittää omaa toimintaansa saamansa palautteen avulla.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisolustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kemia ja minä, 1 op, KE1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustutaan ainemäärän käsitteeseen, kemiallisista sidoksiin ja niiden merkitykseen aineen ominaisuuksille. Tutustutaan kemian kokeellisuuteen videoleikkeiden avulla. Opitaan turvallisia työskentelytapoja kemian kokeellisissa töissä.

## Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2)

### Opintojakson moduulit

- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Kemia ja kestävä tulevaisuus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemialla ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämiseksi*
- *tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa*
- *osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti*
- *osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa*
- *ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii soveltamaan ohjelmistoja mm. mallintamalla mittaustuloksia graafisesti.
- Opiskelija oppii tauottamaan työskentelyn ja palautumisen rytmiä hänelle sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

*Kemia ja kestävä tulevaisuus*

*Keskeiset sisällöt*

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämisessä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Paikallinen lisäys

- Valitaan kestävän kehityksen esimerkkejä lähiympäristöstä.

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Tutustutaan kemian merkitykseen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisalustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op, KE2, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa syvennetään käsitystä kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävän elämäntavan edistämisessä. Kokeellisen työskentelyn osuutta toteutetaan videoleikkein ja harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista.

## Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

### Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

### Tavoitteet

*Molekyylit ja mallit*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä

- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään ohjelmistoja molekyylien mallinnuksessa.
- Opiskelija oppii tauottamaan opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

*Molekyylit ja mallit*

*Keskeiset sisällöt*

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa painottuu hyvinvointiosaaminen. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta.

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa painottuvat myös globaali- ja kulttuuriosaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Tieto- ja viestintäteknologian avulla opitaan mallintamaan molekyyliä tavalla, jota käytetään myös globaalisti kulttuurista riippumatta molekyylien mallintamisessa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisolustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Molekyylit ja mallit, 2 op, KE3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tarkastellaan hiilen yhdisteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä ja kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu

kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta. Opitaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

## Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

### Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Kemiallinen reaktio*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu yhä monipuolisemmin ohjelmistojen käytössä osana kemian opiskelua.
- Opiskelija osaa tauottaa opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

#### *Kemiallinen reaktio*

#### *Keskeiset sisällöt*

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Tutustutaan kemiallisten reaktioiden moninaisuuteen ja merkitykseen elinympäristössämme. Käytetään ja sovelletaan reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa.

## Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuvat myös vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Digitaaliset viestintävälineet ja niiden mukanaan tuomat kohtaamis- ja viestintätavat ovat keskeisessä osassa opettajan ja opiskelijan välisessä vuorovaikutuksessa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisalustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kemiallinen reaktio, 2 op, KE4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa.

## Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

### Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Kemiallinen energia ja kiertotalous*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista*
- *ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa*
- *tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen*
- *osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen*
- *tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa tuottaa digitaalisia ohjelmistoja käyttäen esitelmän.
- Opiskelija osaa tasapainottaa opiskeluaan sopivalla palauttavalla tekemisellä.

### Keskeiset sisällöt

*Kemiallinen energia ja kiertotalous*

*Keskeiset sisällöt*

- *reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla*
- *reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet*

- *hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot*
- *metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys*
- *sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi*
- *luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opintojaksossa korostuvat eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Laaja-alaisia tavoitteita toteutetaan mm. tekemällä esitelmää eri metalleista: niiden ominaisuuksista, valmistusprosesseista ja ympäristövaikutuksista.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisolustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op, KE5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita sekä opiskellaan sähkökemian keskeisiä periaatteita.

## **Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Kemiaallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Kemiallinen tasapaino*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa*
- *osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä*
- *osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä*
- *osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia*
- *tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa käyttää ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti mittaustulosten analysoinnissa, tulkinassa ja havainnollistamisessa.
- Opiskelija osaa tauottaa työ- ja opiskeluryhtiään hänelle sopivalla ja oppimisen kannalta tehokkaalla tavalla.

## Keskeiset sisällöt

*Kemiallinen tasapaino*

*Keskeiset sisällöt*

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet. Tutustutaan kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet on luettavissa verkko-oppimisolustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa. Numeroarviointi.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kemiallinen tasapaino, 2 op, KE6, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan kemiallisen reaktion nopeutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan tuloksia.

## Kemian YO-kertaus, 2 op (KES7)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti osana luovaa ongelmanratkaisua.
- Opiskelija osaa rytmittää työskentelyään palautumisen kannalta hänelle sopivalla tavalla

### Keskeiset sisällöt

#### Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kerrataan, kootaan ja harjoitellaan aiempien opintojaksojen sisältöjä ja tehdään vanhoja YO-tehtäviä.
- Kaikki jakson tehtävät tehdään digitaalisesti ja jaksossa kerrataan YO-kokeessa vaadittavia digitaalisia taitoja.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti monitieteistä ja luovaa osaamista. Opintojakson aikana opiskelija oppii hyödyntämään monipuolisesti kaikkea osaamistaan luovassa ongelmanratkaisussa.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa painotetaan erityisesti hyvinvointiosaamista. Opiskelijan itsetuntemus hyvinvointiosaamisen näkökulmasta on esillä - opiskelijan on tärkeää löytää itselleen sopiva työnteon ja palautumisen rytmi.

#### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet esitellään verkko-oppimisolustalla opintojakson alkaessa. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koesuoritukset, opintojakson aikana suoritettavat työt ja harjoitukset sekä muu opintojaksolle tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa. Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Kemian YO-kertaus, 2 op, KES7, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa kerrataan, kootaan ja harjoitellaan aiempien opintojaksojen sisältöjä ja tehdään vanhoja YO-tehtäviä. Kaikki jakson tehtävät tehdään digitaalisesti ja jaksossa kerrataan YO-kokeessa vaadittavia digitaalisia taitoja.

## 7.9. Filosofia (FI)

### Oppiaineen tehtävä

*Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.*

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteidenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväns tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestäväns toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

**Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen** näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

## Tavoitteet

### Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

### Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa

*käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.*

## Opintojaksot

### Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

#### Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Johdatus filosofiseen ajatteluun*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelyä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

#### Paikallinen lisäys

- Filosofian opiskelu tukee opiskelijan kykyä muodostaa perusteltuja näkemyksiä monikulttuurisen ja -katsomuksellisen lähiympäristön ajankohtaisista ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kysymyksistä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Keskeiset sisällöt

*Johdatus filosofiseen ajatteluun*

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kuuntelemaan ja kriittisesti arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun näkemyksen aiheesta.

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija harjaantuu esittämään väitteille perusteluja.

Opintojaksossa harjoitellaan johdonmukaista argumentaatiota ja pätevää päättelyä.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op, FI1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojakso antaa yleiskuvan filosofisesta ajattelutavasta ja filosofisista kysymyksistä. Filosofian opiskelussa ihmetellään ympäröivää todellisuutta sekä perehdytään argumentointiin, kyseenalaistamiseen ja asioiden selittämiseen. Opintojaksolla pohditaan olemassaoloa, tieteen ja tiedon luonnetta sekä tahdon vapautta.

## **Etiikka, 2 op (FI2)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Etiikka, 2 op (FI2), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Etiikka*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin*
- *osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron*

- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

#### Paikallinen lisäys

- Filosofian opiskelu tukee opiskelijan kykyä muodostaa perusteltuja näkemyksiä monikulttuurisen ja -katsomuksellisen lähiympäristön ajankohtaisista ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kysymyksistä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

### Keskeiset sisällöt

#### Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kuuntelemaan ja kriittisesti arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun näkemyksen aiheesta.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Etiikan opiskelu rohkaisee itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan.

Etiikan opetus kannustaa tavoittelemaan ekologisesti kestäväää ja vastuullista elämäntapaa ja tarkastelee sen filosofisia perusteita.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso auttaa ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja ja sitä, että eri kulttuureissa on erilaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä.

#### Hyvinvointiosaaminen

Eettiset pohdinnat auttavat opiskelijaa jäsentämään omaa käsitystä hyvästä elämästä ja moraalista sekä vahvistavat itsetuntemusta ja oman identiteetin rakentamista, mikä tukee hyvinvointia.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Etiikka, 2 op, FI2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksolla pohditaan hyvän elämän edellytyksiä ja tutustutaan filosofisen etiikan kysymyksiin: Millaista on hyvä elämä? Millainen on hyvä ihminen? Mihin arvot perustuvat? Näiden kysymysten kautta tutustutaan filosofien esittämiin teorioihin.

## Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

### Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

### Tavoitteet

*Yhteiskuntafilosofia*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta*
- *osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin*
- *ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.*

Paikallinen lisäys

- Filosofian opiskelu tukee opiskelijan kykyä muodostaa perusteltuja näkemyksiä monikulttuurisen ja -katsomuksellisen lähiympäristön ajankohtaisista ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kysymyksistä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

## Keskeiset sisällöt

### Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kuuntelemaan ja kriittisesti arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun näkemyksen aiheesta.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Paikallinen lisäys

### Laaaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

#### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskuntafilosofia, 2 op, FI3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksolla tutkitaan yksilön ja valtion välistä suhdetta sekä etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millainen olisi oikeudenmukainen valtio? Mitä vapauksia yksilölle kuuluu? Millä tavoin yhteiskunta käyttää yksilöön valtaa? Miksi ihmisiä pitäisi rangaista? Opintojakson teemat sopivat myös yhteiskuntatiedon, historian, uskonnon ja ET:n kirjoittajille.

## Totuus, 2 op (FI4)

### Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Totuus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät*
- *ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa*
- *osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä*
- *osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta*
- *osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen*
- *oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.*

#### Paikallinen lisäys

- Filosofian opiskelu tukee opiskelijan kykyä muodostaa perusteltuja näkemyksiä monikulttuurisen ja -katsomuksellisen lähiympäristön ajankohtaisista ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kysymyksistä.
- Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan pääkaupunkiseudun monipuolisia oppimisympäristöjä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

### Keskeiset sisällöt

#### *Totuus*

- *kieli, merkitys ja totuus*
- *totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus*
- *todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi*
- *tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen*
- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka*
- *tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen*
- *selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kuuntelemaan ja kriittisesti arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun näkemyksen aiheesta.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja niin kahdenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kuin eri tieteenalojen tai kulttuurin osa-alueiden välisessä dialogissa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Totuus, 2 op, FI4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa syvennyttään ihmismielen suurimpiin mysteereihin. Olenko vapaa vai ulkopuolisten voimien vietävänä? Onko minulla sielua vai olenko hiukkasten muodostama kokonaisuus? Mihin kieli ja kommunikaatio perustuvat? Mitä voisin pitää luotettavana tietona? Opintojaksolla tutustutaan myös tieteeseen. Opintojakson teemat sopivat hyvin psykologian ja ET:n kirjoittajille.

## Filosofian YO-valmennus, 2 op (FIS5)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kuuntelemaan ja kriittisesti arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun näkemyksen aiheesta.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Filosofian opiskelu tukee opiskelijan kykyä muodostaa perusteltuja näkemyksiä monikulttuurisen ja -katsomuksellisen lähiympäristön ajankohtaisista ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kysymyksistä.

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

### **Laaaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija syventää ymmärrystään vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan opiskelijana ja tämä lisääntyvä itsetuntemus tukee opiskelijan kokonaisvaltaista kasvua.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Laaaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Filosofian YO-valmennus, 2 op, FIS5, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksolla harjoitellaan reaalikokeeseen vastaamista. Opintojakson aikana perehdytään esseen kirjoittamiseen ja arviointikriteereihin.

## **7.10. Historia (HI)**

### **Oppiaineen tehtävä**

*Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.*

*Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä*

historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

### Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

**Vuorovaikutusosaaminen** näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monilaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiselle.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta

**eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

## Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

## Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestäväää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

## Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

## Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

## Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

## Opintojaksot

### Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

#### Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Ihminen, ympäristö ja historia*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

#### Keskeiset sisällöt

*Ihminen, ympäristö ja historia*

*Historia tieteenalana*

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

*Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle*

- *ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina*
- *maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty*
- *väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen*
- *rahatalouden ja kaupan kehitys*

*Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen*

- *eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa*
- *kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*

*Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta*

- *teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*
- *väestökehitys ja muuttoliikkeet*
- *jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija oppii ymmärtämään, millä eri tavoilla ihminen on ollut vuorovaikutuksessa luonnon kanssa, ja miten nykyiset ympäristöhaasteet ovat syntyneet.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opintojakso avaa globalisaation kehitystä sekä kertoo eurooppalaisen kulttuurin vuorovaikutuksesta muun maailman kanssa eri aikoina.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op, HI1, pakollinen, numeroarviointi

Ihminen, ympäristö ja historia opintojaksossa käsitellään ihmiskunnan historia esihistoriasta aina nykypäivään asti. Teemoina painottuvat taloushistoria, väestönkehitys sekä ihmisen ja luonnon suhde.

## **Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI2)**

#### **Opintojakson moduulit**

- **Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen**

#### **Tavoitteet**

*Itsenäisen Suomen historia*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu digitaalisten apuvälineiden käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

## Keskeiset sisällöt

*Itsenäisen Suomen historia*

*Suomalaisen yhteiskunnan juuret*

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

*Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa*

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

*Suomi kansainvälisissä konflikteissa*

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

*Kohti nykyistä Suomea*

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso tarjoaa näkökulmia siihen, miten Suomesta on kehittynyt vauras ja tasa-arvoinen demokratia. Opitaan myös, että vaikka lukuisat kriisit ovat uhanneet tätä kehitystä, Suomi on kyennyt säilyttämään nämä saavutukset.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Itsenäisen Suomen historia, 2 op, HI2, pakollinen, numeroarviointi

Itsenäisen Suomen historia opintojaksossa tutustutaan Suomen kehitykseen aina autonomian ajan lopulta nykyaikaan asti. Teemoina ovat talouden ja kulttuurin kehitys, sekä sisä- ja ulkopoliittinen kehitys.

## Kansainväliset suhteet, 2 op (HI3)

### Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Kansainväliset suhteet*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*
- *osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen*
- *osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia*
- *seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä*
- *osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### Keskeiset sisällöt

*Kansainväliset suhteet*

*Kansainvälisen politiikan perusteet*

- *kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet*
- *poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin*

*Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä*

- *imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä*
- *maailmansotien syyt ja seuraukset*
- *demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu*
- *ihmis oikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat*

*Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan*

- *kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päätyminen*
- *dekolonisaation merkitys ja vaikutukset*
- *maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija oppii, että ulkopolitiikka, konfliktit ja muu vuorovaikutus toisten valtioiden kanssa ovat yhteiskuntien kehityksen kannalta tärkeitä osa-alueita. Valtioiden ulkopolitiikka on aina sidoksissa niiden sisäiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Opintojaksolla tarkastellaan ulkopolitiikkaa ja sotia myös sodan oikeutuksen näkökulmasta. Lisäksi opitaan, että ympäristöön liittyvät kysymykset voivat vaikuttaa konfliktien taustalla.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Kansainväliset suhteet, 2 op, HI3, valinnainen, numeroarviointi

Kansainväliset suhteet opintojaksossa opiskellaan kansainvälisen politiikan kehitystä 1800-luvun lopulta aina nykyaikaan asti. Erityisesti käsitellään maailmanpolitiikan muutoksia, konflikteja sekä valtioiden välisiä sopimuksia ja yhteistyötä.

## **Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Eurooppalainen ihminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

## Keskeiset sisällöt

*Eurooppalainen ihminen*

*Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen*

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

*Eurooppalaisen kulttuurin juuret*

- *• antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- *• demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- *• keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

*Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen*

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

*Kohti nykyaikaa*

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson sisällöissä esiin tuleva tieteiden, taiteiden ja yhteiskunnallisten aatteiden kehitys pitkän ajan kuluessa syventää opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista.

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aatehistoriallinen osa auttaa oppimaan, miten käsitykset länsimaisesta vapaudesta ja tasa-arvosta, sekä demokratiasta, ovat kehittyneet.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Eurooppalainen ihminen, 2 op, HI4, valinnainen, numeroarviointi

Eurooppalainen ihminen opintojakso käsittelee eurooppalaisen tieteen, taiteen ja yhteiskunnallisen ajattelun kehitystä antiikin ajasta 1900-luvulle asti.

## Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

### Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

### Tavoitteet

*Ruotsin itämaasta Suomeksi*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*
- *hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen*
- *osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin*
- *osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### Keskeiset sisällöt

*Ruotsin itämaasta Suomeksi*

*Suomen alue esihistoriallisella ajalla*

- *tutkimusmenetelmät ja lähteet*
- *käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä*

*Keskiaika*

- *Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen*
- *kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen*
- *yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri*

*Uusi aika*

- *reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta*
- *Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen*
- *elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa*
- *Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla*

*Suomi osana Venäjää*

- *Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty*
- *suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide*

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Suomen varhaisen historian tutkiminen edellyttää ymmärrystä historian lisäksi myös arkeologiasta, uskontotieteistä sekä kielitieteestä. Näitä sivutaan opintojakson sisällöissä, kehittämällä opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista.

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Suomen kehitys osana Ruotsia opitaan näkemään perustana nykyisen suomalaisen yhteiskunnan kehitykselle.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op, HI5, valinnainen, numeroarviointi

Ruotsin itämaasta Suomeksi opintojaksossa tarkastellaan suomalaisten historiaa esihistorian ajasta aina 1800-luvun alkuun asti. Teemoina ovat väestön ja kulttuurin, sekä talouden kehitys. Lisäksi perehdytään yhteiskunnan kehitykseen.

## Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

### Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

### Tavoitteet

*Maailman kulttuurit kohtaavat*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

## Keskeiset sisällöt

*Maailman kulttuurit kohtaavat*

*Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet*

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

*Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:*

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii lisää oman kulttuuripiirin ulkopuolisista kulttuureista. Niiden kehityskulkuja ja eri aikoina tapahtuvia kohtaamisia toisten kulttuurien kanssa. Opiskelija ymmärtää, että maailmaa voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, emmekä elä monokulttuurissa. Kulttuurien kohtaaminen vaatii vuorovaikutustaitoja ja empatiakykyä.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op, HI6, valinnainen, numeroarviointi

Maailman kulttuurit kohtaavat opintojaksossa perehdytään eri maailmankulttuurien historiaan, mm. Kiinaan, Intiaan, islamilaisen maailmaan ja arktisiin kulttuureihin. Teemoina ovat eri kulttuureihin tutustumisen lisäksi suhtautuminen niihin sekä länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaaminen.

## Historian YO-valmennus, 2 op (HIS7)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Digitaalisia taitoja, mukaan lukien ymmärrys tietoturvasta, opitaan tehtäviä tehtäessä ja palautettaessa sekä abitti-kokeita tehtäessä.

## Keskeiset sisällöt

### Paikallinen lisäys

- Opintojakso perustuu ohjattuun itsenäiseen työskentelyyn.
- Opintojakson materiaalit ja tehtävät ovat pääasiassa digitaalisessa muodossa.
- Opintojakson aikana perehdytään yo-vastaamiseen, erilaisiin aineistotehtäviin sekä kerrataan pakollisten ja tärkeimpien valinnaisten opintojaksojen pääkohtia.

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan ymmärrys tieteenalojen ja oppiaineiden välisistä yhteyksistä syvenee. Opiskelija oppii soveltamaan tietoa luovasti ja monipuolisesti. Historian aiheiden kertaaminen syventää myös muiden opintojaksojen yhteydessä omaksuttuja tietoja ja taitoja, joita opiskelija voi hyödyntää historian ylioppilaskirjoituksissa.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi tapahtuu pääasiassa harjoitukseen ja preliminäärikokeesta annettavan palautteen muodossa, sekä opiskelijan ja opettajan muussa viestinnässä. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, onko opiskelija palauttanut vaadittavat opintojakson tehtävät. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### Opintojakson vapaa kuvaus

Historian YO-valmennus, 2 op, HIS7, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson aikana perehdytään yo-vastaamiseen, erilaisiin aineistotehtäviin sekä kerrataan pakollisten ja tärkeimpien valinnaisten opintojaksojen pääkohtia.

## 7.11. Yhteiskuntaoppi (YH)

### Oppiaineen tehtävä

*Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.*

*Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.*

*Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.*

## Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

## Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

## Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

## Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävässä kehityksessä mukaisesti.

## Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

## Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

## Opintojaksot

### Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

#### Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

## Tavoitteet

### Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua. ja oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

## Keskeiset sisällöt

### Suomalainen yhteiskunta

#### Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

#### Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

#### Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

#### Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu paikallistason vaikuttamiseen ja Vantaan kunnalliseen toimintaan.

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opiskelija hahmottaa paremmin asemansa osana yhteiskuntaa, jossa hän on jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteissa ja arvioinnissa.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Suomalainen yhteiskunta, 2 op, YH1, pakollinen, numeroarviointi

Suomalainen yhteiskunta opintojakso antaa yleiskuvan suomalaisesta yhteiskunnasta sekä poliittisesta päätöksenteosta. Jaksolla perehdytään myös poliittisen vaikuttamiseen ja median toimintaan.

## Taloustieto, 2 op (YH2)

### Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

### Tavoitteet

*Taloustieto*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä*
- *tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat*
- *osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita*
- *ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa*
- *osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan*
- *osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytketymisen globaaliin talouteen*
- *osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### Keskeiset sisällöt

*Taloustieto*

*Kansantalous ja sen toimijat*

- *talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen*
- *kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus*

- *oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen*

#### *Markkinat, suhdanteet ja talouselämä*

- *vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla*
- *työ, yrittäjyys ja yritykset*
- *Suomi globaalin talouden osana*
- *rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta*
- *talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset*

#### *Talouspolitiikka*

- *kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat*
- *julkinen talous ja sen tasapaino*
- *talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet*

#### **Paikallinen lisäys**

- Vantaan kuntatalouden haasteiden ja ominaisuuksien hahmottaminen.

#### **Paikallinen lisäys**

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojakson aikana opiskelija oppii, mitkä asiat vaikuttavat Suomen taloudelliseen hyvinvointiin. Mihin asioihin voimme vaikuttaa paremmin ja mitkä asiat tulevat kansantaloutemme ulkopuolelta. Näin opiskelija hahmottaa, että taloutemme on sidoksissa globaaleihin trendeihin ja muutoksiin. Opiskelija oppii myös perusteet erilaisista talouspoliittisista näkökannoista ja oppii muodostamaan perusteltuja talouspoliittisia mielipiteitä. Ymmärtämällä talouden logiikkaa opiskelija saa paremman käsityksen rahan liikkeestä ja talouden toimintamekanismeista, jolloin voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia tulevia rahankäyttöön liittyviä ongelmia.

#### **Opintojakson arviointi**

#### **Paikallinen lisäys**

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Taloustieto, 2 op, YH2, pakollinen, numeroarviointi

Taloustieto opintojaksossa perehdytään talouden perusilmiöihin sekä yritysten, julkiseen talouden, kotitalouksien ja rahoitusmarkkinoiden toimintaan.

## **Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

## Keskeiset sisällöt

*Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma*

*Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen*

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

*Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen*

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

*Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä*

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuushat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää Suomen olevan osa Eurooppaa ja Euroopan unionia, joka vaikuttaa häneen suuresti. Euroopan unionin käytännön toiminnan ja arvojen hahmottaminen luo pohjaa aktiivisena kansalaisena toimimiselle ja suojaaa opiskelijaa vääriltä mielikuvilta sekä harhaanjohtavalta uutisoinnilta. Opiskelija oppii myös hahmottamaan globalisaation vaikutusta, sekä EU:n monikansallista luonnetta ja eurooppalaista identiteettiä. Opiskelija oppii ymmärtämään EU:n vaikutuksen suomalaiseen lainsäädäntöön. Opintojakson kautta opiskelija hahmottaa selkeämmin myös Suomen geopolitiittisen aseman ja Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen ratkaisut.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op, YH3, valinnainen, numeroarviointi

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma opintojakson tärkeimmät teemat ovat globalisaatio, EU:n kehitys ja toiminta, sekä turvallisuuspolitiikan toteutus.

## Lakitieto, 2 op (YH4)

### Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Lakitieto*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### Keskeiset sisällöt

*Lakitieto*

*Oikeusjärjestyksen perusteet*

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

*Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla*

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuus oikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*

- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*
- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksolla lisätään opiskelijan ymmärrystä oikeudellisesta toiminnasta ja yhteiskunnan pelisäännöistä. Opiskelija tulee tietoiseksi omista lakiin perustuvista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, ja osaa toimia yhteiskunnassa.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät ja kokeen arvosana. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävissä. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Lakitieto, 2 op, YH4, valinnainen, numeroarviointi

Lakitieto opintojaksossa perehdytään lainsäädännön eri osa-alueisiin, ja saadaan valmiuksia oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

## **Yhteiskuntaopin YO-valmennus, 2 op (YHS5)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija omaksuu ohjelmistojen käyttöä osana opiskelua.
- Opiskelija oppii löytämään itselleen sopivia tapoja opiskella ja pohtia omaa jaksamistaan ja palautumistaan opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojaksolla opiskelijan ymmärrys tieteenalojen ja oppiaineiden välisistä yhteyksistä syvenee. Opiskelija oppii soveltamaan tietoa luovasti ja monipuolisesti.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Yhteiskuntaopin kertaaminen syventää muiden opintojaksojen yhteydessä omaksuttuja yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja.

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

opintojakson suoritusperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisolustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehtyt tehtävät ja preliminääri. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

## Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskuntaopin YO-valmennus, 2 op, YHS5, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojaksossa valmistaudutaan yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen. Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan muissa opintojaksoissa kartuttamaa osaamista, ja valmistaa häntä ylioppilaskirjoituksiin. Samalla voidaan vielä vahvistaa opiskelijan kirjoittamis- ja tekstianalyysitaitoja.

## 7.12. Uskonto (KT)

### Oppiaineen tehtävä

*Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.*

*Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.*

*Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.*

*Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.*

### Laaaja-alainen osaaminen

*Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.*

*Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.*

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

**Monitieteinen ja luova osaaminen** vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

## Tavoitteet

### Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään

- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

### Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

## 7.12.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

### Opintojaksot

#### Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinauskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

#### Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Keskeiset sisällöt

*Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena

- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Hyvinvointiosaaminen**

Uskontoon ja uskonottomuuteen ilmiöinä tutustuminen antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen pohtimiseen. Opiskelutaitojen harjoittelu edistää omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamista opiskelijana.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä mahdollinen itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinauskon ja islamin jäljillä, 2 op, UE1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan uskonnoissa ja maailmankatsomuksissa ilmeneviin kysymyksiin. Mihin ja miksi ihminen uskoo? Millaista on nykyajan uskonnollisuus? Tarkastelun kohteena ovat Lähi-idän uskonnot: juutalaisuus, kristinusko ja islam. Opintojakson keskeisenä tavoitteena on kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä

## **Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)**

### **Opintojakson moduulit**

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Valinnainen

## Tavoitteet

*Maaailmanlaajuinen kristinusko*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskustelua*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

*Paikallinen lisäys*

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

## Keskeiset sisällöt

*Maaailmanlaajuinen kristinusko*

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisyys ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

*Paikallinen lisäys*

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

*Paikallinen lisäys*

## Laaaja-alainen osaaminen

### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustuessaan kristinuskoon ja ympäristökysymyksiin, opiskelija oppii lisää perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta.

### Opintojakson arviointi

*Paikallinen lisäys*

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op, UE2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan tarkemmin maailman suurimpaan uskontoon: kristinuskoon. Tavoitteena on hahmottaa kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa.

## Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

### Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

### Tavoitteet

*Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Keskeiset sisällöt

*Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä*

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

### Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kaukoidässä syntyneisiin uskontoihin tutustuminen vahvistaa opiskelijan kansainvälistä osaamista. Uusiin uskonnollisiin liikkeisiin tutustuminen syventää opiskelijan tietoja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op, UE3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa opiskellaan Kaukoidässä syntyneitä uskontoja sekä tutustutaan uusiin uskonnollisiin liikkeisiin. Tavoitteena on kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

## Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

### Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Keskeiset sisällöt

##### *Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa*

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

#### Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Uskontojen vaikutukseen perehtyminen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla opettaa ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

#### **Opintojakson arviointi**

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op, UE4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson keskeisenä sisältönä on uskonnon kulttuuriset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Suomessa. Tavoitteena on oppia ymmärtämään uskontojen merkitystä tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa.

## Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

### Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

### Tavoitteet

*Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Keskeiset sisällöt

*Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa*

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla*

### Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan uskonnollista symboliikkaa eri taidemuodoissa, mikä kehittää hänen monilukutaitoaan sekä kielitietoisuuttaan.

Tutustuminen uskonnollisten teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa mahdollistaa sananvapauden merkityksen ja sen vastuullisen käytön pohtimisen.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op, UE5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson keskeisiä sisältöjä opintojaksolla ovat uskonnollinen symboliikka, taiteen ja populaarikulttuurin uskonnolliset teemat sekä uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri. Tavoitteena on harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

## Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

### Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Uskonto, tiede ja media*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Keskeiset sisällöt

*Uskonto, tiede ja media*

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

#### Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Uskontoon liittyvien eri medioissa esiintyvien ajankohtaisten teemojen ja sisältöjen analysoiminen kehittää opiskelijan monilukutaitoa ja vahvistaa kykyä arvioida tiedon luotettavuutta.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti opiskelijan oppimista ohjaten. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonto, tiede ja media, 2 op, UE6, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan uskonnon tutkimukseen sekä ajankohtaisiin uskontoon liittyviin teemoihin mediassa. Opintojakson tavoitteena on oppia kriittisesti arvioimaan uskontoon liittyvää informaatiota mediassa sekä tutustua median hyödyntämiseen uskonnoissa.

## **7.12.2. Ortodoksinen uskonto (KT2)**

### **Opintojaksot**

#### **Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1)**

##### **Opintojakson moduulit**

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1), Pakollinen

##### **Tavoitteet**

*Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *tuntee ortodoksisen kirkon opin synnyn sekä Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntaan sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa*

- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

### Keskeiset sisällöt

#### *Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

- *uskonnollisuus ja uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä*
- *maailman uskontotilanne, uskonollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *kristinuskon synty ja leviäminen, kirkolliskokoukset ortodoksisen kirkon opin, etiikan ja ihmiskuvan muotoutumisen perustana*
- *kristikunnan jakaantuminen ja sen vaikutukset*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *ortodoksisen kirkon, juutalaisuuden ja islamin kohtaamiset*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää valmiuksiaan havaita uskontojen moninaisuutta lähiympäristössään.

#### Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon yhteisten juurien hahmottaminen ja analysointi kehittää kulttuurista lukutaitoa ja antaa valmiuksia toimia yhdessä yhteiskunnassa ja rakentaa kestävää tulevaisuutta.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Maailman uskontojen moninaisuuden hahmottaminen ja analysointi antaa valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op, UO1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään maailman uskontotilanteeseen sekä uskontojen monimuotoisuuteen. Keskeinen näkökulma on juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisten juurien, piirteiden ja kulttuuriperinteiden ymmärtäminen. Opintojaksossa pyritään tutkimaan Raamatun ja tradition merkitystä ortodoksisen kirkon opetuksessa ja sen ihmiskuvassa. Opintojaksolla tarkastellaan lisäksi uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä.

## Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2)

### Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Ortodoksisuus maailmassa*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumona sekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle*
- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tutustuu ortodoksisiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä*
- *tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

### Keskeiset sisällöt

*Ortodoksisuus maailmassa*

- *ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden sekä hengellisen elämän vaikutus kulttuuriin ja ihmisten arkeen*
- *ortodoksisen paikalliskirkkokäsitteen muodostuminen*
- *Bysantin kirkko ja luostarilaitos itäisen kristillisyyden lähteenä ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *ortodoksiset kirkot Euroopassa ja muilla mantereilla sekä niiden paikalliset erityispiirteet*
- *orientaaliset ortodoksiset kirkot*
- *läntinen kristillisuus, katolinen kirkko, protestanttiset kirkot ja karismaattinen kristillisuus sekä niiden erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnallinen vaikutus*
- *ajankohtaisia ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*
- *ortodoksiset kirkot ja ekumeeninen liike sekä uskontodialogi*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää valmiuksia toimia lähiympäristössään kulttuurisen lukutaidon näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija hahmottaa ortodoksisen kirkon kehityksen osana kristinuskon moninaisuutta ja saa valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden ja hengellisen elämän pohjalta opiskelija saa valmiuksia pohtia omakohtaisia arvoja ja eettisiä kysymyksiä ja suhteuttaa niitä ympäröivään maailmaan.

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Eettisen pohdinnan myötä opiskelija saa valmiuksia pohtia myös omaan hyvinvointiin liittyviä asioita.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ortodoksisuus maailmassa, 2 op, UO2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään ortodoksisen kirkon syntyyn, perinteeseen ja oppiin. Opintojaksossa tutustutaan ortodoksiin paikalliskirkkoihin sekä orientaaliin kirkkoihin ja niiden erityispiirteisiin. Tarkastelun kohteena on myös läntinen kristillisuus, ekumenia ja uskontodialogi.

## **Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä niiden suhdetta ortodoksiseen kirkkoon*
- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*

- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

### Keskeiset sisällöt

#### *Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä*

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää valmiuksiaan havaita uskontojen moninaisuutta lähiympäristössään.

#### Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Kulttuurisen lukutaidon ja katsomuksellisen moninaisuuden ymmärryksen lisääntyessä vahvistuvat samalla globaali- ja kulttuuriosaamisen taidot.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Eri uskontojen suhde ympäröivään luontoon antaa valmiuksia pohtia sekä eettisiä että ympäristökysymyksiä.

#### **Opintojakson arviointi**

##### Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Maailmanuskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op, UO3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan Intian, Kiinan ja Japanin uskontoperinteisiin ja niiden vaikutukseen aasialaisten kulttuurien muokkaajina sekä niiden ilmenemiseen länsimaissa. Opintojaksolla tarkastellaan myös luonnonuskontoja ja uusien uskonnollisten liikkeiden piirteitä

## Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4)

### Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee muinaissuomalaista uskonnollista perinnettä sekä tunnistaa sen ilmenemisen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- tuntee ortodoksisen kirkon historialliset vaiheet Suomessa kristinuskon saapumisesta nykypäivään saakka
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen osana Suomen valtiollista ja kansallista kehitystä
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää taitojaan toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksiaan osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

### Keskeiset sisällöt

*Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa*

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden ilmeneminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- kristinuskon tulo Suomeen ja luostarien vaikutus ortodoksisuuteen Karjalassa
- ortodoksit lännen ja idän välissä, autonominen Suomen ortodoksinen kirkko ja suuntautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan
- kielelliset ja kansalliset ortodoksiset vähemmistöt Suomessa
- luterilainen ja katolinen kirkko sekä muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa
- kristinuskon suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu paikalliseen seurakuntaan osana kolmannen sektorin toimintaa.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Uskonnollisten yhteisöjen toiminnan ja merkityksen tarkastelu yhteiskunnassa antaa valmiuksia aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamiselle.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Uskonnollisen dialogin ymmärtäminen kehittää taitoja kohdata yhteiskunnassa ilmenevää monimuotoisuutta.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op, UO4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään ortodoksisen kirkon historiaan, nykypäivään ja merkitykseen suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuuriperinnössä. Tarkastelun kohteina ovat myös luterilainen ja katolinen kirkko sekä uskonnolliset yhteisöt ja niiden toiminta Suomessa.

## **Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO5)**

### **Opintojakson moduulit**

- Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO5), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ja osaa analysoida yleisesti uskontojen ja taiteen suhdetta*
- *kehittää taitojaan tulkita uskonnollisen taiteen eri muotoja*
- *perehtyy taiteen eri muotojen ilmaisutapoihin ja siihen, miten niissä tuodaan esille uskontojen, erityisesti kristinuskon ja ortodoksisen kirkon, keskeistä opetusta*
- *tunnistaa ja tietää ortodoksisen ja muun kristillisen taiteen eri ilmaisumuotoja*
- *ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron*
- *tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja tunnistaa uskonnon vaikutuksen nykypäivän taiteessa ja kulttuurissa*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

## Keskeiset sisällöt

### *Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus*

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- ortodoksisen taiteen muodot: kirkkomusiikki, ikonitaide, arkkitehtuuri, hymnografia
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskontojen ja erityisesti ortodoksisuuden ilmeneminen tämän päivän taiteessa

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu lähiympäristössään esiintyviin taidemuotoihin, esim. paikalliseen ikonimaalauskerhoon, kirkkokuoroon tai kirkkorakennukseen ja sen arkkitehtuuriin.

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tutustuminen taiteen ja uskontojen suhteeseen antaa valmiuksia pohtia taiteen merkitystä itsensä ilmaisemiseen ja oman itsensä pohtimiseen suhteessa ympäröivään maailmaan.

### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tutustuminen taiteen ja uskontojen suhteeseen antaa valmiuksia pohtia taiteen merkitystä itsensä ilmaisemiseen ja oman itsensä pohtimiseen suhteessa ympäröivään maailmaan.

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Uskonnollisen taiteeseen tutustuminen kehittää taitoja tarkastella ympäröivää kulttuuria uskonnollisesta, tieteellisestä ja taiteellisesta näkökulmasta. Taide antaa myös valmiuksia ajatella luovasti.

### Opintojakson arviointi

#### Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op, UO5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään uskonnon ja taiteen väliseen vuorovaikutukseen. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti ortodoksisen kirkkotaiteen eri muodot, uskonnollinen symboliikka ja merkitys kirkon opetuksessa.

## Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO6)

### Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO6), Valinnainen

### Tavoitteet

*Ortodoksisuus, tiede ja media*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *perehtyy ortodoksisuuden ja eri uskontojen kansalliseen ja kansainväliseen mediakuvaan*
- *perehtyy tieteen ja median esille tuomiin eettisiin kysymyksiin ortodoksisen kirkon perinteen ja etiikan näkökulmasta*
- *perehtyy tieteen ja ortodoksisen kirkon ihmiskuvaan*
- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ortodoksisen kirkkoon liittyvää ajankohtaista tutkimusta*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
- Opiskelija kehittää kykyään jäsentää työskentelyä itselleen sopiviin kokonaisuuksiin.

### Keskeiset sisällöt

*Ortodoksisuus, tiede ja media*

- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja symbolien käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus ja ortodoksisen kirkon mediamailma*
- *uskonnon käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*
- *tiede, media ja ortodoksisen kirkon eettinen opetus*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu paikallisen seurakunnan tai kirkkokunnan median käyttöön.

### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Uskontojen esiintymisen tarkastelu kulttuuris-yhteiskunnallisessa keskustelussa antaa valmiuksia nähdä uskontojen merkitystä osana yhteiskunnan toimintaa ja uskontojen vaikutusta maailmanlaajuisesti.

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Uskontojen esiintymisen ja niihin suhtautumisen tarkastelu sekä uskontojen edustajien kannanotot mediassa kehittävät kriittistä ajattelua ja antavat valmiuksia ympäröivän maailman tarkastelulle eettis-uskonnollisesta näkökulmasta.

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat suoritettavat työt, koesuoritukset ja muu tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittelytaidot ja työskentely opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana edellisiä.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op, UO6, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson aikana tarkastellaan uskonnollisten teemojen esille tuomista tieteessä ja erilaisissa medioissa. Opintojakson aikana opiskelijalle muodostuu käsitys eri uskontojen ja erityisesti ortodoksisen kirkon mediamaailmasta. Opintojakso ohjaa opiskelijaa arvioimaan ortodoksisen kirkon ihmiskuvan ja tieteen välistä suhdetta sekä vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa erilaisissa media- ja teknologiaympäristöissä.

## 7.12.3. Islamin uskonto (KT4)

### Opintojaksot

#### Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1)

### Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1), Pakollinen

### Tavoitteet

*Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija hahmottaa maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä ymmärtää uskontojen sisäistä monimuotoisuutta.
- Opiskelija osaa kuvailla uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä.
- Opiskelija hahmottaa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa.
- Opiskelija kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

## Keskeiset sisällöt

*Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä*

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta*
- *pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

- uskonto ilmiönä eli miten sitä voi kuvailla ja määritellä sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta
- pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta.
- Opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa.
- Opiskelija kehittää valmiuksiaan toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa tarkastellaan, miten opiskelija on saavuttanut opintojakson tavoitteet ja miten opiskelija hallitsee opintojakson keskeiset sisällöt. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely- ja analyysitaidot sekä työskentely- ja tiedonhakutaidot opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana kokonaisarviointia.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op, UI1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään maailman uskontotilanteeseen sekä kolmen globaalin uskonnon monimuotoisuuteen. Keskeinen näkökulma on juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisten juurien, piirteiden ja kulttuuriperinteiden ymmärtäminen. Juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisten juurien hahmottaminen ja analysointi. Keskeisten piirteiden, kulttuuriperinnön ja yhteiskunnallisten vaikutusten ymmärtäminen ja analysointi sekä niihin liittyvän kulttuurisen lukutaidon kehittäminen. Digitaalisten ja opiskelun tauottamisen vahvistaminen.

## Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2)

### Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Maailmanlaajuinen islam*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa*
- *tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.*

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa.
- Opiskelija tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä.
- Opiskelija perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa.
- Opiskelija osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja.
- Opiskelijakehittää valmiuksiaan toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

### Keskeiset sisällöt

*Maailmanlaajuinen islam*

- *islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä*
- *islamin sisäinen monimuotoisuus*
- *poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet*
- *islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa*
- *suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa*
- *uskonnon asema, uskonnon ja valtion suhteet sekä islamin vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri puolilla maailmaa*
- *ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

### Paikallinen lisäys

- islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet
- islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa
- suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa
- uskonnon asema, uskonnon ja valtion suhteet sekä islamin vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri puolilla maailmaa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

- Opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista lukutaitoa.
- Opiskelija kehittää valmiuksiaan toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa tarkastellaan, miten opiskelija on saavuttanut opintojakson tavoitteet ja miten opiskelija hallitsee opintojakson keskeiset sisällöt. Arvioinnissa huomioidaan tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely- ja analyysitaidot sekä työskentely- ja tiedonhakutaidot opintojakson aikana. Laaja-alaista osaamista arvioidaan osana kokonaisarviointia.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Maailmanlaajuinen islam, 2 op, UI2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään islamin opilliseen perustaan ja sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutumiseen sekä niiden keskeisiin piirteisiin. Perehdytään islamin monimuotoisuuden syntyyn, perinteisiin ja oppiin sekä eettiseen ajatteluun. Tarkastelun kohteena on myös islam länsimaissa ja Euroopassa sekä uskontodialogi.

## **7.12.4. Buddhalainen uskonto (UXB)**

### **Oppiaineen tehtävä**

Muiden uskontojen opetuksessa noudatetaan edellä esitettyjen uskontojen opetussuunnitelmien perusteiden periaatteita ja erityisesti kaikkien oppimäärien yhteisiä opetuksen tavoitteita.

Muiden uskontojen opetusta varten opetussuunnitelman perusteet annetaan erillisillä päätöksillä. Moduulien koodit muodostetaan käyttäen koodia UX ja moduulin numeroa.

### **Opintojaksot**

#### **Uskonto ilmiönä, 2 op (UXB1)**

##### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- opiskelija osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä sekä tuntee uskontoihin ja erityisesti buddhalaiseen uskontoon liittyvää tutkimusta
- opiskelija perehtyy maailman uskonnolliseen tilanteeseen sekä osaa keskustella rakentavasti uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä
- opiskelija tutustuu buddhalaisuuden sekä muiden uskontojen sisäiseen monimuotoisuuteen
- opiskelija tutustuu buddhalaisiin rituaaleihin sekä niiden merkitykseen ihmisten arjessa
- opiskelija perehtyy juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiin juuriin, keskeisiin piirteisiin sekä ilmenemismuotoihin nykymaailmassa ja historiassa
- opiskelija hahmottaa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin suhdetta muihin uskontoihin sekä erityisesti buddhalaisuuteen
- opiskelija kehittää kykyään toimia monikulttuurisessa ja moniuskontoisessa ympäristössä

## Keskeiset sisällöt

### Paikallinen lisäys

- uskonto ja uskonnottomuus ilmiöinä, uskonnon määrittely sekä uskontojen ja erityisesti buddhalaisen uskonnon tutkimus
- nykyajan uskonnollinen kenttä ja sen monimuotoisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus sekä uskonnonvapaus
- buddhalaisuus ja muut uskonnot osana kestävän tulevaisuuden luomista
- buddhalaisuuteen ja muihin uskontoihin kytkeytyviä ajankohtaisia kysymyksiä
- buddhalaiset rituaalit osana ihmisten arkea
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteiset juuret, kulttuuritausta, keskeiset piirteet sekä vaikutusten näkyminen historiassa ja nykyajassa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskeiset piirteet suhteessa buddhalaisuuteen ja muihin uskontoihin

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija kehittää kykyään toimia monikulttuurisessa ja moniuskontoisessa ympäristössä.

### Vuorovaikutusosaaminen

Oppimalla ymmärtämään, mihin ihmiset uskovat ja miksi, opiskelija kehittää kykyään tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa.

### Hyvinvointiosaaminen

Tutustumalla uskontoon ilmiönä opiskelija pääsee kehittämään hyvinvointiosaamistaan: hän saa työkaluja oman identiteettinsä rakentamiseen sekä oppii tunnistamaan oman ajattelunsa ja uskomustensa toimintamekanismeja.

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson sisältöjä lähestytään monitieteellisestä näkökulmasta. Opiskelijaa perehdytetään lähdekritiikkiin ja häntä kannustetaan tarkastelemaan lähteitä kriittisesti.

### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija pääsee tutustumaan buddhalaisuuteen ja muihin uskontoihin kytkeytyviin ajankohtaisiin kysymyksiin. Monet ajankohtaiset kysymykset kytkeytyvät ihmisoikeuksiin ja ympäristökysymyksiin, minkä lisäksi ne askarruttavat lukuisia ihmisiä

ympäri maailmaa. Ajankohtaisiin kysymyksiin paneutuminen kannustaakin opiskelijaa eettiseen toimintaan yhteiseksi hyväksi sekä kehittämään ympäristöosaamistaan.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija saa opintojakson aikana tietoja ja taitoja, joita hän voi käyttää sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvosana muodostuu opiskelijan palauttamista kirjallisista töistä sekä kokeesta. Kirjallisten töiden aiheet nousevat opintojakson keskeisistä sisällöistä ja ne on suunniteltu vahvistamaan opiskelijan laaja-alaisen osaamisen osa-alueita.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonto ilmiönä, 2 op, UXB1, valinnainen, numeroarviointi

Uskonto on vaikuttanut voimakkaasti siihen, millaisiksi kulttuurit ja yhteiskunnat eri puolilla maailmaa ovat muotoutuneet. Tämän opintojakson aikana tutustutaan uskontoon ilmiönä. Samalla pohditaan, mihin ihmiset uskovat ja miksi. Opintojakson aikana tutustutaan myös nykyajan uskonnollisuuteen ja buddhalaisuuden monimuotoisuuteen. Tarkastelun kohteena opintojaksossa ovat lisäksi Lähi-idän uskonnot: juutalaisuus, kristinusko ja islam. Niitä vertaillaan buddhalaisuuteen. Opintojakson aikana kehitetään taitoja toimia monikulttuurisessa ja moniuskontoisessa ympäristössä.

## **Maaailmanlaajuinen buddhalaisuus, 2 op (UXB2)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- opiskelija ymmärtää buddhalaisuuden merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- opiskelija tuntee buddhalaisuuden keskeiset suuntaukset sekä niiden syntyhistorian ja ominaispiirteet
- opiskelija tutustuu buddhalaisuuden erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin ympäri maailmaa
- opiskelija tutustuu buddhalaisuuden ja hindulaisuuden sekä buddhalaisuuden ja muiden uskontojen väliseen vuorovaikutukseen eri aikakausina ja erilaisissa kulttuureissa
- opiskelija osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista buddhalaisuuteen liittyvää keskustelua ja mediasisältöä

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- buddhalaisuuden kolmen pääsuuntauksen, theravadan, mahayanan ja vajrayanan, synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- buddhalaisuuden ja hindulaisuuden sekä buddhalaisuuden ja muiden uskontojen välinen vuorovaikutus
- buddhalaisuuden sisäinen monimuotoisuus
- kansanuskon vaikutus buddhalaisuuteen eri kulttuureissa
- maallikobuddhalaisuus ja luostareihin keskittyvä buddhalaisuus
- modernit buddhalaiset liikkeet
- osallistuva buddhalaisuus

- buddhalaisuus länsimaissa ja sen ilmenemismuodot
- maailmanlaajuiset buddhalaiset järjestöt sekä interbuddhalaisuus
- uskontodialogi
- ajankohtaisia buddhalaisuuteen liittyviä kysymyksiä, kuten ilmasto- ja ympäristökysymykset sekä niiden taustoja

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opintojaksossa keskeisenä sisältönä oleva uskontodialogi kehittää opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista, koska se vahvistaa hänen eettistä toimijuuttaan globaalissa media- ja teknologiamailmassa.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksossa keskeisenä sisältönä oleva uskontodialogi on eräs kestävän, rauhanomaisen tulevaisuuden rakentamisen mahdollistavista työkaluista. Tutustumalla ajankohtaisiin buddhalaisuuteen liittyviin kysymyksiin, kuten ilmasto- ja ympäristökysymyksiin sekä niiden taustoihin, opiskelija kehittää taitojaan vaikuttaa turvallisen, kestävän ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden puolesta.

### **Hyvinvointiosaaminen**

Buddhalaiseen perinteeseen syventyminen auttaa opiskelijaa tuntemaan perinteen syvällisemmin sekä analysoimaan sitä tarkemmin. Tämä vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista, sillä hän saa työkaluja oman identiteetin rakentamiseen. Lisäksi opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus reflektoida omia arvojaan.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Myötätunto on buddhalaisuuden monissa suuntauksissa keskeinen arvo ja buddhalaiseen etiikkaan perehtyminen kannustaakin huolehtimaan sekä itsestä että toisista. Eräs opintojakson keskeisistä sisällöistä on uskontodialogi. Uskontodialogi kannustaa arvolähtöiseen ja eettiseen toimintaan yhteiseksi hyväksi. Opintojaksossa perehdytään lisäksi ajankohtaisiin buddhalaisuuteen liittyviin kysymyksiin, kuten ilmasto- ja ympäristökysymyksiin, sekä niiden taustoihin. Tämä kannustaa opiskelijaa arvostamaan luonnon monimuotoisuutta.

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Uskontodialogiin perehtymällä opiskelija kehittää sosiaalisia taitojaan sekä rakentavan viestinnän taitoa.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvosana muodostuu opiskelijan palauttamista kirjallisista töistä sekä kokeesta. Kirjallisten töiden aiheet nousevat opintojakson keskeisistä sisällöistä ja ne on suunniteltu vahvistamaan opiskelijan laaja-alaisen osaamisen osa-alueita.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Maailmanlaajuinen buddhalaisuus, 2 op, UXB2, valinnainen, numeroarvosana

Opintojaksossa perehdytään uskontoon, jolla on suuri merkitys Aasian historiassa ja monissa nykykulttuureissa: buddhalaisuuteen. Opintojakson aikana tutustutaan tarkemmin buddhalaisuuden suuntauksiin ja koulukuntiin. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti pääsuuntaukset theravada, mahayana ja vajrayana. Lisäksi perehdytään buddhalaisuuteen liittyvään ajankohtaiseen keskusteluun. Opintojakson aikana selviää muun muassa miten buddhalaisuuden piirissä reagoidaan ympäristökysymyksiin.

## 7.13. Elämänkatsomustieto (ET)

### Oppiaineen tehtävä

*Elämänkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämänkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämänkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.*

*Elämänkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämänkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.*

*Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämänkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämänkatsomuksellisisa pohdintoissa. Elämänkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.*

*Elämänkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.*

*Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.*

### Laa-ala-ainen osaaminen

*Elämänkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.*

*Elämänkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.*

*Elämänkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.*

Elämänkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämänkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämänkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämänkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämänkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämänkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

## Tavoitteet

### Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

## Osaamisen arviointi

*Elämäncatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäncatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.*

*Elämäncatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.*

*Elämäncatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.*

## Opintojaksot

### Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

#### Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

#### Tavoitteet

*Minä ja hyvä elämä*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäncatsomuksensa jäsentämisessä*
- *tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin*
- *osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen*
- *tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin*
- *ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä*
- *kehittää kykyään elämäncatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.*

#### Paikallinen lisäys

- *Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja - katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.*
- *Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.*

#### Keskeiset sisällöt

*Minä ja hyvä elämä*

- *minuus, elämäncatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*

- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.*

#### Paikallinen lisäys

- Sotungin etälukiossa opiskelijan oman elämäncatsomukseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämissaailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan pääkaupunkiseudun monipuolisia oppimisympäristöjä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija pohtii omaa elämäncatsomustaan ja identiteettiään peilaten niitä eri hyvän elämän malleihin ja identiteetin osa-alueisiin.

#### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Minä ja hyvä elämä, 2 op, ET1, pakollinen, numeroarviointi

Opintojaksolla tutustutaan maailmancatsomukseen. Pehdytään uskonnollisiin ja maallisiin katsomuksiin ja niiden eroihin. Tutkitaan, miten ympäristö, tieto, media, uskonnot, taide,

politiikka ja kulttuuri vaikuttavat maailmankatsomusten syntyyn. Tavoitteena on jäsentää omaa maailmankatsomusta ja ymmärtää toisia.

## Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

### Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Minä ja yhteiskunta*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäkatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

### Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Keskeiset sisällöt

*Minä ja yhteiskunta*

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäiväinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- aikalauskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestäväen kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

#### Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelijan oman elämäncatsomukseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämismaailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan pääkaupunkiseudun monipuolisia oppimisympäristöjä.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijaa tiedostamaan yhteiskunnallisia rakenteita ja omia vaikutusmahdollisuuksia niin lähiympäristössä kuin globaalillakin tasolla.

#### **Opintojakson arviointi**

#### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Minä ja yhteiskunta, 2 op, ET2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutkitaan erilaisia ihmiskäsityksiä, omaa identiteettiä, ihmisoikeuksia sekä tutustutaan erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä.

## **Kulttuurit, 2 op (ET3)**

#### **Opintojakson moduulit**

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

#### **Tavoitteet**

*Kulttuurit*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntutkimukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäntutkimukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Keskeiset sisällöt

##### Kulttuurit

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurielativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurin itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntutkimukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

#### Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelijan oman elämäntutkimukseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämismailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhuvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

#### Laaaja-alainen osaaminen

##### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Opiskelija ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntutkimukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa.
- Opiskelija osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Kulttuurit, 2 op, ET3, valinnainen, numeroarviointi

**WILMAAN TULEVA KUVAUSTEKSTI PUUTTUU.**

## Katsomukset, 2 op (ET4)

### Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

### Tavoitteet

*Katsomukset*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa eritellä maailman- ja elämänskatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä*
- *ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia*
- *osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämänskatsomukseensa*
- *osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa*
- *osaa eritellä oman elämänskatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämänskatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

## Keskeiset sisällöt

### Katsomukset

- *katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne*
- *ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi*
- *katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana*
- *poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön*
- *elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat*

### Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelijan oman elämänkatsomukseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämismaailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### Opiskelija

- Opiskelija osaa eritellä maailman- ja elämänkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- Opiskelija ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia

## Opintojakson arviointi

### Paikallinen lisäys

#### Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

#### läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

#### monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana

- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin

### Opintojakson vapaa kuvaus

Katsomukset, 2 op, ET4, valinnainen, numeroarviointi

Katsomuksellinen käsitteistö, ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen, katsomusten historiaan, poliittisia maailmankatsomuksia, katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta.

## Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)

### Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Uskonnot ja uskonnottomuus*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa*
- *tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin*
- *hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa*
- *perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan*
- *ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

#### Keskeiset sisällöt

*Uskonnot ja uskonnottomuus*

- *keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala*
- *kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet*

- *ateismi, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet*
- *uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate*

#### Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelijan oman elämänkatsomukseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämismailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Gloaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija ymmärtää, että uskonottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

#### **Opintojakson arviointi**

##### Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op, ET5, valinnainen, numeroarviointi

Uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tutkiminen, määrittäminen ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä; uskontojen historiallinen ja maantieteellinen levinnäisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; ateismi, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet; uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä.

## Tulevaisuus, 2 op (ET6)

### Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), Valinnainen

### Tavoitteet

#### *Tulevaisuus*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla*
- *hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön*
- *omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunteita, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä*
- *osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäntavokseen*
- *ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.*

#### Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

### Keskeiset sisällöt

#### *Tulevaisuus*

- *tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa*
- *globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset*
- *yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana*
- *erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat*

#### Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelijan oman elämäntavokseen liittyvä pohdinta tapahtuu monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa elämismaailmassa. Tämä huomioidaan monipuolisesti opetuksessa.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseensa
- Opiskelija saa valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tulevaisuus, 2 op, ET6, valinnainen, numeroarviointi

Tulevaisuuden tutkimus, tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos, yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos, globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset.

## 7.14. Psykologia (PS)

### Oppiaineen tehtävä

*Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.*

*Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa,*

uskonnossa ja elämänkatsomustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

## **Laaaja-alainen osaaminen**

Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

**Hyvinvointiosaamisen** näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

## **Tavoitteet**

### **Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että**

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

## Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

## Opintojaksot

### Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

#### Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Toimiva ja oppiva ihminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

#### Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

#### Keskeiset sisällöt

*Toimiva ja oppiva ihminen*

*Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista*

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta

- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

#### *Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista*

- *psykykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

#### *Psykologinen tutkimus*

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

#### **Paikallinen lisäys**

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.
- Opintojaksossa opinnot auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan sekä edistävät opiskelun itsesäätelytaitoja.

#### **Paikallinen lisäys**

#### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutusta ihmisen toimintaan, kuten attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostumista.

#### **Opintojakson arviointi**

#### **Paikallinen lisäys**

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

## Opintojakson vapaa kuvaus

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op, PS1, valinnainen, numeroarvointi

Opintojaksossa tutustutaan oppimiseen, psykologiatieteen luonteeseen sekä ryhmäkäyttäytymisen perusteisiin. Tavoitteena on oivaltaa kuinka monimutkainen olento ihminen on. Opintojaksossa perehdytään johonkin valinnaiseen hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta ja sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

## Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

### Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen

### Tavoitteet

*Kehittyvä ihminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta*
- *osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun*
- *osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa*
- *osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen*
- *ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta*
- *perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä*
- *osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen*
- *osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.*

### Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### Keskeiset sisällöt

*Kehittyvä ihminen*

*Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana*

- *perimän merkitys*
- *kypsyminen ja oppiminen*
- *herkkyyskaudet*
- *plastisuuden merkitys kehityksessä*

*Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa*

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*
- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

*Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa*

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

#### *Identiteetin muuttuvuus elämäntien aikana*

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

#### *Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus*

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

#### *Psykologinen tutkimus*

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

#### *Paikallinen lisäys*

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

#### *Paikallinen lisäys*

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opintojaksossa tutkitaan kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään itseään ja muita ihmisiä paremmin. Itseymmärryksen lisääntyminen edistää hyvinvointia.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Vuorovaikutusosaamista tukee esimerkiksi tunnetaitojen, tunteiden säätelyn ja toiminnanohjauksen tarkastelu.

#### **Opintojakson arviointi**

##### *Paikallinen lisäys*

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Kehittyvä ihminen, 2 op, PS2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa käsitellään ihmisen fyysistä, kognitiivista ja sosioemotionaalista kehitystä elämänsä aikana. Tavoitteena on auttaa ymmärtämään omaa ja toisten elämää sekä perehtymään kehityksen jatkuvuuteen.

## Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

### Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Tietoa käsittelevä ihminen*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotointia
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

#### Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

#### Keskeiset sisällöt

*Tietoa käsittelevä ihminen*

*Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita*

- ärsyke- ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

*Havaitseminen ja tarkkaavaisuus*

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

## *Muisti*

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

## *Kieli*

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

## *Päätöksenteko*

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

## *Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta*

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

## *Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät*

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

## *Paikallinen lisäys*

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.
- Opintojaksossa opinnot auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan sekä edistävät opiskelun itsesäätelytaitoja.

## *Paikallinen lisäys*

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Kokeellisen tutkimuksen periaatteiden käsittely, soveltaminen ja arviointi tukevat monitieteistä ja luovaa osaamista.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Tämä opintojakso kytkeytyy yhteiskunnalliseen osaamiseen esimerkiksi tarkasteltaessa nopean ja hitaan ajattelun sisältöjä ja kognitiivisia vinoumia.

#### **Opintojakson arviointi**

##### *Paikallinen lisäys*

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op, PS3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tutustutaan inhimillisen tietoisuuden ja tiedonkäsittelyn luonteeseen, toimintatapoihin ja hermostolliseen perustaan. Tavoitteena on, että opiskelija osaa hyödyntää tiedonkäsittelyn perusteita esimerkiksi tarkkaavaisuudesta, havaitsemisesta ja muistin toiminnasta omaan oppimiseensa.

## Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

### Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Tunteet ja mielenterveys*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta*
- *ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä*
- *osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen*
- *tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä*
- *osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia*
- *osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa*
- *syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.*

#### Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### Keskeiset sisällöt

*Tunteet ja mielenterveys*

## *Tunteiden psykologia*

- *tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus*
- *perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta*
- *tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus*
- *tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä*
- *tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä*

## *Psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen*

- *hallintakeinojen ja defenssien merkitys*
- *resilienssin merkitys hyvinvoinnille*
- *nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle*
- *keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät*
- *stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja*
- *kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen*

## *Mielenterveys*

- *mielenterveys käsitteenä*
- *yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävistä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista*
- *esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta*

## *Psykologinen tutkimus*

- *ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus*
- *esimerkkejä fysiologisista mittausmenetelmistä hyödyntävistä tutkimuksista*

## *Paikallinen lisäys*

- *Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.*

## *Paikallinen lisäys*

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Yleisimpien mielenterveyshäiriöiden ja niiden tyypillisten oireiden tarkastelu edistää hyvinvointiosaamiseen liittyviä tavoitteita.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta nostettujen esimerkkien tarkastelu sekä mielenterveys -käsitteen pohdinta tukevat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista.

#### **Opintojakson arviointi**

##### *Paikallinen lisäys*

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- *opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa*

- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Tunteet ja mielenterveys, 2 op, PS4, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen. Tunne-elämä, nukkuminen, uni, stressi, kriisit, mielenterveyden häiriöt ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen vaikuttavat psyykkiseen hyvinvointiin. Tavoitteena on ymmärtää, että omaa hyvinvointia tukevat ratkaisut edellyttävät myös tietoa.

## Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

### Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

#### Tavoitteet

*Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen*

*Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

#### Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### Keskeiset sisällöt

*Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen*

*Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen*

- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*

- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

#### *Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista*

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

#### *Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa*

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

#### *Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan*

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta

#### *Psykologinen tutkimus*

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

#### **Paikallinen lisäys**

- Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.

#### **Paikallinen lisäys**

### **Laaaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelijan hyvinvointiosaamista voidaan vahvistaa tarkasteltaessa esimerkiksi piirreteoreettista näkökulmaa, motivaatiota ja yksilöllisiä tulkinta- ja toimintatyylejä sekä älykkyyden ja luovuuden määritelmiä.

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteistä osaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi käsiteltäessä perimän ja ympäristön vuorovaikutusta älykkyydessä.

#### **Opintojakson arviointi**

#### **Paikallinen lisäys**

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op, PS5, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa opiskelija tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää erilaisia lähestymistapoja persoonallisuuden kuvaamiseen ja osaa selittää yksilöiden välisiä eroja erilaisista näkökulmista. Opintojaksossa tutustutaan myös persoonallisuuden tutkimusmenetelmiin sekä tarkastellaan ihmistä kulttuurin ja ryhmän osana.

## Psykologian YO-valmennus, 2 op (PSS9)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tuottamisella.

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija syventää ymmärrystään vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan opiskelijana ja tämä lisääntyvä itsetuntemus tukee opiskelijan kokonaisvaltaista kasvua. Opintojakson aikana on mahdollista keskustella yhdessä opettajan kanssa hyvinvointia edistävästä keinoista ylioppilaskirjoitusten aikana.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Psykologian YO-valmennus, 2 op, PSS9, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

## **7.15. Kuvataide (KU)**

### **Oppiaineen tehtävä**

*Lukiolain (714/2018) 11 §:n 1 momentin mukaan taito- ja taideaineiden opinnot ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Näiden aineiden opintoja voidaan sisällyttää paikalliseen opetussuunnitelmaan opiskelijalle valinnaisina opintoina koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Opetussuunnitelma laaditaan näiltä osin lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan aikuisille soveltaen.*

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Osaamisen arviointi**

#### **Opintojaksot**

### **Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)**

#### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja työskentelyn rytmittämällä.

#### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.

Paikallinen lisäys

## Laaja-alainen osaaminen

### Hyvinvointiosaaminen

Kuvataiteen avulla opiskelijaa kannustetaan kokeilemaan ja löytämään kiinnostava ja luonteva tapa taiteelliseen ilmaisuun sekä uuden oppimiseen. Oman ilmaisutavan löytäminen ja syventäminen sekä uusien ilmaisutapojen kokeilu lisäävät taide- ja taitoaineille ominaista henkilökohtaista hyvinvointia. Työskentelyssä opiskelija ilmaisee itseään jolloin kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen tuntemisen ja henkilökohtaisten merkitysten kautta tuetaan opiskelijan hyvinvointia.

### Yhteiskunnallinen osaaminen

Kuvien tuottamisen ja kuluttamisen vastuun, vallan ja merkitysten ymmärtäminen sekä omassa elämässä että laajemmin yhteiskunnassa.

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tutkimaan taidetta oman, kansallisen ja globaalin kulttuurin näkökulmasta. Taide nähdään yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa muokkaavana sekä kulttuuriperintöjä heijastavana ilmiönä.

### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on jakson aikana tapahtuvaa kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja jaksokohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Arviointi voi olla numeerista ja sanallista. Arviointiin kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Tämä opintojakso arvioidaan numerolla.

### Opintojakson vapaa kuvaus

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op, KU1, valinnainen, numeroarviointi

Opintojakson sisältöinä tutkitaan ja työstetään kuvia identiteetin ja kulttuurin rakentajina sekä syvennytyään kuvien tulkintaan ja erilaisiin käsityksiin visuaalisesta kulttuurista.

## Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä sekä työskentelyn rytmittämällä.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Hyvinvointiosaaminen**

Kuvataiteen avulla opiskelijaa kannustetaan kokeilemaan ja löytämään hänelle kiinnostava ja luonteva tapa taiteelliseen ilmaisuun sekä uuden oppimiseen. Oman ilmaisutavan löytäminen ja syventäminen sekä uusien ilmaisutapojen kokeilu lisäävät taide- ja taitoaineille ominaista henkilökohtaista hyvinvointia. Työskentelyssä opiskelija ilmaisee itseään jolloin kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen tuntemisen ja henkilökohtaisten merkitysten kautta tuetaan opiskelijan hyvinvointia.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelijaa ohjataan tutkimaan muotoilun ja rakentelun tekotapoja, materiaaleja ja merkitystä ekologisten ja eettisten näkökulmien kannalta ja tekemään yksilön ja ympäristön kannalta riittävän oikeita valintoja.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi on jakson aikana tapahtuvaa kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja jaksokohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Arviointi voi olla numeerista ja sanallista. Arviointiin kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Tämä opintojakso arvioidaan numerolla.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op, KU2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksolla perehdytään ympäristöön, arkkitehtuuriin ja muotoiluun, jotka muodostavat meidän kulttuuriympäristön. Harjoitustöiden avulla opiskellaan ympäristön havainnointia ja suunnittelua sekä kolmiulotteista esitystapaa.

## **7.16. Terveystieto (TE)**

### **Oppiaineen tehtävä**

*Terveystiedon opinnot ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Terveystiedon opintoja voidaan sisällyttää paikalliseen opetussuunnitelmaan opiskelijalle valinnaisina opintoina koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Opetussuunnitelma laaditaan näiltä osin lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan aikuisille soveltaen.*

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Osaamisen arviointi**

### **Opintojaksot**

## **Terveys voimavarana, 2 op (TE1)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- opiskelija osaa selittää erilaisten terveystieteiden ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- opiskelija tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija vahvistaa tietojaan ja taitojaan oman ja toisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija pohtii elämäntapavalintojen merkitystä itselleen ja ympäristölleen.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija oppii arvioimaan eettisesti terveyteen liittyviä valintoja ja niiden seurauksia.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija pohtii suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin merkitystä yksilön ja yhteisön terveydelle.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi voi sisältää vertais- ja itsearviointia. Formatiivinen arviointi perustuu jakson aikaisiin kirjallisiin tai suullisiin palautuksiin. Summatiivinen arviointi perustuu edellä mainitun lisäksi jakson lopussa suoritettavaan kokeeseen. Arvioinnissa voidaan sisältöjen hallinnan lisäksi ottaa huomioon näytöt laaja-alaisen oppimisen teemoissa. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Terveys voimavarana, 2 op, TE1, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa perehdytään ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviin tekijöihin. Sisältöinä painottuvat kehon ja mielen hyvinvointi sekä terveystietäytymisen ymmärtäminen.

## **Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija vahvistaa tietojaan, taitojaan ja itsetuntemustaan oman ja toisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija osaa esitellä turvallisen ympäristön rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä ja pohtia omien elintapavalintojen vaikutusta niihin.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija osaa arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle sekä saa keinoja kestäväen kehityksen tukemiseksi.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi voi sisältää vertais- ja itsearviointia. Formatiivinen arviointi perustuu jakson aikaisiin kirjallisiin tai suullisiin tehtäväpalautuksiin. Summatiivinen arviointi perustuu edellä mainitun lisäksi jakson lopussa suoritettavaan kokeeseen. Arvioinnissa voidaan sisältöjen hallinnan lisäksi ottaa huomioon näytöt laaja-alaisen oppimisen teemoissa. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Terveys ja ympäristö, 2 op, TE2, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa arvioidaan terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimiseen. Lisäksi tarkastellaan elinympäristöjen ja riippuvuuksien terveysvaikutuksia sekä arvioidaan omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle.

## **Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)**

### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä.

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija osaa nimetä terveyden yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia edellytyksiä sekä hahmottaa niiden ja yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyden eriarvoisuuden syntymiseen.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija tunnistaa terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ristiriitatilanteita sekä osaa analysoida niitä. Hän tietää potilaan oikeudet sekä terveydenhuollon eettiset periaatteet ja osaa arvioida niiden toteutumista.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija osaa nimetä väestötason ja globaalin tason terveyttä määrittäviä tekijöitä, pohtia niiden vaikutusta terveyden ja terveyden eriarvoisuuden rakentumisessa sekä esitellä globaaleja terveysuhkia ja niiden ennaltaehkäisyä.

#### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi voi sisältää myös vertais- ja itsearviointia. Formatiivinen arviointi perustuu jakson aikaisiin kirjallisiin tai suullisiin tehtäväpalautuksiin. Summatiivinen arviointi perustuu edellä mainitun lisäksi jakson lopussa suoritettavaan kokeeseen. Arvioinnissa voidaan sisältöjen hallinnan lisäksi ottaa huomioon näytöt laaja-alaisen oppimisen teemoissa. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

#### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Terveys ja yhteiskunta, 2 op, TE3, valinnainen, numeroarviointi

Opintojaksossa tarkastellaan terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiaa sekä tulevaisuuden haasteita. Teemoina mm. tarttumattomat ja tartuntataudit, eettiset kysymykset sekä globaalit terveyshaasteet.

## **Terveystiedon YO-valmennus, 2 op (TES4)**

#### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen monin eri tavoin tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

#### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

## **Laaja-alainen osaaminen**

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelijaa ohjataan löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja. Opiskelija pyrkii yhdistelemään eri tieteenalojen tietoa, tulkitsemaan sitä kriittisesti samalla mahdollisesti muodostaen itselleen uutta tietoa.

### **Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi voi sisältää vertais-, ja itsearviointia. Formatiivinen arviointi perustuu jakson aikaisiin kirjallisiin tai suullisiin tehtäväpalautuksiin. Summatiivinen arviointi perustuu edellä mainitun lisäksi jakson lopussa suoritettavaan kokeeseen. Arvioinnissa voidaan sisältöjen hallinnan lisäksi ottaa huomioon näytöt laaja-alaisen oppimisen teemoissa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Terveystiedon YO-valmennus, 2 op, TES4, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson aikana valmistaudutaan terveystiedon ylioppilaskirjoituksiin. Tavoitteena on harjoitella vastaamista erilaisiin tehtävätyyppeihin sekä kerrata terveystiedon kokeessa tarvittavien ohjelmistojen käyttöä.

## **7.17. Informaatioteknologia ja sovellukset (ITS)**

### **Opintojaksot**

### **Digivalmiudet lukiossa, 2 op (ITS1)**

#### **Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu erilaisten ohjelmistojen käytössä osana tietotekniikan opiskelua.
- Opiskelija osaa tauottaa opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

#### **Keskeiset sisällöt**

Paikallinen lisäys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Onnistumisen kokemukset ohjelmien käytössä kehittävät minäpystyvyyden tunnetta. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Kiinnitämme huomiota tietotekniikan merkitykseen teknologiayhteiskunnassa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa on eri digivalmiuksiin liittyviä tehtäviä, joita opiskelija tekee ja palauttaa opettajalle arvioitavaksi. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa. Arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

## Opintojakson vapaa kuvaus

Digivalmiudet lukiossa, 2 op, ITS1, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opintojakson tarkoitus on valmentaa etäopiskelijaa käyttämään sujuvammin sekä tietokonetta ja mobiilisovelluksia että Abitti-sovelluksia.

## Ohjelmoinnin alkeet, 2 op (ITS2)

### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu ohjelmoinnin perusteisiin osana informaatioteknologian opiskelua.
- Opiskelija osaa tauottaa opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Onnistumisen kokemukset koodauksessa kehittävät minäpystyvyyden tunnetta. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Kiinnitämme huomiota ohjelmoinnin merkitykseen teknologiayhteiskunnassa. Laaja-alaisen osaamisen painotukset otetaan huomioon tehtävien ja työskentelytapojen valinnassa.

## Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa on ohjelmointitehtäviä, joita opiskelija tekee ja palauttaa opettajalle arvioitavaksi. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana työskentelyä ja se on mukana tehtävien palautteessa ja arvioinnissa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

## Opintojakson vapaa kuvaus

Ohjelmoinnin alkeet, 2 op, ITS2, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin Python-kielen avulla.

## 7.18. Bisnes (BSN)

### Opintojaksot

#### Oman talouden hallinta, 2 op (BSN1)

##### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti osana luovaa ongelmanratkaisua.
- Opiskelija oppii tauottamaan työskentelyn ja palautumisen rytmiä hänelle sopivalla tavalla.

##### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat käyttävät paikallisia yrityksiä esimerkkeinä opintojakson aikana.
- Digitaalisen viestinnän ja markkinoinnin merkitys korostuu.

Paikallinen lisäys

##### Laaja-alainen osaaminen

##### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opiskelija lisää yleistä ymmärrystään taloudesta, joka mahdollistaa yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvattamisen.

##### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla luodaan pohjaa oman taloutensa hallintaan, joka mahdollistaa opiskelijan henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisäämisen.

##### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritusperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

##### Opintojakson vapaa kuvaus

Oman talouden hallinta, 2 op, BSN1, koulukohtainen valinnainen, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Oman talouden hallinta -opintojakso käsittelee talouden ilmiöitä, budjetointia ja omaa suhdetta talouteen. Tämän lisäksi käsitellään säästämistä, vastuullista kuluttamista ja arjen hallintaa.

#### Työelämäosaaminen, 2 op (BSN2)

##### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti osana luovaa ongelmanratkaisua.
- Opiskelija oppii tauottamaan työskentelyn ja palautumisen rytmiä hänelle sopivalla tavalla.

### Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Digitaalisen vuorovaikutuksen merkitys ja mahdollisuudet tulevat esille opintojaksolla.

Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Työelämävalmiuksien vahvistamisen kanssa painotetaan yhteistyö- ja neuvottelutaitoja sekä miten toimia osana työyhteisöä.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kartoittaa omia vahvuuksiansa ja omaa tulevaisuuttansa. Samalla opiskelijan itsetuntemus lisääntyy ja perusteet oman hyvinvoinnin kasvattamiselle vankistuvat. Erityisesti työhyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeässä osassa opintojaksolla.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Työelämän pelisääntöjen hahmottaminen ja jatko-opintovalmiuksien kehittäminen auttavat opiskelijaa ymmärtämään suomalaista yhteiskuntajärjestelmää paremmin.

#### Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritusperusteet käydään läpi opintojakson alkaessa ja löytyvät oppimisalustalta. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämäosaaminen, 2 op, BSN2, koulukohtainen valinnainen, arviointi suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Työelämäosaaminen -opintojaksolla käsitellään opiskelijan omia jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia sekä tärkeitä työelämätaitoja, joista on hyötyä muuttuvassa työelämässä.

## 7.19. Yrittäjyys ja talous (YRT)

### Opintojaksot

#### Yrittäjyyden perusteet, 2 op (YRT1)

##### Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana opiskelija tutustuu yritystoiminnan perusteisiin, yrityksen perustamiseen ja tapoihin, joilla yrityksen toimintaa kehitetään.
- Opiskelu jaksottuu hyvin luontevasti, koska opintojaksossa korostuu opiskelijoiden itsenäinen työskentely.
- Opiskelija oppii digitaalisia taitoja muun työskentelyn ohessa, sillä työskentely vaatii ohjelmistojen käyttöön liittyviä digitaalisia taitoja.

### **Keskeiset sisällöt**

#### **Paikallinen lisäys**

- Hyvän liikeidean tunnusmerkit ja merkitys yritystä perustettaessa.
- Liikeidean kehittäminen ja käytännön yritystoiminnan suunnittelu ennen yrityksen perustamista.
- Yrityksen perustamiseen liittyvät käytännön toimet ja yritystoiminnan aloittaminen.
- Yritystoiminnan tärkeimmät tunnusluvut, joita hyödynnetään yritystoimintaa kehitettäessä.
- Opintojaksossa käytetään esimerkkeinä Vantaalla toimivia yrityksiä ja otetaan huomioon Vantaan kattava palvelualojen yritystoiminta.

#### **Paikallinen lisäys**

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Opiskelija oppii yrittäjän toiminnasta, jossa keskeisenä asiana on olla vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja instituutioiden kanssa ja kuuntelemaan heidän tarpeitaan.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelijan ymmärrys yrittäjyyden yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä yrittäjän vuorovaikutuksesta muun yhteiskunnan kanssa syvenee.

### **Opintojakson arviointi**

#### **Paikallinen lisäys**

Formatiivisessa arvioinnissa käytetään viikoittaisia teemallisia palautustehtäviä, joita arvioidaan kirjallisesti. Summatiivinen arviointi perustuu opiskelijan palautuksiin ja päätöstehtävänä tehtävään yritystoimintasuunnitelmaan.

### **Opintojakson vapaa kuvaus**

Yrittäjyyden perusteet, YRT1, 2 op, koulukohtainen valinnainen opintojakso, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

Opintojaksolla tutustutaan yritystoimintaan ja sen perustuksiin. Samalla opiskelijalla on mahdollisuus kehittää omaa mahdollista liikeideaansa.

## **Raha ja sijoittaminen, 2 op (YRT2)**

### **Tavoitteet**

#### **Paikallinen lisäys**

- Opiskelija ymmärtää rahan liikkeeseen vaikuttavia ilmiöitä sekä pystyy arvioimaan paremmin eri sijoitustuotteiden riskejä ja mahdollisuuksia.

- Erityisesti opintojakson tavoitteena on tukea opiskelijaa pitkäjänteisen sijoittamisen aloittamisessa ja kehittämisessä. Opiskelija rakentaa opintojakson aikana oman sijoittamisportfolionsa, jota hän voi hyödyntää opintojakson jälkeen.

### Keskeiset sisällöt

#### Paikallinen lisäys

- Eri sijoitustuotteet sekä niiden riskiarviot.
- Makrotalouden eri toimijoiden ja tapahtumien vaikutukset rahan liikkeeseen ja eri sijoitustuotteiden arvonkehitykseen.
- Opiskelijan oman sijoittamisprofiilin ja -portfolion rakentaminen ja kehittäminen.

#### Paikallinen lisäys

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään institutionaalisen sijoittamisen yhteiskunnallisen merkityksen, esim. rahastot, ja miten muutokset yhteiskunnassa vaikuttavat rahatalouteen ja sijoittamiseen.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan ymmärrys sijoittamisen globaaleista ulottuvuuksista syvenee, samalla rahoitusmarkkinoiden globaalisti verkottunut luonne tulee esille.

#### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikaisiin palautettuihin tehtäviin. Summatiivinen arviointi perustuu edellä mainitun lisäksi opintojakson aikana rakennettuun ja viimeistelyyn sijoitusportfolioon. Arvioinnissa voidaan sisältöjen hallinnan lisäksi ottaa huomioon opiskelijan näytöt laaja-alaisen oppimisen teemoissa. Palaute laaja-alaisen osaamistavoitteiden saavuttamisesta annetaan kirjallisista tehtävistä annettavassa palautteessa.

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Raha ja sijoittaminen, YRT2, 2 op, koulukohtainen valinnainen opintojakso, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

Opintojaksolla tutustutaan sijoittamiseen ja sen eri mahdollisuuksiin. Samalla käydään lävitse, miten suuremmat toimijat, kuten keskuspankit ja sijoitusrahastot, vaikuttavat sijoitusmarkkinoihin.

## 7.20. Temaattiset opinnot (TO)

### Oppiaineen tehtävä

*Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.*

## Opintojaksot

### Tutkiva työskentely, 2 op (TOS1)

#### Tavoitteet

##### Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen.
- Tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia.
- Tavoitteena on, että opiskelija hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja.
- Tavoitteena on, että opiskelija työskentelee tavoitteellisesti häntä kiinnostavan aihepiirin parissa.
- Tavoitteena on, että opiskelija hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta.

#### Keskeiset sisällöt

##### Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi itse ehdottaa häntä kiinnostavaa tutkimusaihetta tai aihe voidaan kehittää yhdessä opiskelijan ja opettajan kanssa.
- Opiskelijalle voidaan myös hyväksilukea muualla hankittua soveltuvaa osaamista.
- Teemaopinnot voidaan järjestää yhdessä toisen oppilaitoksen kanssa.

##### Paikallinen lisäys

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy, kun hän suunnittelee, toteuttaa ja esittää johonkin aihepiiriin tai ilmiöön liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla opiskelija hahmottaa tiedonalojen välisiä yhteyksiä sekä kehittää kriittistä ja luovaa ajattelua.

#### Opintojakson arviointi

##### Paikallinen lisäys

Opiskelija saa jatkuvaa työskentelyään ja oppimistaan ohjaavaa kannustavaa palautetta. Itse- ja vertaisarviointia käytetään, mikäli opiskelijan valitsema tutkivan työskentelyn suorittamistapa sen mahdollistaa. Arvioinnin perusteet sovitaan opiskelijan kanssa opintojakson alkaessa ja ne kirjataan sähköiseen oppimisympäristöön. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty).

#### Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkiva työskentely, 2 op, TOS1, koulukohtainen valinnainen opintojakso, arvioidaan suoritusmerkinnällä (hyväksytty/hylätty)

Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää johonkin aihepiiriin tai ilmiöön liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Opiskelija voi itse ehdottaa häntä kiinnostavaa aihetta tai aihe voidaan kehittää yhdessä opiskelijan ja opettajan kanssa. Opiskelijalle voidaan myös hyväksilukea muualla hankittua soveltuvaa osaamista.

## 8. Liitteet

### 8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

*Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018*

### 8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

*Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.*

| KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO |                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Taito-taso                                    | Taito toimia vuorovaikutuksessa                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                             | Taito tulkita tekstejä                                                                                                                                                                          | Taito tuottaa tekstejä                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                               | Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa                                                                                                                 | Viestintästrategioiden käyttö                                                                                                                                                                                                                                           | Viestinnän kulttuurinen sopivuus                                                                                                                                                                            | Tekstien tulkintataidot                                                                                                                                                                         | Tekstien tuottamistaidot                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>A1.1</b>                                   | Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta. | Opiskelija tarvitsee paljon keinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus sanoilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt. | Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa. | Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajoitettua määrän kirjoitusmerkkejä.           | Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoitettuja sanoja ja opetettuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoitettuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.                         |
| <b>A1.2</b>                                   | Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppanin      | Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon keinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.                                                                                                | Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.                                                             | Opiskelija ymmärtää harjoitettua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja. | Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean |

|             |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                | perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>A1.3</b> | Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.                                   | Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein. | Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.                                                                                                    | Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä. | Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. |
| <b>A2.1</b> | Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta. | Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja.                                                          | Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin. | Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten itseään kiinnostavien viestien ydin sisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua | Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.                                                                        |

|             |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             |                                                                                                                                                              | omassa viestinnässään                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                | sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.                                                                                                                                                                                                   | Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>A2.2</b> | Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa. | Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki). | Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja. | Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä. | Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesta (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. |
| <b>B1.1</b> | Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.           | Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata                                                                                                                                           | Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutukseen huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.                                                                                                    | Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen                                                                                                                           | Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko                                                                                                                                      |

|             |                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             |                                                                                                                                                                     | tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta                                                                                                                                                 | laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>B1.2</b> | Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta. | Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteesta käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä. | Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian antaessa eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksen huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. | Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta. | Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin |

|             |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | harjoitelluissa ilmauksissa.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>B2.1</b> | Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä. | Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään. | Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppan kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset. | Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti monikompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä. | Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspäiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja. |
| <b>B2.2</b> | Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan                                                       | Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy                                                                                                                                                                                                                             | Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että                                                 | Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|             |                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|             | monipuolista kieltä.                                                                                                | edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan. | epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.                                                              | ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.                                                                                                       | konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.                                                                  |
| <b>C1.1</b> | Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa. | Opiskelija ottaa huomioon kontekstivastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.     | Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä. | Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä. | Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitkäkhön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväarsasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta. |

|  |  |  |  |  |                                                                    |
|--|--|--|--|--|--------------------------------------------------------------------|
|  |  |  |  |  | kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset. |
|--|--|--|--|--|--------------------------------------------------------------------|

### 8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 70/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

|  |              |                     |
|--|--------------|---------------------|
|  | Pääjohtaja   | Olli-Pekka Heinonen |
|  | Opetusneuvos | Petri Lehikoinen    |

#### 8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2369-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita

kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

### **Opetuksen tehtävä**

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

### **Opetuksen tavoitteet**

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### **Tekstien tulkitseminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### **Tekstien tuottaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

## Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

## Opinnot

### SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

#### Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

### **SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

## Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

## Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

## SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

## Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

## SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

## Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

## **SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

### **Tavoitteet**

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkettaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### **Keskeiset sisällöt**

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## **SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### **Tavoitteet**

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

### **Keskeiset sisällöt**

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

### **Todistukset**

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

## 8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 70/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

|  |              |                     |
|--|--------------|---------------------|
|  | Pääjohtaja   | Olli-Pekka Heinonen |
|  | Opetusneuvos | Petri Lehikoinen    |

### 8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2370-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden

romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

### **Opetuksen tehtävä**

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

### **Opetuksen tavoitteet**

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

### Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

### Opinnot

#### RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

### Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

### Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

### **RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

### Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja

- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

#### Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

### **RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

#### Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

## Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

## Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

### Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

### Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

## 8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 70/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

|  |              |                     |
|--|--------------|---------------------|
|  | Pääjohtaja   | Olli-Pekka Heinonen |
|  | Opetusneuvos | Petri Lehikoinen    |

### 8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2371-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

#### Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

### **Opetuksen tavoitteet**

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### **Vuorovaikutusosaaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### **Tekstien tulkitseminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### **Tekstien tuottaminen**

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

## Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

## Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

## Opinnot

### OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

#### *Keskeiset sisällöt*

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

### **OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

### **OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisroheuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## **OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### **Tavoitteet**

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

### **Keskeiset sisällöt**

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

### **Todistukset**

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.